

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI**

**Pedagogická fakulta**

**Centrum výzkumu zdravého životního stylu**

Bc. Magdaléna Špičáková

II. ročník navazujícího magisterského studia – prezenční studium

Studijní obor: Učitelství odborných předmětů pro zdravotnické školy

**Kanibalismus z pohledu sociální a kulturní antropologie**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Doc. RNDr. Jan Šteigl, CSc.

Olomouc 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškeré zdroje, které jsem v práci použila.

V ..... dne: ..... 20....

.....

vlastnoruční podpis

### Poděkování

Za odborné rady, připomínky, trpělivost, zapůjčení literatury a vedení mé práce děkuji Doc. RNDr. Janu Šteiglovi, CSc.

# Obsah

<b>Obsah</b> .....	<b>4</b>
<b>Úvod</b> .....	<b>6</b>
<b>1 TEORETICKÁ ČÁST</b> .....	<b>8</b>
1. 1 Kanibalismus .....	8
1. 1. 1 Motivace ke kanibalismu.....	10
1. 1. 2 Domněnky o zánik kanibalismu .....	14
1. 2 Mýty, báje, legendy .....	16
1. 2. 1 Řecké mýty .....	16
1. 2. 2 Biblický kanibalismus .....	17
1. 2. 3 Hon na čarodějnice.....	18
1. 2. 4 Vlkodlaci .....	18
1. 2. 5 Magická moc krve.....	19
1. 2. 6 Upíři .....	20
1. 3 Nejstarší doklady kanibalismu .....	22
1. 4 Historicko-geografické a etnografické vymezení kanibalismu .....	27
1. 4. 1 Asie .....	27
1. 4. 2 Polynésie .....	32
1. 4. 3 Melanésie.....	36
1. 4. 4 Austrálie .....	39
1. 4. 5 Severní, Střední a Jižní Amerika .....	40
1. 4. 6 Afrika .....	46
1. 4. 7 Evropa .....	48
1. 5 Kanibalismus in extremis.....	50
1. 5. 1 Hladomor.....	50
1. 5. 2 Katastrofy .....	52
1. 5. 3 Války .....	55
1. 6 Kriminální kanibalismus .....	57
1. 7 Psychologické aspekty kanibalismu .....	62
1. 7 Kanibalismus v literatuře a filmu .....	65
<b>2 EMPIRICKÁ ČÁST</b> .....	<b>70</b>
2. 1 Cíl výzkumu .....	70
2. 2 Hypotézy .....	70

2. 3 Charakteristika výzkumného vzorku .....	71
2. 4 Metodika výzkumu .....	71
2. 5 Realizace výzkumu .....	72
2. 6 Výsledky výzkumu a jejich analýza .....	73
2. 6. 1 Rozbor otázky č. 1 .....	76
2. 6. 2 Rozbor otázky č. 2 .....	77
2. 6. 3 Rozbor otázky č. 3 .....	77
2. 6. 4 Rozbor otázky č. 4 .....	79
2. 6. 5 Rozbor otázky č. 5 .....	80
2. 6. 6 Rozbor otázky č. 6 .....	80
2. 6. 7 Rozbor otázky č. 7 .....	86
2. 6. 8 Rozbor otázky č. 8 .....	87
2. 6. 9 Rozbor otázky č. 9 .....	90
2. 6. 10 Rozbor otázky č. 10.....	91
2. 6. 11 Rozbor otázky č. 11.....	92
2. 6. 12 Rozbor otázky č. 12.....	93
2. 6. 13 Rozbor otázky č. 13.....	94
2. 6. 14 Rozbor otázky č. 14.....	95
2. 6. 15 Rozbor otázky č. 15.....	98
2. 6. 16 Rozbor otázky č. 16.....	99
2. 6. 17 Rozbor otázky č. 17.....	100
2. 7 Diskuze.....	101
<b>Závěr .....</b>	<b>107</b>
<b>Seznam citované literatury .....</b>	<b>109</b>
<b>Seznam rozšiřující literatury .....</b>	<b>111</b>
<b>Seznam tabulek.....</b>	<b>112</b>
<b>Seznam grafů .....</b>	<b>113</b>
<b>Seznam zkratk .....</b>	<b>114</b>
<b>Seznam příloh.....</b>	<b>115</b>

# Úvod

Ve své diplomové práci se zabývám poměrně děsivým fenoménem – kanibalismem. Je to jev, který je v civilizovaných a zvláště křesťanských společnostech zapovězen a považován za jeden z nejtěžších zločinů, zatímco u některých přírodních národů zůstal nedílnou součástí kultury. Kanibalismus dostal negativní znaménko teprve tehdy, kdy se člověk definitivně oddělil od přírody a když se začali v lidské společnosti uplatňovat principy čistě lidské morálky, etiky a filozofie. V té době si společnost uvědomila, že se v člověku pojí dobro a zlo, které jsou spolu v napětí a ustavičném boji. Lidé za hranicí našeho obvyklého světa pro nás představují ten horší aspekt našeho lidství. Přírodní národy většina společnosti považujeme za nevzdělatelnou a zaostalou, tento názor v nás evokuje všechno divoké. Přesto je příjemné zjistit existenci těch, kteří dokážou pochopit, že nejde o zaostalost, ale o úplně odlišnou kulturu s jinými hodnotami či normami.

Přestože je kanibalismus zatracován, vyskytuje se i v naší současné civilizaci, buď jako důsledek nesnesitelného hladu, nebo v případech patologického jednání. Zajímavé je, že nás tento fenomén přitahuje, je zpracováván různými spisovateli či filmaři, následně pak vyhledáván čtenáři a diváky. Z toho vyplývá, že celkový postoj společnosti ke kanibalismu není zcela jasný.

Toto téma jsem si vybrala z výčtu návrhů katedry antropologie pro vypracování diplomových prací. Na první pohled mě téma kanibalismu zaujalo, protože je v českém prostředí minimálně prozkoumáno, přesto je stále aktuální, zajímavé a týká se společností preliterárních i soudobých. Navíc mi umožňuje využít poznatky z antropologických předmětů, kterými jsem během mého studia úspěšně prošla, a základů psychologie.

Vím, že téma přesahuje hranice mého oboru, avšak je třeba za ně nahlédnout, dojít tak k poznání a nezůstat vězněm své disciplíny.

Cílem diplomové práce je nabídnout cenné informace, postřehy a podněty k zamyšlení. Vystihnout celé téma kanibalismu je obtížné pro jeho velký rozsah, na nějž jedna diplomová práce nestačí, nemyslím si tedy, že lze zdokumentovat celou jeho šíři. Diplomová práce je rozdělena na dvě části: na část teoretickou a empirickou. Součástí práce je i závěr, kde jsou shrnuty poznatky, ke kterým jsem dospěla.

Teoretická část nabízí množství informací o kanibalismu o jeho významu, vzniku slova, motivech vedoucích k jeho praktikování, prvních dokladech kanibalismu a jeho historicko-geografické vymezení. Nedílnou součástí jsou kapitoly o kanibalismu v extrémních situacích, kriminálním kanibalismu a psychologických aspektech. Poslední kapitola pojednává o kanibalismu v knihách a filmu.

Empirická část řeší problematiku postoje české společnosti k jevu kanibalismu a zkoumá zároveň její povědomí o daném tématu.

# 1 TEORETICKÁ ČÁST

## 1. 1 Kanibalismus

Člověk je všežravec. Převážná většina lidstva se ráda živý masem. Snad neexistuje živočich, který by se alespoň jednou neobjevil na lidském jídelníčku. Od běžných krav, prasat, přes zvířata pro nás exotická jako klokani, krokodýli, sépie, chobotnice, až po tvory pro mnohé občany ČR nepoživatelné, housenky, kobyly, červi. Tento seznam by byl jistě velmi rozsáhlý a zajímavý svým obsahem. Ale nebyl by úplný, kdyby v něm chyběl jeden zvláštní druh masa, a to maso lidské, neboli požívání bytostí téhož druhu, dnes nazývaný kanibalismem.

Již v 5. století před n. l. se známý řecký historik a letopisec Herodotos ujal identifikace a klasifikace fenoménu požívání lidského masa. Vytvořil pro něj název „antropofagie“ složený ze slov antropos – člověk a phagein – požídat. Termín antropofagie technicky nejpřesnější a přírodovědci, historici, antropologové mu dávají přednost před výrazem kanibalismus.

Termín kanibalismus vyslovil již Kryštof Kolumbus. Na Malých Antilách bydlel kmen, který sám sebe nazýval „cariba“. Španělští dobyvatelé si mysleli, že jde o jméno kmene, ve skutečnosti výraz znamenal „statečný“ či „neohrožený“. Španělům dělalo problém vyslovit slovo „cariba“, vyslovovali jej „caniba“ a ke slovu „cannibal“ byl už jen krůček. Po té co vyšlo najevo, že „cannibalové“ jedí lidské maso, získal tento termín univerzálnější význam. Dalších pět století po Kolumbově objevení Nového světa byly takto označovány kmeny, jež se dobyvatelům jevíly jako primitivní a dále byl použit pro skupiny, či jedince konzumující lidské maso.<sup>1</sup>

Podle Hawese, Korna a Radice<sup>2</sup> lidé, pro něž byl kanibalismus součástí života, akt požívání stejného druhu nazývali zcela odlišně. Např. v dialektu Fidžijců se objevuje slovo „veikanikani“ v doslovném překladu znamenající požívání jednoho druhým.

Otázkou je, do jaké míry sahá kanibalismus. Lze ho velmi těžko vymezit, záleží na společenském kontextu a okolnosti, má i různé stupně přijatelnosti. Od kousání nehtů po sadistickou vraždu, zohavení těla a jeho konzumaci. V etice se dále rozlišuje, zda je

---

<sup>1</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 25 - 26.

<sup>2</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedenství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 11.



obět' mrtvá či živá a zda souhlasí s takovým činem.<sup>3</sup> Hawes, Korn a Radic<sup>4</sup> ve své publikaci uvádí případ australského antropologa Alfreda Gella, který se v kmeni Umeda v Západním Sepiku, setkal s odporem kmene, když si při loupání brambor olízl pořezaný prst. V tom okamžiku Gell zjistil, že „*Za další kanibalský zvyk, kterému je třeba se vyhýbat, považuje tento kmen kousání nehtů a polykání nosního hlenu. Umedové, stejně jako příslušníci západní civilizace, kanibalismem opovrhují, přestože byl kdysi význačným rysem jejich historie a mýtů. Avšak posuzováno z hlediska Umedů se všichni lidé ze Západu kanibalismu občas dopouštějí.*“<sup>5</sup>

Pro kanibalismus jeden výraz nestačí, antropologové a archeologové ho rozdělili do dvou skupin podle toho, kdo koho jí na endokanibalismus a exokanibalismus.

Pro exokanibalismus je typické, když jedna skupina zabije a sní člena jiné skupiny, většinou nepřátele. Berou tak lidojedství jako akt nejvyšší pomsty. Jde o největší vyjádření vítězství a nadvlády nad nenáviděnými nepřáteli. Exokanibalové často věří, že konzumací svého nepřítele přinese další duchovní vítězství, protože přijmou jeho síly a zároveň způsobí zánik jeho duše.

Na druhé straně endokanibalismus znamená požívání svých vlastních mrtvých členů. Lidojedství se stává součástí pohřebního rituálu, je to způsob, jak vrátit vnitřní podstatu zemřelého zpět do žijících příbuzných ve vrcholném aktu uctívání.<sup>6</sup>

Existuje dokonce forma samojedství, tj. požívání svých vlastních částí těla nebo pití vlastní krve zaživa. Samojedství bylo prokázáno například u zajatých severoamerických indiánů, jež se tak posilovali ve své vytrvalosti a mlčenlivosti. Především šlo o požívání kůže, nehtů, částí svalů, jazyka, nosu, ušních boltců a podobně.<sup>7</sup>

Je třeba i rozlišit lidojedství a lidožroutství. Podle Hogga<sup>8</sup> jsou to dva rozdílné termíny. Ten první se pojí s pravěkým životem člověka a byl jeho nedílnou, přirozenou součástí obživy, tedy jako jev nutriční a sebezáchovný. Zatímco lidožroutství je záležitostí negativní, související s úpadkem lidské společnosti a ses ztrátou přirozených i kulturních hodnot.

---

<sup>3</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 8

<sup>4</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 7

<sup>5</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 7

<sup>6</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 12.

<sup>7</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 251.

<sup>8</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 256.

Antropologové se nezabývali jen důvody kanibalismu, ale také přípravou lidského masa ve vztahu ke kategorii pojídaných lidí. „Podle Lévi-Strausovy teorie o symbolických vztazích mezi různými typy potravin tvoří vařené a pečené jídlo binární dvojici protikladů. V souladu s tímto modelem Lévi-Strauss tvrdil, že bylo pravděpodobné, že endokanibalové (kteří pojídají části zemřelých příbuzných) by si pokrmy uvařili, kdežto exokanibalové (kteří pojídají nepřátele) by si pokrmy opekli. Harvardský antropolog Paul Shankman se pokusil tuto „hypotézu“ testovat a zpracoval údaje ze šedesáti společností, jejichž příslušníci praktikovali kanibalismus. Zjistil, že sedmnáct vařilo a dvacet opékalo; šest dělalo obojí. V ostatních společnostech používali jiné způsoby přípravy včetně pečení. Shankman dále zjistil, že mezi kategorií pojídaných lidí a způsobem přípravy neexistuje žádná souvislost.“<sup>9</sup> Eriksen<sup>10</sup> Lévi-Strausse brání tím, že antropologické zprávy o kanibalismu jsou nejisté a často získané z „z druhé ruky“. Dále tvrdí, že informace jsou tolik nejisté, když William Arens ve své knize *The Man-Eating Myth* dokonce existenci kanibalismu zpochybnil. Naopak Wolf<sup>11</sup> píše o dostatku potvrditelných zdrojů: „...všichni významní cestovatelé i antropologové, se například s kanibalismem setkali, a to na vlastní oči téměř všichni. Jejich svědectví přitom existuje, ale je uloženo hluboko v archivech Britského muzea i jinde, ... misionáři, kteří přicházeli mezi kanibalské domorodce jako první a zde většinou zahynuli – doslova byli snědzeni i se svými rodinami. A přitom to byli právě oni, kdo s nasazením svých životů vymýtili kanibalismus ve světě už v průběhu 19. a na počátku 20. století.“ Wolfa překvapuje, že je jev kanibalismu stále tabuizován a mnoho se o něm nepíše, přestože existuje dodnes.

### 1. 1. 1 Motivace ke kanibalismu

Proč se lidé ke kanibalismu uchýlovali? Existuje řada rozličných důvodů, které vedli společnost k tomu, aby začala praktikovat kanibalismus. Mezi základní důvody patří: povinnost, zoufalství a zvrácená touha. Jinak řečeno, protože se ho dopouštět měli, chtěli nebo museli. Díky situacím, do kterých se mohl člověk dostat, mívali lidé často

---

<sup>9</sup> ERIKSEN, T. H. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. 1. vydání. Praha : Portál, 2008. s. 285.

<sup>10</sup> ERIKSEN, T. H. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. 1. vydání. Praha : Portál, 2008. s. 285 – 286.

<sup>11</sup> WOLF, J. *Antropologie pro každý den*. 1. vydání. Praha: ARSCI, 2004. s. 223.

více než jeden motiv k pojídání jedinců stejného druhu, a tak se pohnutky k tomuto činu překrývají.<sup>12</sup>

Podle Hogga<sup>13</sup> mezi antropology obecně panuje názor, že ať už vznikl kanibalismus v kterékoliv společnosti a uchytil se jako jejich charakteristický rys sociálního života, měl svůj původ v jedné z několika rozdílných forem. Wolf<sup>14</sup> uvádí tyto formy: nutriční, zvykový, symbolický, náznakový, rituální, náboženský či magický.

### **Náboženství, magie a rituál**

Náboženský a magický kanibalismus jsou navzájem propojeny, pro primitivní národy jsou totiž náboženství, magie a pověry zcela zaměnitelné pojmy. Vztah mezi těmito pohnutkami a prahnutím po lidském masu bývá také těsný. Náboženství a magie může fungovat i jako jakási omluva pro pojídání lidských bytostí. Je velmi zajímavé všimnout si rozdílů mezi motivy, které vedli různá společenství provozovat kanibalismus. Například některé africké a australské kmeny pojídají své mrtvé příbuzné v přesvědčení, že je to pro ně nejlichotivější způsob, jak je pohřbít. Podobný důvod měli Bagesové z Ugandy, jež pořádali kanibalské hostiny, aby uctili své nedávné zesulé. Dalším příkladem může být servírování lidského masa na hostině kmene Ovimbundů z Jihozápadní Afriky, jakožto zajištění štěstí karavaně, která se vydávala na dlouhou cestu. V Mexiku si posvátnými rituály s lidskými oběťmi usmiřovali bohy, pro něž bylo lidské maso jedinou potravou.

Kanibalové věřili, že konzumací těla jiného člověka získají jeho některou vlastnost. Znamenalo to přenos „obsahu duše“ nebo „životní síly“. Muž, který snědl srdce jeho rukou zabitého nepřítele, nabyl příslušné množství odvahy. Dítě příslušníka jednoho z australských kmenů bývalo nuceno k tomu, aby snědlo určitou část těla svého mrtvého otce, pro získání určitých schopností v dospělosti. Schopnosti, o kterých si mysleli, že mohou získat snědením ať už zemřelého otce či právě zabitého nepřítele, byly rozličné, většinou šlo o zdatnost, odvalu, vůdcovské schopnosti nebo i plodnost. V mnoha oblastech věřili v léčebnou moc lidského masa, snědla-li se určitá část mrtvolky zdravého člověka, měla se tak uzdravit odpovídající nemocná část těla žijícího člověka, který takové sousto pozřel. Způsobů, jak přenést „obsah duše“ z mrtvého na živého, bylo mnoho. Někteří pili krev nepřítele, nejlépe teplou, vyspělejší kmeny jen olízli

---

<sup>12</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 8 – 10.

<sup>13</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 15.

<sup>14</sup> WOLF, J. *Antropologie pro každý den*. 1. vydání. Praha: ARSCI, 2004. s. 221.

zkrvavený oštěp nebo první jídlo po bitvě jedli s rukama potřísněnými krví skoleného nepřítele.<sup>15</sup>

### **Zvykový kanibalismus**

Zvykový kanibalismus, druh lidojedství, která nejspíše hodovníkům přinášela nejvíce radosti. „*Hlavními rysy zvykového kanibalismu, které jsou společné pro všechny skupiny, je možnost volby poskytnutá jedinci za určitých okolností, nenadiktovaných základních nutností přežít, a dále to, že toto chování je pochopitelné pro širší skupinu, i když tuto pochopitelnost nelze brát jako povzbuzení.*“, takto charakterizovali zvykový kanibalismus Hawes, Korn a Radice<sup>16</sup>. Velmi rozšířené bylo pojídání lidského masa jako akt pomsty. V hodovnících vyvolávalo spořádání nepřítele neskutečné uspokojení. V některých případech, byl nepřítel porcován po končetinách a konzumován ještě před jeho zraky. Kanibalismus mohl sloužit i jako forma trestu, např. Batakové tímto způsobem trestali své členy za zradu či cizoložství. Domnívali se, že tak znemožní návrat ducha oběti a zamezí jeho možnou pomstu.<sup>17</sup>

### **Nutriční kanibalismus**

Jedním z motivů, který může za vznik kanibalismu, je nedostatek nějaké složky stravy nebo chybění stravy úplně. Hrozivým případem kanibalismu z donucení, byl boj proti hladomoru v koncentračních táborech v dobách druhé světové války. Mezi případy nutričního kanibalismu bývají zařazeni i Aztékové.<sup>18</sup> Eriksen<sup>19</sup> jejich zařazení vysvětluje, ale i zároveň vyvrací takto: „*Někteří badatelé, mezi nimi Marvin Harris, měli za to, že příčinou domněle značně rozšířeného kanibalismu mezi Aztéky byl nedostatek bílkovin, jiní, zejména Sahlins, zase tvrdili, že Aztékové měli bílkovin dostatek a že rituální pojídání lidských srdcí bylo spíše náboženským aktem.*“ Což jen dokazuje vzájemné prolínání motivů k provozování kanibalismu.

---

<sup>15</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 16 – 17.

<sup>16</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 11.

<sup>17</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 17.

<sup>18</sup> WOLF, J. *Antropologie pro každý den*. 1. vydání. Praha: ARSCI, 2004. s. 220.

<sup>19</sup> ERIKSEN, T. H. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008. s. 285.

## Symbolický kanibalismus

Nejméně bolestivý, dá se říci bezbolestný a také nejlépe přijatelný je čistě symbolický význam kanibalismu. Vyskytuje se v křesťanském hlavním rituálu eucharistie, při němž věřící křesťané věří, že víno a chléb, který je jim podáván během přijímání svátostí, mění na krev a tělo Kristovo.<sup>20</sup>

Otázkou by mělo být „Proč kanibalismus?“, ale historie se ptala „Proč ne?“. Při jednom soudním procesu v prvním desetiletí dvacátého století se člen kmene z Papui-Nové Guinei nechal slyšet: „*Máme ryby v potocích a klokany na pastvinách, ale naši skutečnou potravou jsou lidé.*“<sup>21</sup> Není se čemu divit, takový člověk se považoval za součást přírody a příroda mu zároveň byla životním vzorem. Kanibalismus jimi byl považován za něco zcela přirozeného, co se nevymyká běžnému dění v přírodě, když jedni živočichové pojídají druhé, tak člověk nemůže být výjimkou.<sup>22</sup> I slavný viktoriánský cestovatel Alfred St. Johnson, který se zúčastnil válečné bitvy na Fidži, projevil náklonnost ke kanibalismu jako akt největšího ponížení protivníka a roku 1883 napsal: „*Jsem si jistý, že by mi pak činilo potěšení je sníst*“<sup>23</sup> Ani Maorové nechápali, proč nepojídat bytosti stejného druhu, když se kapitána Cooka ptali: „*Je něco špatného na tom, že jíme naše nepřátele, které jsme zabili v bitvě? Neudělali by oni totéž s námi?*“<sup>24</sup> A měli pro to i jiné vysvětlení, které viděli kolem sebe, čímž svoje činy obhajovali a těžko jim to bylo vyvratitelné. Když tvrdili, že ryby požírají ryby, psi požírají psy, ptáci ptáky a dokonce bohové bohy. Proč by se tedy lidé neměli pojídat navzájem? Příslušníci kmene Azande v jižním Súdánu jedli lidské maso, protože jim prostě chutná a i ve vyspělé civilizaci přeci s chutí jíme potraviny, které nám chutnají. Kanibalismus v zájmu sebe samého nepochybně existoval. Pokud byly lidské bytosti u přírodních národů schopni odlišit „jiné“ lidské bytosti, pak je mohli pokládat za potravu. Ale ani evropská civilizace s podobným míněním nebyla pozadu, pokud mohlo mnoho vzdělaných Němců ve 20. století uvěřit, že jiná skupina osob s podobným vzezřením představuje cosi podřadnějšího než lidské

---

<sup>20</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 11.

<sup>21</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 12

<sup>22</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 255.

<sup>23</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 12.

<sup>24</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 13.

bytosti. Proto ani nemůže být překvapující, že jiným kulturám dělalo potíže rozlišit jeden druh masa od druhého.<sup>25</sup>

### 1. 1. 2 Domněnky o zánik kanibalismu

Lidojedství se mohlo stát přežitkem, až přirozeným vývojem společnosti, kdy člověk přešel z nomádského, lovecko– sběračského způsobu života k trvale usedlému, zemědělskému a řemeslnému způsobu žití.<sup>26</sup>

Zajímavé je chybění kanibalismu u téměř všech pasteveckých kmenů na celém světě. Vysvětlením je právě dostatek velké zvěře, tudíž i dostatek masa. Dalším zajímavý názor na zánik kanibalismu ve vyspívajících kulturách vyslovil britský antropolog Marvin Harris „...že totiž kanibalismus se stal už na počátku starověku nerentabilní, a že místo toho aby byli početní otroci zabíjeni a pojídáni, byli používáni hromadně na práci jako vysoce rentabilní pracovní síla. Což by mezi jiným vysvětlovalo, proč např. v Egyptě vznikla tak náhle, tj. během několika staletí vyspělá civilizace s monumentálními díly ve stavebnictví a v zemědělství i v jiných činnostech.“<sup>27</sup>

Kanibalismus ztrácel svůj nutriční význam a získal podobu gurmánské pochoutky a s tím i něčeho nemravného, zakázaného či vymezeného jen pro okruh lidí určitého postavení. Stal se součástí prastarých tradičních představ a nábožensko – magických rituálů, obřadů a kultů, jichž se mohli třeba účastnit i ostatní lidé.<sup>28</sup>

Podle Hogga<sup>29</sup> bylo nejprve bohům předkládán určitý počet lidských obětí při různých slavnostech. Poté se obětovali jen jedinci a postupně byly dary bohům v lidské podobě vystřídány systémem zástupných obětí. Místo člověka bylo obětováno zvíře. Ale i zvířecí oběti se mnohým vládcům přestaly líbit, protože to vedlo k vybití stád dobytka, či drůbeže.

V mnohých společenstvích se vytrácel kanibalismus ve formě trestu, pomsty. Nahradilo ho určité mrzačení těla. Třeba skalpování nepřítel se velmi dobře ujalo u amerických Indiánů. Skalp byl symbolem vítězství nad nepřítelem. V Etiopii se ještě na konci 19. století provádělo vyřezávání mužských či ženských genitálií za živa.

---

<sup>25</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 11 – 14.

<sup>26</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 256.

<sup>27</sup> WOLF, J. *Antropologie pro každý den*. 1. vydání. Praha: ARSCI, 2004. s. 221.

<sup>28</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 256.

<sup>29</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. Vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 256.

Dokonce i dnes se můžeme setkat v asijských zemích s vyřezáváním jazyka nebo utínáním ruky.<sup>30</sup>

Po dlouhá léta kanibalismus provází jakási zaostalost, úpadek společnosti, závislost na místních a kmenových zvycích. Největší snahu k úplnému odstranění kanibalismu u domorodých obyvatel projeví misionáři. Mnohým bezejmenným hrdinům se tento čin často povedl, jiní za snahu zaplatili životem. Působení misionářů, kteří se snažili vymýtit lidojedství, trvalo poměrně krátkou dobu a při tom se jim podařilo přispět k všestrannému rozvoji původně zaostalých a rozvrácených domorodých společenstvích v mnoha částech světa.

Na konci 19. století byl kanibalismus, díky činnosti řádů a církví, odstraněn. Na konci 20. století se můžeme setkat s případy kanibalismu v Angole či Somálsku. Zatímco v Angole má lidojedství výhradně nutriční význam, kvůli dlouhodobému hladovění způsobeném ničením země válkou, v Somálsku přežívá v rituální a náboženské podobě. Dnes se s ním ještě můžeme setkat v místech, kam nepronikla žádná křesťanská mise či vyspělá civilizace.<sup>31</sup>

---

<sup>30</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 251.

<sup>31</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. Vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 258 – 259.

## 1. 2 Mýty, báje, legendy

Někteří badatelé se ještě nedávno tázali, zda kanibalismus vůbec existoval. Považují ho za mýtus vydávaný za realitu lehkověrnými či rasistickými misionáři a cestovateli. Tvrdí, že je mnoho lidí, hlavně z řad historiků a etnografů, kteří tomu byli ochotni uvěřit.

O existenci tohoto jevu nejvíc pochyboval dr. William Arens, který ve své knize z roku 1979 *The Man – Eating Myth: Antropology and Antropophagy* (Mýtus lidojedství: antropologie a antropofágie) uvedl, že se mu nepodařilo najít spolehlivé zprávy očitých svědků, této praktiky, a to ani v historických záznamech, ani mezi předními antropology. Dále tvrdí, že kanibalismus je podle něj sotva něco víc než rasistická legenda, která byla propagačně využita k ospravedlnění evropského kolonialismu – počínaje dobytím Nového světa Španěly v šestnáctém století. Zajisté měl Arens pravdu, když zpochybňoval rozsah kanibalismu a jeho propagandistické využití. Jeho kniha vyvolala diskuze o tomto tématu a pozvedla úroveň archeologů a antropologů. mnoho jeho kolegů bylo přesvědčeno, že Arens o neexistenci důkazů přehání. Ani nelze souhlasit s příkrášlováním skutečnosti všemi výzkumníky, antropology, misionáři, novináři atp.<sup>32</sup>

V některých případech šlo opravdu o výmysly a přehánění pocházející z vyprávění jako od Barona Prášila, či z nepřesných a špatně interpretovaných překladů zpráv z dalekých cest nebo z ústně předávaných pověstí.<sup>33</sup> Vždyť dodnes jsou uchované různé báje, mýty, legendy, kde si po svém člověk vysvětloval jevy, kterým nerozuměl.

### 1. 2. 1 Řecké mýty

Kanibalismus ve fiktivních příbězích existoval už dávno. Ku příkladu řecké mýty a legendy jsou plné bohů a smrtelníků pojídajících lidské maso. Krutí a malicherní bohové sloužili nejen jako zdroj úžasu, ale také jaké zásobárna odstrašujících příběhů chování, které měli obyčejní smrtelníci raději přenechat nesmrtelným, stojícím nad všemi zákony.

Mezi nejkrutější řecké bohy patřil Knosos, syn Urana (Nebe) a Gaey (Země). Údajně pozřel pět svých dětí, protože byl varován, že jedno z nich by mu mohlo vzít jeho moc.

---

<sup>32</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 13 – 16.

<sup>33</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 251.



Kronova žena a zároveň sestra Rhea jedno z dětí ukryla. Oním dítětem byl Zeus, jež podal svému otci dávidlo a Knosos všech pět dětí vyzvracel. Jako zázrakem se jim nic nestalo.

Podobně hrozivá je i jiná řecká legenda vyprávějící o Pelopsovi, jež byl zavražděn a uvařen svým otcem Tantalem. Tantalus si myslel, že dokáže bohům naservírovat lidské maso aniž by to poznali. Ovšem bohové jeho léčku prohlédli. Tantaluse potrestali a Pelopse oživil, poté co jeho rozsekané tělo vrátili do kotle v němž se vařil.<sup>34</sup>

K neznámějším řeckým bájím bezpochyby patří ta o lidožroutském tvorů Minotaurovi z Kréty. Minotaurus k snědku vyžadoval pravidelné dávky sedmi statných jinochů a dívek z Athén.<sup>35</sup>

## 1. 2. 2 Biblický kanibalismus

S kanibalismem a lidskými oběťmi vůbec se setkáváme i v biblických příbězích. Židovská náboženská tradice je založena na písmu Starého Zákona. Kniha Mojžíšova, 22. kapitola líčí příběh otce Abraháma, který je ochoten na přání Boha obětovat svého jediného syna Izáka. Bůh Izáka včas zachránil s tím, že si chtěl jen o věřit jak hluboká je Abrahamova víra.

Mnohem zjevnější příklad kanibalismu ukazuje legenda o svatém Mikuláši, patronu dětí. Tento světec oživil dvě děti, jež byly zavražděny, rozřezány a prodány jako maso pohanským řezníkem.<sup>36</sup>

Kanibalismus je vlastně stále součástí křesťanské bohoslužby, i když jen symbolický, jde o eucharistii, neboli svaté přijímání. Katolíci věří, že při tomto obřadu se chléb a víno v ústech přijímajícího zázrakem transublimace mění v tělo a krev Krista.<sup>37</sup> Zvyk eucharistie se váže na poslední večeři páně, kdy Kristus podal svým spolustolovníkům chléb a pravil: „*Toto jest mé tělo, které se za vás vydává, to čiňte na mou památku,*“ při podávání vína, řekl: „*Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví, která se za vás prolévá.*“<sup>38</sup>

---

<sup>34</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 11 - 12.

<sup>35</sup> WOLF, J. *Antropologie pro každý den*. 1. vydání. Praha: ARSCI, 2004. s. 248.

<sup>36</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 14.

<sup>37</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 15.

<sup>38</sup> L 22, 19 - 20 in *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Praha: Zvon, 1991.

### 1. 2. 3 Hon na čarodějnice

Ještě v minulém století byly běžně rozšířené praktiky lidové magie a lidových pranostik, které běžně používaly lidské výměšky, krev, mléko, vlasy, chlupy a pot i moč jako účinné čarovné prostředky.<sup>39</sup> A kdo s tím vším uměl nejlépe manipulovat? Přeci čarodějnice. Křesťanské myšlení stále strašil duch pohanství a skvrna čehosi ďábelského. Církev se tedy ujala tuto skvrnu vymýtit a tak začal hon na čarodějnice. Většinou se to týkalo starších žen, které byly nejkrutějším způsobem mučeny, upáleny či zabíjeny jen proto, že byly považovány za posedlé ďáblem. Nešťastnice se nemusela ani ničím provinit, stačilo jen udání.<sup>40</sup> Číslo o množství takových obětí jsou hrozivá. V Anglii bylo v letech 1640 – 1660 zabito za čarodějnictví na 30 tisíc osob, ve Skotsku 4 tisíce, v Německu asi 100 tisíc, ve Francii a Španělsku vůbec nebylo možno určit počet obětí. Zaznamenané jsou i hromadné popravy např. roku 1515 v Ženevě bylo naráz upáleno 500 žen a dívek, v italském Comu 975 atd. Celkové odhady počtu obětí upálených za čarodějnictví v Evropě uvádějí nejméně jeden milion, některé až 9 milionů lidí. Tyto lidské oběti byly důsledkem šířících se pověr a primitivních náboženských představ o ženách vůbec, neboť až do počátku novověku byly považovány za nečisté, zlé a hříšné bytosti, s odvoláním na některé pasáže z bible. Ve většině čarodějnických procesů šlo o podvody či davovou psychózu, vyvolanou často sexuálně neschopnými nebo úchylnými muži v rolích soudců a kněží, kteří nikdy nebyli odvedeni k vojsku a neměli ani představu o sexuálních potřebách mladých žen, jejichž muži padli nebo byli dlouhou dobu ve válkách ve vzdálených zemích. Trvalo několik století, než byly tyto nesmyslné praktiky ukončeny v Evropě i USA.<sup>41</sup>

### 1. 2. 4 Vlkodlaci

Další středověká zhoubu, jež měli lidé potřebu vymýtit, bylo být vlkodlakem. Vlkodlaci byli považováni pouze za odnož čarodějnictví. Přiznání k takové identitě se vynucovalo, stejně jako u čarodějnic, mučením. Ve Francii bylo během 17. století zaznamenáno 30 000 útoků vlkodlaků. takovému jednání byl sice připisován mystický význam, ale nemohlo zůstat bez povšimnutí natož bez trestu. Vlkodlačí mýtus o člověku, který se mění za úplňku ve vlka, pravděpodobně fungoval jako vysvětlení

<sup>39</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 240.

<sup>40</sup> MARTINGAL, M. *Kanibalové: bestiální zabijáci*. 1. vydání. Praha: Vašut, 2001. s. 18.

<sup>41</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 252 – 254.

deviantního chování. Martingal<sup>42</sup> uvádí, že tzv. „měsíční šílenství“ skutečně existovat mohlo. Vysvětluje to zjištěním uskutečněným vědci: „Vědci věří tomu, že měnící se fáze Měsíce mohou mít na chování člověka vliv a připomínají, že během nocí, kdy je Měsíc v úplňku, dochází skutečně k většímu počtu zločinů, včetně vražd a během té fáze lunárního cyklu, kdy se nachází nejbližší zemi, jsou podle nich vraždy ještě krutější a bizarnější. jedna newyorská vědecká studie dokonce dokázala, že během úplňku přibývá do psychiatrických léčeben nejvíc pacientů. Tato teorie se nazývá ‚Transylvánská hypotéza‘.“

Lykantropie neboli chorobná představa o proměně v divou zvěř přetrvává dodnes, ale je považována za klinickou úchylku. Člověk trpící lykantropií s kanibalskými sklony může mít takovou halucinaci, že se cítí zvěř a večer vyráží do ulic uspokojit své choutky. Spáchané činy pak svádí na vlka v sobě a nepřipustná dimenze „člověk jí člověka“ se mění v akceptovatelnější verzi „vlk žere člověka“.<sup>43</sup>

## 1. 2. 5 Magická moc krve

Odedávna člověka fascinovala krev. Symbol krve se zachoval snad ve zvycích a historii každého národa a krev sama se stala doslova elixírem života.<sup>44</sup> Byly jí dokonce podepisovány smlouvy, stvrzovány pokrevní příbuzenství a hlavně připisovány různé vlastnosti. Např. ve východním Prusku přinášela prý krev mrtvého štěstí a i v ostatních částech Evropy věřili, že požití krve člověka ochrání před nemocemi. Ostatní kultury se zase udržovaly ve víře, při níž jim napití z krve člověka, který by je mohl strašit jako upír, poskytne před ním ochranu.<sup>45</sup> Alžběta Báhoryová také zvaná Čachtická paní, poté co jí obličej potřísnila krev služebné, již dala políček, zjistila, že na onom místě pleť vypadá mladší. Podle pověsti ze 16. století se domnívala, že jí koupel v rudém elixíru vrátí mládí. Proto spousta mladých dívek z okolí Čachtic bolestně zaplatilo životem. Po „vyždímání“ nebohé oběti prý Alžběta jejím masem nasýtila služebnictvo a také budoucí oběti. Podle Constantina<sup>46</sup> musela mít hraběnka s koupelí potíže, nebo vůbec nebyla možná, protože člověk má přibližně 4 litry krve a ta je navíc vysoce srážlivá. jisté je, že se dnes už pravdu nedozvíme.

<sup>42</sup> MARTINGAL, M. *Kanibalové: bestiální zabijáci*. 1. vydání. Praha: Vašut, 2001. s. 20.

<sup>43</sup> MARTINGAL, M. *Kanibalové: bestiální zabijáci*. 1. vydání. Praha: Vašut, 2001. s. 21.

<sup>44</sup> WOLF, J. *Antropologie pro každý den*. 1. vydání. Praha: ARSCI, 2004. s. 216.

<sup>45</sup> MARTINGAL, M. *Kanibalové: bestiální zabijáci*. 1. vydání. Praha: Vašut, 2001. s. 16.

<sup>46</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. 118 – 120.

## 1. 2. 6 Upíři

Mýtickou postavu, kterou nelze opomenout, jež také děsila klidné spaní ještě na konci 19. století, byl bezpochyby upír neboli vampír. Údajně to byli polomrtví jedinci, kteří vysávali krev živým lidem. Je známo, že mohl působit pouze v noci a zahnat ho lze hlavně vůní česneku či dotykem kříže, ale zcela jej zničit může jen zabodnutí osikového kůlu do srdce a následné snětí hlavy. Vzniklo o nich mnoho neuvěřitelných historek, z nichž zvláštní pozornost byla věnována tělesnému stavu zavražděných nebo zemřelých. Nejčastěji si lidé všímali růstu vousů a vlasů, obnovení pokožky, zčervenání či jiné zbarvení tváří, výron krve z úst, ztopoření pyje, zbytnění těla, tedy v podstatě běžných jevů.<sup>47</sup>

Upíři byli popisováni jako stvůry s krví podlitýma očima, připomínající spíše pijavice nasáklé krví. V souvislosti s tlením lidského těla byl tento popis spíš přirozený než nadpřirozený.<sup>48</sup> Podle Wolfa<sup>49</sup> najdeme zmínky o upírech v mnoha částech světa i u nás např. v Hájkově kronice ze 16. století. Jedna slovanská verze popisu má za to, že upír je bez kostí a vypadá jako nasáklý vak, což způsobovalo jeho nemotornost.<sup>50</sup> Próza 19. století viděla upíra poněkud jinak. Nechala se inspirovat neblaze proslulým krutým vládcem Vladem V. Valašským, jež působil v 15. století na území dnešního Rumunska. Literatura ho nazvala hrabě Dracula.<sup>51</sup> Od té doby postava vampíra vystupuje jako vysoký muž aristokratického vzezření oblečený do černého kabáty a z úst mu vystupovali dva špičáky sloužící k sání krve. V dřívějších dobách zuby upírů vůbec nehrály roli. V těchto legendách byl vampír sexuálně přitažlivý, čemuž zřejmě mohla napomoci posmrtná erekce při exhumaci těla, ke které dochází díky otékání těla.<sup>52</sup>

Je zajímavé, že moderní próza posledních sta let vykresluje vlkodlaka, který nepohrdne ani starším masem, jako čistě zápornou postavu. Zatímco upír živící se výhradně čerstvou krví si získal určité sympatie, přestože oba svou oběť usmrtí.<sup>53</sup>

---

<sup>47</sup> WOLF, J. *Antropologie pro každý den*. 1. vydání. Praha: ARSCI, 2004. s. 244 – 245.

<sup>48</sup> MARTINGAL, M. *Kanibalové: bestiální zabijáci*. 1. vydání. Praha: Vašut, 2001. s. 19.

<sup>49</sup> WOLF, J. *Antropologie pro každý den*. 1. vydání. Praha: ARSCI, 2004. s. 226.

<sup>50</sup> MARTINGAL, M. *Kanibalové: bestiální zabijáci*. 1. vydání. Praha: Vašut, 2001. s. 22.

<sup>51</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 114.

<sup>52</sup> MARTINGAL, M. *Kanibalové: bestiální zabijáci*. 1. vydání. Praha: Vašut, 2001. s. 23.

<sup>53</sup> MARTINGAL, M. *Kanibalové: bestiální zabijáci*. 1. vydání. Praha: Vašut, 2001. s. 23.

Martingal<sup>54</sup> poskytuje vysvětlení hrůzyplných legend o upírech a vlkodlacích, se kterým přišel v roce 1985 doktor David Dolphin, profesor chemie na University of British Columbia ve Vancouveru. Jeho teorie připisuje k mnohým nadpřirozeným vysvětlením dob minulých reálné fyzické příčiny. Ilustruje je na základě symptomů porfyrie, což je vzácná genetická porucha projevující se poruchou metabolismu porfyrinů. Postižení mají nedostatek hemu, složky hemoglobinu.. Nemocní jsou natolik citliví vůči světlu, že jim pouhé sluneční světlo ubližuje. Jsou-li jedinci postižení touto nemocí vystaveni světlu, ustupuje jim horní ret a kůže krvácivě praská. Zuby vystupují dopředu a rány na pokožce způsobují velkou ztrátu krve. Pak má nemocný pocit touhy po krvi a jedinou léčbou nemoci je dodávání hemu. Ve středověku se mohla porfyrie léčit podáváním krve jako takové, a protože nemocný nesl sluneční svit, byl lékaři léčen odděleně od lidí.

---

<sup>54</sup> MARTINGAL, M. *Kanibalové: bestiální zabijáci*. 1. vydání. Praha: Vašut, 2001. s. 21.

### 1. 3 Nejstarší doklady kanibalismu

K antropofagii se uchylovali i naši dávní předci. Dokazují to vykopávky z mnoha nalezišť. Již *Homo erectus pekinensis*, tj. člověk vyhynulého druhu *Homo erectus*, měl na jídelníčku mimo jiné i lidské maso. O označení tzv. pekingského člověka za kanibala jsou nesporné důkazy na nalezišti Čou-kchou-tien, přibližně 40 km jihozápadně od Pekingu. Právě na tomto místě byla roku 1927 objevena velká jeskyně, nejspíše dlouhodobé sídliště pralidí, pravěkých lovců a sběračů. V jeskyni bylo nalezeno několik desítek lidských koster, mužů, žen i dětí, některé měli roztráštěné lebky, byli tak považováni za oběti kanibalismu. Tento výklad byl dlouho zpochybňován.<sup>55</sup> Diehl a Donnelly<sup>56</sup> ve své publikaci zveřejňují důkazy, které kanibalismus u pravěkého člověka dosvědčují. Archeologové zkoumající důkazy kanibalismu mezi pravěkými lidmi se zaměřovali především na stopy po nástrojích na kostech, od nichž bylo nejspíše krátce po smrti pazourkovými noži oddělováno maso. Laikovi se mohou takové stopy na kostech jevit jako poškození způsobená nedbalou manipulací s nálezy, ale zkušený odborník dokáže stopy od poškození rozlišit. Oddělování masa od kostí, však ještě nemusí znamenat kanibalismus. Kostra mohla být zbavena masa, aby mohla být následně uložena v kostnici. Existují společenství, jež takové praktiky provozovali a nebyli kanibalové.

Lidské kosti z naleziště Čou-kchou-tien byly smíchány se zvířecími kostmi, což také ještě není přímý důkaz kanibalismu. Archeologové se zabývali i typy kostí nalezených ve zmíněných hromadách. Kostí byly identifikovány po většinou jako žebra, páteřní obratle, dlouhé kosti, kosti rukou a chodidel, může se tedy jednat o masitější části těla, které mohly být určeny ke konzumaci. Na všech těchto ostatcích se objevily stopy po vykost'ování. Konce kostí lidských i zvířecích byly rozdraceny pro vysání kostní dřevě neboli morku.<sup>57</sup>

Ačkoli se to nezdá, kosti poškozené, rozlámané a smíchané s ostatky mnoha jiných jedinců, nám mohou o sobě mnoho říci. Je třeba podrobit je dostatečné analýze. Mnoho informací podává tafonomie – analýza kostní tkáně i polohy, v níž byly kosti nalezeny. Tafonomie dává možnost zjistit, kdy došlo k poškození kosti ve vztahu k době smrti dotyčného, tedy před smrtí, v době bezprostředně před smrtí nebo po smrti. Lze to určit

---

<sup>55</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 12.

<sup>56</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého suseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 20 – 21.

<sup>57</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého suseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 21.

díky tomu, že je tkáň živé kosti poměrně měkká a zlomenina nebo tříštění zanechávají typickou stopu a po určitém čase se hojí. Tkáň kosti mrtvé je suchá a křehká a každý úder jí rozláme na malé charakteristické úlomky. Kdežto v době smrti a bezprostředně po ní je kost stále měkká, ale už nemá schopnost se hojit. Pak může vypadat seknutí, či spirální zlomenina, ke které dojde peri mortem (bezprostředně před smrtí), úplně jinak. Zařazení poškozené lidské kosti do určité kategorie umožňuje mikroskopické zkoumání řezných ran a okrajů roztržení a zlomenin, stejně jako poznání, jak celková struktura kosti reagovala na sílu tlaku. Je to ulehčení práce archeologů, kteří tak mohou snadněji rozpoznat lidské kosti záměrně rozdrcené jinými lidmi hned po smrti od zvětralých lidských kostí, které leží v jeskyni a byly náhodně roztrženy spadlou skálou. pro tento způsob analýzy je velmi důležité znát, kdy byly kosti nalezeny, kde ležely ve vztahu k ostatním kostem a co s nimi dělo po vykopání. Je důležité si povšimnout jaký byl způsob rozsekání a rozdrcení kostí jinými lidmi, byl totiž stejný jakým se zachází s poraženými zvířaty určenými k snědku.

Nálezy nasvědčující kanibalismus u pekingského člověka jsou velmi podobné i ostatkům, jež byly nalezeny v lokalitě Grand Dolina, na severu středního Španělska. Grand Dolina je velmi bohatá na nálezy pravěkého člověka, byly zde nalezeny více než tři čtvrtiny všech lidských pozůstatků, datovaných před 100 000 až 1 500 000 lety. Španělská paleontoložka dr. Yolana Fernandezová-Jalvová zde objevila roku 1996 pozůstatky dvaadvadesáti kusů, které nejspíše patřily šesti jedincům. Části lebky i jiných kostí vykazovaly stopy po sekání, k nimž došlo nejspíš při čtvrcení těla. Konce dlouhých kostí byly drceny stejně jako u pekingského člověka. Pozorované stopy úderu na kosti, svědčily o použití kamenného kladiva, jeho úder zanechává výrazný otisk na každém místě, kam dopadne. Stejně tak zanechává drcení kostí stopy na opačné straně, kde kost ležela na tvrdém podkladě. Jiný druh poškození jevíly tenké kosti, které vykazovaly známky lomu, jako když se kost drží v rukou a ohýbá se. Taková poškození se objevila jen u tenkých kostí zlomitelných rukou. Taktéž byly pozůstatky smíchány se zvířecími kostmi a kamennými nástroji, což naznačuje, že šlo o odpadky potravy.<sup>58</sup>

Kanibalismu se nevyhýbali ani naši vzdálení příbuzní Homo sapiens neanderthalensis. Vyznačovali se především lovem a sběračstvím. Jendo z nalezišť vydalo svědectví o tom, že neandrtálci byli i lovci lidí, jde o tzv. jeskyni kanibalů nedaleko městečka

---

<sup>58</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedenství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 23 – 29.

Kaprina (severně od Zábřehu) v dnešním Chorvatsku.<sup>59</sup> Diehl a Donnelly<sup>60</sup> se domnívají, že „...člověk neandrtálský byl v tomto směru skutečně poněkud nevybíravý, a můžeme se domýšlet, že právě to bylo možná jedním z hlavních faktorů, jež se podílely na jeho zániku.“

Homo sapiens na tom nebyl s kanibalismem o mnoho lépe. Dr. Fernandezová-Jalvová učinila další objev nahromaděných kostí v Anglii. Zvláštním způsobem poškozené pozůstatky člověka, staré 12 000 let, byly nalezeny v Goughově jeskyni v Cheddarské kotlině v Somersetu. Šlo o kosti pěti lidí: dvou dospělých, dvou mladistvích a asi tříletého dítěte, stejně jako v Grand Dolina byly smíchány se zvířecími kostmi. Goughovu jeskyni tvořil systém jeskyň, které vyhledávali i zvířata jako útočiště. Díky izotopové analýze lidských kostí bylo zjištěno, že lidé žijící před 12 000 lety v Cheddarské kotlině, původně lovili jeleny a divoký skot. Pravděpodobně to byly nomádští pastevcí, kteří se podle ročních období pohybovali po kraji. Postupně odkrývané kosti z hromady jasně vykazovali známky řezničiny. Hawes, Korn a Radice<sup>61</sup> ve své knize popisují lebku, jež byla přímo ukázkovým dílem řezničiny a rozkouskovaní. Pozornost přitahovala zejména zvláštní druh stop přes část lebky, vznikají jen při oddělování čelisti od lebky a jejich zachovalost byla tak dobrá, že se dokonce dal určit směr. Člověk jež toto vykonal byl pravák. Dále se našli kompletní žebra, ale neúplné nálezy kostí nohou a paží. Zbytky zvířat i lidí z hromady byly zpracovávány stejným způsobem, potvrzuje to tedy případ kanibalismu v Goughově jeskyni. Ovšem důvod k pojídání lidí objev nevysvětluje. „*Samozřejmě nemůžeme vědět, zda pojídali členy vlastní skupiny, protože zemřeli přirozeně.... Ale je tu i jiná možnost, že tito lidé byli systematicky zabíjeni a pojídání jinou skupinou. Že byli v jeskyni zabiti jinou skupinou, která je pak snědla, nebo že těla byla odněkud do jeskyně přinesena a tam zpracována.*“<sup>62</sup>

V roce 1986 byly vykopány italskou archeoložkou nahromaděné lidské pozůstatky v jeskyni Fontbregoua v jihovýchodní Francii. Kostí patřily šesti lidem žijícím před 7 000 lety: dvě děti, jeden mladiství, dva mladší dospělí a jeden starší dospělý. Jeskyně v té době sloužila kočovným pastevcům jako dočasný tábor. Pěstovali místní

---

<sup>59</sup> MAZÁK, V. *Pravěký člověk*. Praha: Fénix, 1992. s 136.

<sup>60</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s . 21.

<sup>61</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 21 – 30.

<sup>62</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 30.



obilninu, měli keramické nádoby a příležitostně lovíli i zvěř. Nejběžnějším způsobem pohřbívání té doby bylo uložení do země. V jeskyni byly nalezeny oddělené hromady rozsekaných lidských a zvířecích kostí. Byly výborně zachovalé a zpracované podobným způsobem. Rozdíl spočíval v tom, že chovná zvířata byla porážena po jednom, zatímco divoká zvířata a lidé ve skupinách. Podobné bylo i umístění sečných ran. Lidské kosti končetin vykazovaly sečné rány na 41,7 % a zvířecí 40,8%. Stejně jako v Grand Dolina a v Cheddarské kotlině, nebyly sečné stopy zaviněny ohryzáváním, zadupáváním, ani vykopáváním. Podobné sečné stopy byli nalezeny na horních částech lidských, jeleních a lidských lebek. Lze to vysvětlit stahováním kůže z hlavy. Hromady kostí byli bez rozdílu rozesety po celé jeskyni, zřejmě šlo o odpadky z jídla. Na kostech nebyly známky vaření, ale výživnější části mohly být vykostěny a zapracovány zvlášť. Podle Hawese, Korna a Radice<sup>63</sup> má na oddělení hromad teorii dr. Villaová: rozřezávání zvířecí kůže bylo prováděno v jeskyni, odstraněné nejmživnější části byly konzumovány venku, zatímco zbylé kusy mrtvého zvířete byly úhledně zabaleny do kůže a ponechány stranou. Kostí byly velmi zachovalé, což umožnilo určit, že všichni nalezení lidé byli zpracováni najednou.

Vyskytl se i nesouhlas s hypotézou kanibalismu. Mohlo se jednat i o „druhotný pohřeb“. Australský archeolog Michael Pickering zkoumal zprávy očitého svědka pohřebních obřadů australských domorodců, při nichž byly kosti podobně poškozeny. *„Zprávy z Austrálie hovořily o praktikách, kdy bylo tělo zbaveno kůže, hlava oddělena, nohy odříznuty v kolenou a kyčlích a paže odstraněny i s neporušenými ramenními lopatkami. Pak byla těla zbavena svaloviny – všechna svalovina byla oškrábána a odřezána od kostí‘ a později pohřbena. Nakonec ,byly oškrábané kosti rozděleny mezi příbuzné a přátele zemřelého... a opět byly kosti lámány a morek vybrán‘.“*<sup>64</sup> V tom případě by se dalo říci, že lidé z Fontbregoua a z Goughovy jeskyně ulovená zvířata nejedla, ale pohřbívala je. Nejpřesvědčivějším vysvětlením pro nahromadění kostí je, že všech šest lidí z Fontbregoua zemřelo při jednom útoku a svými útočníky byli snědeni.<sup>65</sup>

Dalším z podložených archeologických případů kanibalismu, je nález z roku 1996 v někdejší sídlišti amerických Indiánů Anasaziů v Cowboy Wash asi šedesát pět

---

<sup>63</sup>HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedenství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. 30.

<sup>64</sup>HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedenství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 32.

<sup>65</sup>HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedenství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 30 - 32.

kilometrů od Masa Verde. V tomto místě bylo odhaleno pozůstatky asi sedmi rozporcovaných lidských těl. Anasaziové měli renomé mírumilovných a duchovně založených kmenů. Americký jihozápad obývali v letech docela nedávno minulých 700 – 1300 let našeho letopočtu, byly poměrně rozvinutou společností usazenou na území dnešního Colorada, Arizony, Nového Mexika a Utahu. Jejich vyspělost pak budila podiv nad přisouzením kanibalských sklonů při odhalení kosterních pozůstatků v Cowboy Wash. Diehl a Donnelly<sup>66</sup> uvádí, že kosti nesou zřetelné stopy vykostování a konce kostí jsou rozdraceny. Ve fragmentech nádobí byly navíc zjištěny zbytky lidské krve. Největším dokladem kanibalismu byly nalezené lidské lebky, které údajně ještě jako lidské hlavy byly zavěšeny nad oheň, aby se uvařil jejich obsah a následně otevřeny. O zpracování lidského masa k jídlu svědčí další důkaz, Christy Turnerová, profesorka antropologie z Arizonské státní univerzity, si všimla, že kost při varu a stálém míchání získává zvláštní lesk. Nazvala ho „pot polish“, lze to volně přeložit jako ohlazení z hrnce. A kosti z anasazijských nalezišť ho mají.

V nalezeném koprolitu (odborný termín pro zkamenělý lidský výkal) byl nalezen lidský myoglobin, tedy bílkovina, která se nachází ve svalové tkáni. Zvířata samozřejmě také mají myoglobin, ale pro každý živočišný druh je odlišný. V koprolitu za anasazijského naleziště byl nalezen pouze ten lidský.

O provozování kanibalismu v kultuře Anasaziů není pochyb. Jen není zcela znám podnět, který je k tomu vedl. Objevují se domněnky, které tvrdí, že Anasaziové byli napadeni skupinou Toltéků, kteří kanibalové skutečně byli. Toltékové pak Anasazie delší dobu terorizovali mučením, mrzačením a kanibalismem, aby zlikvidovali jejich kulturu. Jiní tvrdí, že Anasazie vedl ke kanibalismu dlouhodobý hladomor způsobený suchem a neúrodou spolu s nedostatkem lovné zvěře.<sup>67</sup>

*„Pro většinu antropologů a pro ty archeology, kteří studují lidské kosti, byla otázka, zda kanibalismus existoval či ne, dávno zodpovězena množstvím přesvědčujících a jednoznačných důkazů. Je zřejmé, že v minulosti hrál kanibalismus významnou roli. Nicméně stále pro nás představuje velmi zvláštní kategorii lidského chování a jako takový si заслужuje střízlivou a důkladnou analýzu.“*<sup>68</sup>

---

<sup>66</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 22.

<sup>67</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 21 - 25.

<sup>68</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 9.

## **1. 4 Historicko-geografické a etnografické vymezení kanibalismu**

Svědectví o požívání lidského masa lidmi pochází z mnoha koutů světa, ani Evropě se nevyhýbalo. *„Od Jižních moří až po Vancouver, od Západní Indie po Východní Indii, v Polynésii, Melanésii, Austrálii a na Novém Zélandě, v severní, západní, východní i střední Africe a v Severní a Jižní Americe existovaly početné důkazy o tom, že se v této praxi pokračuje i do současné doby; nebo zde alespoň byly zaznamenány výpovědi dosud žijících lidí, kteří se pamatovali, že se takových zvyklostí zúčastňovali – nebo byli jejich svědky -, když byli mladí.“*<sup>69</sup>

Existuje proteinová teorie, která tvrdí, že se kanibalismus vyskytoval hlavně v oblastech a mezi kmeny s nedostatkem masa tj. zvláště proteinů a proteinové výživy. Příkladem může být vyhubení zvěře Aztéky a jejich mnohonásobný nárůst populace.

Fakt, že se kanibalismus donedávna vyskytoval nejvíce v tropických, rovníkových oblastech, neznamená závislost tohoto jevu na geografických podmínkách. Jedná se o oblasti jako jsou tropické pralesy a horské džungle, jež jsou od civilizace izolována a lidojedství se zde mohlo nejlépe udržet.

Ještě dnes můžeme narazit na přírodní kanibaly žijící v Asii a Oceánii. Objevily se novější záznamy o lidojedství z Nové Guineji nebo Filipínských ostrovů, kde se Mangyanové ve filmové reportáži přiznali, že za rok přibližně snědí tři lidi.<sup>70</sup>

Důkazů kanibalismu je ve světě nespočet, není tedy možné podat vyčerpávající popis kanibalských praktik celého světa na několika stránkách, proto je níže uveden jen výběr nejzajímavějších a nejznámějších zdokumentovaných případů.

### **1. 4. 1 Asie**

O kanibalismu v Asii se zmiňoval již Herodotos, popisuje endokanibalský rituál, praktikovaný Massagety v západní části střední Asie: *„Když je muž příliš starý, všichni jeho příbuzní se sejdou a zabijí ho a s masem zvířat ze stáda maso uvaří a vystrojí hostinu. To je považováno za nejšťastnější smrt; zemře-li však nemocný muž, nesnědí ho, nýbrž pohřbí do země a bědují, že se nedožil toho, aby mohl být zabit.“*<sup>71</sup>

---

<sup>69</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 15.

<sup>70</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. Vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 239 - 257.

<sup>71</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého sousedu*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 46.

Staří Číňané na dvoře císaře Š'Chua, který vládl Hunům na severu Číny v letech 334-349, pořádali pro své hosty hostiny, kde hlavní chod představovaly hlavy zabitých otrokyň.<sup>72</sup> Zatímco císař pořádal hostiny pro radost, starověký čínský vládce Čchou Wang si nechal servírovat své vysoké úředníky, protože se mu nelíbila jejich kritika. Podobný smysl pro pomstu měl i Konfucius, prý řekl těm, kterým zabili rodiče, že by se měli pomstít, nepřítel zabít a celého zkonsumovat, aby z něho zbyly jenom kosti.

I z a zradu císaře se platilo masem. Vládce jedné provincie byl shledán vinným za zradu císaře, byl zabit a jeho hlava naservírována vládcům ostatních provincií za věrnost. Za stejné provinění nechal císař Jang-Tchi (kolem roku 600 n.l.) upéci úředníka, za jehož konzumaci dostali stolovníci pochvalu a dary.

V Číně byla konzumace zajatců celkem běžná. Chan-kchung Wan a Meng-chuo zabili roku 625 př. n. l. svého pána z dynastie Sun a za svůj čin byli dokonce zakonzervováni v zavařovacích lahvích.<sup>73</sup>

V 9. a 10. století arabští cestovatelé vracějící se z Číny vyprávěli o výskytu lidského masa na veřejných trzích. Zřejmě byl kanibalismus v Asii velmi rozšířen, když vpádl roku 1242 Čingischán do Evropy, i Mongolové pojídali své zajatce. Přišla-li nouze, nezdráhali se sáhnout do vlastních řad. Podobné zprávy pocházejí i z doby skoro nedávno minulé, v 90. letech 19. století se objevila řada svědectví, podle nichž čínští vojáci bojující s Francouzi v oblasti Tokinského zálivu, běžně jedli francouzské zajatce, neboť věřili, že se tím posílí jejich odvaha. Další informace o čínském lidojedství je z 60. let 20. století, z doby Mao Ce-Tungovy „kulturní revoluce“. Popraveným „nepřátelům lidu“ byla vyříznuta játra a za syrova snědena příslušníky Maovy rudé gardy, coby veřejné gesto k vyvolání strachu.<sup>74</sup>

Lidského masa bylo využíváno i jako léku. Vykleštění úředníci za vlády dynastie Ming hledali způsob, jak znovu získat svých genitálií. Našli ho v požívání mozků mladých paniců. Ovšem, zda něco takového fungovalo, zaznamenáno nebylo. I přesto byla lidská krev a maso používáno pro zvýšení sexuální potence dál. Ještě v 90. letech

---

<sup>72</sup> MARTINGAL, M. *Kanibalové: bestialní zabijáci*. 1. vydání. Praha: Vašut, 2001. s. 9.

<sup>73</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 27 - 30.

<sup>74</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 38 – 39.

19. století byli přistiženi vojáci na Tchaj-wanu, jak konzumují lidské maso právě za tímto účelem.<sup>75</sup>

Constantine<sup>76</sup> vypráví o legendě, ve které císař poslal svou dceru do vyhnanství, protože se nechtěla vdávat. Zanedlouho onemocněl a poslal dceři vzkaz s oznámením, že umírá a potřebuje její oči a ruce. Dcera poslechla. Vydloubla si oči, nechala uříznout ruce a poslala je otcí. Císař si vše nechal rozemlít na prášek, pozřel jej a uzdravil se. Dívku povýšil na bohyni *Kuan Jin* „*Tu, která má tisíc očí a rukou*“.

Takových dárců však bylo mnoho. O kanibalismu ve prospěch rodiny *ko ku* zaznamenávají císařské listy ve čtyřadvaceti případech. Mladá žena údajně zachránila své příbuzné tím, že jim podala tři uvařené kusy masa ze svého stehna. Na lékaře dynastie Tchang to mělo prokazatelný vliv, v té době bylo lidské maso jako léčebný prostředek uvedeno v lékařských knihách.

Lidské maso jako lék bylo zakázáno už roku 1261, nejprve šlo o játra, později i o stehna. Ale protože lidé věřili víc tradici než úřadu, maso si odřezávali dál. Případ *ko ku* byl zaznamenán i v roce 1987, žena, které se případ týkal, byla však narozdíl od svých předchůdců prohlášena za duševně nemocnou. Dosud existují lidé, kteří v moc masa věří. Roku 1995 byl v Hongkongu odhalen vzkvétající ilegální obchod s lidskými plody.<sup>77</sup>

Na přípravě lidského masa si dávali Číňané záležet, ve starověké kuchařce „Tseu tche t'ong“ je popsáno několik způsobů přípravy sekané z lidského masa. V době vlády dynastie Sung ve 12. století měli u dvora v oblibě ragú a bílé libové maso zpod kůže, vařené nejprve v páře potom grilované. Na maso byli „poráženi“ nepřátelští zajatci. Gurmánskou pochoutkou bylo opečené dětské maso, podávané s černým chlebem. Hogg<sup>78</sup> uvádí, že ještě v roce 1901 byli na Tchaj-wanu vyhledávanou specialitou játra, ledviny, srdce a chodidla. Nejlépe chutnali porcované na malé kousky v polévce z dlouhých morkových kostí. Pro takové pochoutky se ve 12. století zřizovaly restaurace. Číňané dávali přednost vaření před pečením, ale vynikali i v nakládání.

---

<sup>75</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 31.

<sup>76</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 36 – 37.

<sup>77</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 36 - 37.

<sup>78</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 250.

Používali dvě metody nakládání lidského masa *hai*- nasekané nadrobno a naložené ve víně a *tso*- nasekané nadrobno a naložené v soli.<sup>79</sup>

Posuneme-li se o něco jižněji, nalezneme ostrov, který se do kroniky kanibalismu, též zapsal krvavým písmem. Borneo nebo také Kalimantan je třetím největším ostrovem světa, nachází se mezi Malajským poloostrovem a Novou Guineou. Jeho nejznámější obyvatelé Dajakové, jimž se připisovala pověst nemilosrdných lovců lebek. S lovem lebek šel kanibalismus ruku v ruce. Dajakové lovili lebky snad už od počátku existence jejich národa. Některé kmeny věřili, že lidé jejichž lebek se zmocní, budou jejich otroky na onom světě.<sup>80</sup> Také si mysleli, že muž musí před svatbou ulovit jednu hlavu, aby přivodil plodnost jejich žen.<sup>81</sup> Jiní zas pořádali hostiny, aby byla dobrá úroda rýže, v lesích spousta divoké zvěře a aby samotní lidé získali zdraví.

Způsob oddělování hlavy od trupu se u různých kmenů Dajaků liší. Např. mořští Dajakové oddělují hlavu u krku, takže uchovávají obě čelisti. Naopak horští Dajakové si nedávají tolik záležet a hlavu rozseknou, často je patrné, že z lebky chybí značně velké části. Jiní zase usekávají hlavu u trupu tak blízko, že je potřeba projevit velkou dovednost a mít v tom praxi.

Aby si mohli hlavu odnést, nosí s sebou za tímto účelem košík. Košík je velmi úhledně upleten, ozdoben lasturami a propleten lidskými vlasy. Vlasy mohou mít v košíku zapletené jen ti Dajakové, kteří získali hlavu zákonnou cestou, ukradení a nalezení hlavy do zákonného získání nepatří.<sup>82</sup>

Příprava hlavy ukořistěné není jednoduchá, nejdřív se lebka zbaví vlasů, jež pak slouží k ozdobení košíku či pochev svých nožů. Z hlavy přes nosní otvory nebo týlní otvor vyberou mozek a pověsí nad oheň, aby se hlava v kouři vysušila. Lebky se musí pozorně sledovat, nesmí jim padat dolní čelist, má-li k tomu dojít, čelist se opatrně podváže. Pokud z hlavy vypadly zuby nebo o ně přišla oběť při boji, jsou nahrazeny napodobeninami ze dřeva. Oční důlky a nosní dírký se musí ucpat a jazyk se uřezává u kořene. Občas příslušníci přeruší činnost, kterou právě dělají a dojdou si k ohni sníst

---

<sup>79</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopatý*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 39 – 40.

<sup>80</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 137.

<sup>81</sup> BISHOP, C. *Lidský duch a sexualita*. 1. vydání. Praha: Knižní klub ve spolupráci s nakladatelstvím Práh, 1997. s. 41.

<sup>82</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. Vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 138.

kousek masa z oné hlavy. Věří, že když tak udělají, okamžitě se zvýší jejich odvaha a neohroženost.<sup>83</sup>

Vyudit hlavu zabitého není jediným zvykem, kteří s obětí Dajakové prováděli, Hogg<sup>84</sup> uvádí další, čímž je „*vyříznout a sníst syrové srdce bojovníka, zabitého v bitvě, přičemž vycházejí z představy, že u těch, kteří se na tomto jídle budou podílet, se – až nastane vhodná doba – zvětší jejich odvaha.*“

Sníst hlavu je tradicí, ale zemře-li člen jejich vlastního kmene, je jeho tělo prodáno a každý, kdo má zájem, se pak může hostiny zúčastnit. Za lahůdku považují lidský jazyk a mozek, na dalším místě řadí svaly na stehnech a lýtkách. Aby mohli trhat i tuhé šlachovité maso, pomáhají si opilováváním zubů k mimořádné ostrosti. Dajakové většinou pojídají bojovníky padlé v boji, ale jeden dajacký kmen, známý jako Jangkangové, dokonce zabíjejí své vlastní nemocné a neduživé, pokud jsou již blízko smrti a snědí je.

Své výpravy na lov lebek Dajakové pečlivě organizují. Podle Hogg<sup>85</sup> se nedá určit, zda tyto výpravy Dajakové pořádali pro získání hlav nebo dodávky lidského masa, tyto motivy se ani nedají oddělit. Ale evidentně jim prý činilo radost samotné pořádání lovu. Informace získávali od zajatých žen z campongu, který chtěli přepadnout. Výprava začíná půl hodiny po setmění, veslují rychle a tiše proti proudu řeky, blízko břehu. Dajakové se totiž domnívají, že v tuto dobu je spánek nejhlubší. Plují těsně v závěsu za sebou, jejich rukojeti jsou pokryty měkkou stromovou kůrou, takže není slyšet žádný hluk. Vylodí se až půl hodiny před rozedněním, někteří ze členů kmene vylezou na strom a prozkoumávají okolí. Najdou-li osamělou chýši, obklíčí ji, aby nemohl nikdo uniknout a na slaměné střechy chat hází „ohnivé koule“ z vysoce hořlavé kůry určitých stromů. Střechy začnou okamžitě hořet, lidé se snaží uniknout, vtom však vzniká masakr. Není úniku. Muži jsou probodnuti oštěpem nebo rozsekáni na kusy, ženy a děti, kteří neuhoří za živa jsou vzati do zajetí. Staré zajaté ženy jsou zabíjeny. Mužům je tradičně odřezána hlava.

Na sousedním ostrově Sumatře žili Battasové, kteří měli kanibalismus uvedený dokonce v zákoníku. Tento zákoník odsuzuje k snědení za živa ty, kteří se provinili cizoložstvím, krádeží válečných zajatců a ty, kteří napadnou obyvatele některého domu

---

<sup>83</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 138 – 139.

<sup>84</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. Vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 139.

<sup>85</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. Vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 143 – 147.

anebo osamělého muže. Poprava bývá uskutečněna ihned za přihlížení všech obyvatel včetně příbuzných zločinců. poškození mají právo zanechat si uši odsouzeného. Následně si každý podle postavení vybere svůj kousek masa a soudce zločinci usekne hlavu a pověsí ji u dveří svého obydlí. Mozek se uchovává v tykvi, Battasové věří, že má magické účinky. Střeva nejedí, ale chodidla a srdce vaří s rýží, což je pro ně pochoutkou.

Battasové dávají lidskému masu přednost před ostatními druhy, ale dopřávají si je pouze v době války a po vynesení rozsudku smrti. Dříve v době dozrávání citrónů zabíjeli své rodiče, kteří už byli nepoužitelní jako pracovní síla nebo bojovníci.<sup>86</sup>

Podle Constantina<sup>87</sup> byl lov lebek velmi důležitý. Hlava byla pokládána za sídlo samé podstaty lidského bytí. Například na Borneu věří, že hlava obsahuje ducha. Hogg<sup>88</sup> o nich píše: „*Duši si představují jako určitý druh vajíčka nebo měchýře, naplněného mlhavou, páru připomínající substanci, která se rozptýlí po polích jako magické hnojivo, když měchýř praskne. Zrno je zúrodněno, protože pára v sobě obsahuje vitalizující princip. A když je zrno sněženo jako potrava, je jeho životodárná síla předána krvi a ta je dále předá semennému fluidu, jehož prostřednictvím je lidem i zvířatům umožněno dále šířit život.*“

#### 1. 4. 2 Polynésie

Polynésie, tvořená snad víc než tisíci malých i velkých tichomořských ostrovů, byla poznamenána kanibalismem, tento zvyk však začal daleko dřív odumírat než tomu bylo v Melanésii.<sup>89</sup>

Obyvatelé Samoy své lidojedství obhajují dvěma legendami. První z nich vypráví o mystické bytosti, jejíž vliv se udržel po mnohé generace. Jmenoval se Maniloa, přebývajícím v hluboké rozsedlině, kterou museli cestovatelé projít mezi dvěma osadami. Maniloa si přímo u prahu svého příbytku postavil pavučinový most z lián. Když se nějaký nešťastník dostal doprostřed mostu, Maniloa se objevil, zatahl za liánu. Oběť byla přímo vržena na schody kanibalova brlohu. Obyvatelé Samoy tvrdí, že síla hlasu

---

<sup>86</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 147 – 148.

<sup>87</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 23.

<sup>88</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 148 – 150.

<sup>89</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 187.



řvoucího Maniloy, když uchopí most, je tak veliká, až vyskakují vodopády a padají stromy. Maniloa pojídal své kořisti v celku. Jednou se Samojsci domluvili, v noci kanibalův brloh obklíčili a Manilou ve spánku zabili. Lidojedství se nemohli zbavit, protože do nich při tom vstoupil duch obrovského kanibala a od té doby podobně jako on, zabíjeli lidi a pořádali hostiny.

Druhá legenda líčí příběh o starém d'áblu jménem Tupoivao, který kladl přes cestu vedoucí k jeho jeskyni pletivo a jeden jeho konec si vázal k palci u nohy. V okamžiku, kdy byl ze spánku probuzen trhnutím za palec, věděl, že kolem prochází člověk. Tupoivao člověk utloukl a celého snědl.<sup>90</sup>

Reverend George Brown<sup>91</sup> přišel s verzí, že obyvatelé Samoy nepatřili mezi kruté kanibaly, jako tomu bylo např. u Fidžijců. Nebylo zjištěno, že by lidojedství bylo součástí obětního rituálu. Samojsci nejedli lidské maso, protože na něj měli chuť, jedli jej pouze v obdobích hladu. Jedno takové bylo v polovině 19. století, kdy byli zabíjeni a jedeni cizí lidé, aby se předešlo hladu. Kanibalismus se omezoval jen na muže zabitě v boji. Důkazem, že zde byl kanibalismus skutečně praktikován, může být existence slova „faiaso“, které v samojštině lidojedství vystihuje. Údajně to bylo jméno slavného náčelníka, jež každý den spořádal člověka.

Zajetí a zabití za účelem konzumace bylo považováno za velkou ostudu, a proto pohřbívali kosti svých zesnulých do jam pod podlahami svých chýší. I kdyby byly kosti ukradeny příslušníky jiného kmene, znamenalo by to pro rodinu hanbu.

Na ostrovech Tonga se lidojedství objevovalo spíše v obdobích hladomoru. Praktikovali jej mladší tonžští bojovníci, čímž dávali najevo své mužšství a posilovali své bojové vlastnosti. James Cook byl prý svědkem, kdy se skupina tonžských bojovníků vrátila z boje, uvařila a snědla části těl, poté co se dozvěděla, že to jiné kmeny dělají a ostatní příslušníci kmene je začali bojkotovat. Pokud Tonžané lidské maso jedli, dbali na to, aby tělo bylo pečlivě umyto v moři, vykucháno a pak teprve jej mohli napíchnout na rožeň a opékat nad ohněm. Nebo maso nakrájeli na malé kousky, zabalili do banánových listů a pekli na rozžhavených kamenech.<sup>92</sup>

---

<sup>90</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. s. 187 - 188.

<sup>91</sup> Brown G. in HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 188 - 189.

<sup>92</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 190 – 191.

Špatnou pověst o kanibalismu, měla skupina ostrovů patřící Francouzům v Tichomoří, Markézy. Zde bylo považováno za triumf sníst člověka. Se zajatci zacházeli otřesně, podle A. P. Ricea<sup>93</sup> „*lámali zajatcům nohy, aby jim zabránili v útěku, než budou snědzeni, ale nechávali je na živu, aby mohli přemýšlet o osudu, který je čekal. Zlámali zajatcům i ruce, takže ti jim nemohli týrání nijak oplatit. Povalili je na zem a skákali jim po hrudi, až jim zpřeráželi žebra a protrhali plíce, tak že nemohli ani nahlas protestovat. Do řitního otvoru jim zarazili tyče s ostrými hroty a pomalu rozdírali střeva. Jakmile nadešel čas, kdy měli být připraveni pro hostinu, nabodli je na dlouhé kůli, které jim do těla zarazili mezi nohama a nechali druhým koncem trčet z úst.*“

Největší poptávka byla po ženských tělech. Muže odsouzeného ke snědení mohli navštívit jeho příbuzní, nazí a černě pomalovaní. Byly i případy, kdy se dobrovolně nabízeli místo odsouzeného, ale často skončili jako další chod.<sup>94</sup>

Mezi ostrovy lidojedů patří i jeden z dnešních států USA, Havaj. Havajské souostroví tvoří skupina asi dvaceti ostrovů sopečného původu. S těmito ostrovy se nejvíce pojí jméno slavného mořeplavce Jamese Cooka. Kapitán Cook ostrovy roku 1778 objevil a pouhý rok poté tam tragicky o život přišel. O jeho smrti vypráví zpráva kapitána Kinga, kde popisuje jak k nim večer na palubu vstoupili dva vyděšení domorodci, bědující nad ztrátou Cooka, s balíčkem obsahující část jeho těla. „*Pak nám dal malý balíček zabalený do kusu látky, který přinesl pod paží.... Toto, řekl nám, bylo vše, co zůstalo z ,Oronova<sup>95</sup> těla; zbytek byl rozkrájen na kusy a spálen, ale hlavu a všechny kosti, kromě těch, které patřily k trupu, měl u sebe Terreeoboo. To, na co jsme se dívali, bylo přiděleno Kaoovi, nejvyššímu z kněží, aby to použil při některé náboženské obřadu. Řekl, že nám to přinesl jako důkaz své nevinny a své oddanosti vůči nám.*“<sup>96</sup> Stalo se tak, proto že se kapitán Cook pokoušel přesvědčit jednoho havajského náčelníka, aby jej doprovodil k člunu, jenže ten si však gesto špatně vyložil.<sup>97</sup>

---

<sup>93</sup> Rice, A. P. in CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 30 – 31.

<sup>94</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 194 – 195.

<sup>95</sup> Oron – tak nazývali domorodci kapitána Cooka.

<sup>96</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 198.

<sup>97</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 197 – 198.

Není možno opomenout jeden z nejslavnějších ostrovů Polynésie, co se lidojedství týče, Nový Zéland. Původní obyvatelstvo Maorové, jež byli roku 1642 objeveni, čítalo na 120 000 lidí. Dnes už jich je kolem 40 000 a tvoří již míšenou maorsko – evropskou populaci.<sup>98</sup> Maorové rozhodně nejedli lidské maso jen z nouze, jedli ho z mnoha důvodů a také znali mnoho způsobů, jak lidské maso upravit.

Během pohřebních rituálů jedli své mrtvé příbuzné, po bojích jedli své nepřátele, které nejprve podrobovali nekonečnému mučení a ponižování a teprve pak je rozporcovali, uvařili a snědli, čímž získávali jejich bojovného ducha, udatnost a sílu.<sup>99</sup>

Být sněden je pokládáno za velkou urážku. Boje obvykle končí po smrti prvního náčelníka, poražený kmen si pak žádá jeho tělo, jestliže je druhá strana zastrašena, tělo vydá i s náčelníkovou manželkou, která je následně usmrcena. Mrtvoly jsou pak kněžími rozkrájeny, snědeny nebo obětovány modlám.

Někteří zajatí muži jsou okamžitě zabiti, ostatní jsou určeni k otroctví, což je ještě větším ponižením, než být sněden. Ze zabitých mužů se jedli nejodvážnější a nejstarší bojovníci s nejúplnějším tetováním a až nakonec přišli na řadu mladí bojovníci, ačkoliv jejich maso vypadalo lákavěji.

Novozélandčané dávali přednost mužům kolem padesáti let, nejlépe s černou pletí. Běloši prý hodně solí svá jídla a Maorové jí nepoužívají skoro vůbec. Maso nikdy nejedí syrové a uchovávají si tuk ze zadku, aby jím ochutili sladké brambory. Obzvláště ceněn je mozek, zbytek hlavy nejedí. Hlavy náčelníků jsou sušeny a konzervovány. Hlava náčelníka je užitečnou věcí, když chce kmen uzavřít mír, hlavu druhému kmeni nabídne. Z náčelníkových kostí se vyrábějí nože, rybářské háčky, hroty šípů, oštěpů a kopí. Domorodci někdy oddělí ruku i s předloktím a usuší ji nad ohněm. Svaly a šlachy na ruce se stáhnou tak, že vytvoří hák, který umísťují do svých chýší, aby na něj zavěšovali košíky a zbraně. Dělají to proto, aby dali rodině náčelníka najevo, že i po smrti jim slouží jako otrok.

Před každou vítěznou hostinou, vypije bojovník krev poraženému, jehož zabil vlastní rukou. Taky po zabití nepřítele snědí jeho levé oko, Maorové věří, že se levé oko stane hvězdou na nebeské klenbě a jeho konzumací se stane jejich hvězda zářivější a síla jejich zraku se zvětší.<sup>100</sup>

---

<sup>98</sup> WOLF, J. *Poslední svědkové pravěku*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1970. s. 60.

<sup>99</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 44.

<sup>100</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 215 – 217.

Rice<sup>101</sup> došel k zajímavému závěru. Zdá-li se to morbidní, měl kanibalismus Maorů i pozitivní stránku. Ti, jež ho provozovali, se výborně vyznali v lidské anatomii, což jim umožňovalo být dobrými chirurgy. Ačkoliv byli chirurgické metody velice drsné, vykazovaly vysokou účinnost. Mistrně si dokázali poradit s nápravou vymknutých kloubů či zlomených kostí. Anestetické prostředky neměli, operovaný musel prokázat velkou odolnost vůči bolesti, aby neznervózňoval operátora.

### 1. 4. 3 Melanésie

Melanésie zahrnuje řetěz velkých i malých ostrůvků, často navzájem oddělenými jen úzkými průlivy, s obyvateli, kteří mají tmavší pleť a kudrnaté vlasy, proto se těmto ostrovům říká Melanésie – „černé ostrovy“. Právě zde trvalo nejdéle, než zde kanibalismus zanikl, ale je velmi pravděpodobné, že daleko od pobřežích, v horách, je kanibalismus provozován dodnes.<sup>102</sup>

Na Nových Hebridách se konzumují převážně nepřátelé, jejich největším motivem je přání ukázat, jak mohou zvítězit nad svými nepřáteli: udělají z nich jídlo. Těla zabitých zajatců byla upravena tak, aby mohla být vložena do pecí v co nejkratší době poté, co byla přinesena do vesnice. Tito kanibalové považují čerstvější maso za mnohem chutnější a přednost dávají masu černých mužů.<sup>103</sup>

Šalamounovy ostrovy byly, co se kanibalismu týče, skromnější. Podle starších domorodců se tam lidské maso údajně nikdy nejedlo s výjimkou obětních obřadů, které byly na ostrovech zavedeny z okolních ostrovů ležících na západ. Chuť na lidské maso dostávali spíše mladší obyvatelé ostrovů, což znamená, že se zde tento zvyk rozšířil „poměrně nedávno“.<sup>104</sup>

Mezi kanibalismem proslulejší ostrovy patří Fidži. Fidži se skládá z více než 300 ostrovů, rozptýlených v jihozápadním Pacifiku. Ostrovy byly poprvé osídleny

---

<sup>101</sup> Rice, A. P. in HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 222.

<sup>102</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 21 – 22.

<sup>103</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 175.

<sup>104</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 175 – 176.

před 3500 lety melanéskými mořeplavci ze západu.<sup>105</sup> Fidžijci pařili mezi nejaktivnější kanibaly. Lidi většinou jedli, protože byli po ruce.<sup>106</sup> Kanibalismus zde byl zavedenou institucí, je to jedna z jejich základních složek sociální struktury a bere se jako ctnost, která by se měla pěstovat, i hlavně proto, aby se z člověka stal muž. Lidojedství je součástí náboženství Fidžijců, ti však nalézají potěšení z lidského masa kvůli němu samému. Lidskému masu dávají přednost, aby svou chuť uspokojili, vedou války, vraždí, unášejí a kradou z hrobů mrtvé. Bez obětí se neobejdou ani při různých příležitostech, jako je zahájení a dokončování stavby kánoe a budování chrámů pro bohy.<sup>107</sup> Na jejich obranu lze říci, že na ostrovech, před 18. stoletím, kdy sem byla dovezená prasata, nebylo žádné zvíře snad s výjimkou krys, jež by mohli jíst.<sup>108</sup>

Potřebují-li nějakou oběť, vyberou si ji z řad obyvatel některé vzdálenější vesnice nebo jí získají vyjednáváním z vedlejšího kmene. Získanou oběť nějakou dobu vykrmují, aby ji ztloustla. Při obětování ji posadí na zem s chodidly pod stehny a rukama před sebou. Svážou ho, aby se nemohl hýbat a v této poloze položí na rozpálené kameny. Člověk je pak přikryt listy a hlínou a za živa ho upečou. Když je „hotový“ odnesou ho do chrámu bohů, jeho tvář a části těla jsou pomalovány černou barvou tak, aby připomínal člověka živého vyzdobeného na hostinu nebo do boje. Upečený člověk ještě v polosedě je bohům nabízen jako smířčí oběť. Po obřadech tělo vynesou, rozčtvrtí ho, rozdělí mezi lidi. Ženám nebylo povoleno zúčastňovat se hostin.<sup>109</sup>

Výborným objektem obětování bývají váleční zajatci a cizinci. Když vedli válku, zabíjení nepřátel nebylo tolik ceněno příliš vysoko, příslušníkům kmene se dostávalo mnohem většího uznání dopravili-li tělo padlého nepřítele do vesnice.<sup>110</sup> Fidžijci nepohrdnou ani konzumací jež mrtvého těla, jež leželo dva až tři dny pod zemí, po umytí v moři je pečou a pojídají. Dávají přednost ženskému tělu před mužským. Když mají hojnou zásobu, nejedí hlavu, někdy si uchovávají srdce po celé měsíce. S kostmi snědených lidí zacházejí jako se zvířecími, jsou poházena všude kolem.<sup>111</sup>

---

<sup>105</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 55 – 54.

<sup>106</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 41.

<sup>107</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 24 – 27.

<sup>108</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 35.

<sup>109</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 25.

<sup>110</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 42.

<sup>111</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 26.

Obyvatelé Fidži jsou známí pro svou chladnokrevnost a krutost. V Hoggově knize se objevuje zpráva o kanibalismu jako formě trestu z roku 1845 napsána misionářem Jaggarem<sup>112</sup>: „*Jedna z králových služebnic před několika měsíci uprchla. Byla však brzy přivedena zpět do králova domu. Tam jí byla na žádost královny useknuta paže pod loktem a uvařena pro krále, který ji snědl v její přítomnosti, a pak přikázal, aby její tělo na různých místech pálili. Tato dívka – dnes již žena – dosud žije.*“

Ostrov lidojedů – takovou přezdívku si získal ostrov, o jehož strašlivých obyvatelích přišli první zprávy roku 1642 od Luise de Torres, který ostrov objevil – Nová Guinea. O tomto ostrově Wolf<sup>113</sup> píše: „*Zlí jazykové dokonce tvrdí, že byl stvořen až poslední den, v sobotu večer, když Pán Bůh byl už unaven a tak jenom ledabyly nakupil zbylé hory, lesy, řeky a údolí a tak vzniklo dnešní ‚zelené peklo‘ – pravlast Papuánců.*“ jež byli původními obyvateli.

Ostrov nebyl celý prozkoumán, protože přístup do jeho vnitrozemí je stále nebezpečný. Zde zaplatilo životem mnoho misionářů a cestovatelů. Nejznámějším je 23letý Američan Michael Rockefeller, syn tehdejšího guvernéra státu New York, který roku 1961 zmizel na jihu ostrova a nikdy nebyl objeven. Poslední známý případ kanibalismu se stal roku 1976, kdy došlo k zabití kněze a jeho dvanácti společníků, prý se pokoušeli domorodcům zakázat lov lebek a pálili jejich fетиše.<sup>114</sup>

Papuánci se dopouštějí kanibalismu z rituálních důvodů, spojených s magickými a náboženskými obyčejí. Nepřátelé zabít v boji jsou pojídání, aby se jejich duch nemohl vrátit a pronásledovat ty, jež ho zabili, a také aby vítěz mohl vstřebat jeho sílu a zdatnost.<sup>115</sup> Ovšem dominantním motivem je pomsta a čirá touha po lidském masu s vášní pro samotnou krutost, mnozí Papuánci pohlížejí na lidské maso jako civilizovaní lidé na hovězí. Mezi jednotlivými kmeny můžeme najít i značné rozdíly.

Většinou se lidské maso vařilo, pečení bylo už méně časté. Jako pokrm byl nejvíce ceněn penis, rozpůlený a opečený na horkém popelu. Další nejlepší kousky byly jazyk, ruce, chodidla a prsy. Mozek byl mimořádnou pochoutkou. Jedli se i střeva, varlata a pochva.<sup>116</sup>

---

<sup>112</sup> Jaggard in HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 30.

<sup>113</sup> WOLF, J. *Poslední svědkové pravěku*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1970. s. 65.

<sup>114</sup> JAHODA, P. *Kanibalové z hor: nejdivočejší místa světa*. 1. vydání. Brno: SVAN, 2002. s. 10.

<sup>115</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 42.

<sup>116</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 152 - 162.

Před uvařením byla oběť mučena, ne proto, že by jim to působilo potěšení, ale aby měli maso pokaždé nejčerstvější. Praktikovalo se to tak, že se ze zajatce jednotlivé porce odřezávaly, dokonce jim byla podávána látka na snížení krvácení. V takovém stavu se jim podařilo člověka udržet na živu až týden.

Muž, který zajme nebo přivede oběť, je nazýván Kenia vake, což znamená „velký muž“. Náleží mu čest a sláva, on však oběť nezabije, k tomu je určena jakákoliv jiná osoba, která je po ruce. Osoba, jež tak vykoná, smí ukousnout objeti nos. Říká se jí Poke vake neboli „nosní muž“. Ten kdo nešťastníka zabil, nesmí ho pak jíst, a to platí i pro jeho nejbližší příbuzné. Kdyby se hostiny účastnili opuchly by jim genitálie, jejich klouby by se zkřivily a hlavy by zplešatěly. Pro toho kdo zabil se skrývá v osobě zabitého něco jako infekce. Pro zabijáka pak platí určité obřady. Obvykle si sundá bederní pás a nosí jenom list nebo chodí nahý. Nesmí pít čistou vodu z řeky, ale jen rozvířenou a zablácenou od člověka, který ještě nikoho nezabil. Dále se musí vyhýbat pohlavnímu styku. Tato omezení trvají jen několik dní, pak jí očistný pokrm, jehož hlavní součástí je dušené maso. Omezení mají očistný a obranný charakter. Slouží k odehnání asisiho, ducha zabitého.<sup>117</sup>

#### 1. 4. 4 Austrálie

Austrálie nejmenší kontinent se šestnácti miliony obyvatel z toho sto padesát tisíc obyvatel tvoří domorodci, kteří zde přežili do 20. století. Domorodcům, kteří žijí podobně jako člověk v době kamenné, jež nemají stálé obydlí a nemají znalosti zemědělství vyjma těch nejzákladnějších, se v australské angličtině říká „Blackfellows“.<sup>118</sup>

Podle Hogga představují tito domorodci politováníhodnou a zároveň ohroženou společnost, jakou musí být každá společnost, jež přežívá navzdory velké nepřízni osudu. Zdá se, že jejich zvyky a zvyklosti byly prozkoumány méně důkladně, než tomu bylo u mnoha jiných primitivních národů v jiných částech světa. Nelze však pochybovat o tom, že u nich až donedávna existoval kanibalismus. V málo přístupných místech jako je Arnhemská země v nejsevernější části Severního teritoria možná nejspíš existuje dodnes. Podobně jako jinde, mají australští domorodci více motivů ke konzumaci

<sup>117</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 154 – 168.

<sup>118</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 199.

lidského masa, které jsou navzájem propletené. Těmi hlavními motivy jsou touha po pomstě, potřeba oběti a požadavky magie.<sup>119</sup>

Australští domorodci nepraktikovali kanibalismus v takové míře jako např. obyvatelé Tichomořských ostrovů. jejich běžnou praxí bylo rituální zabíjení novorozenců dětí. Např. u kmene Kaura, šlo jen o prostředek k přežití v období sucha a hladomoru.<sup>120</sup> U kmene Wotjobaluk docházelo k zabíjení druhorozených dětí, které byly pak podávány prvorozeným pro jejich posílení. Dítě se zabíjelo rituálním způsobem, vrazilo se jeho hlavou do ramene staršího dítěte.

S krví byli spojené zasvěcovací rituály. Chlapci nově přijímaní mezi dospělé se pomažou nebo napijí krve pocházející z paží starších mužů, aby vstřebali jejich energii a stali se součástí života, založeného na odkazu předků.<sup>121</sup>

Domorodci praktikovali kanibalismus ve spojení s pohřebním rituálem. Příslušníci kmene pobývající na území dnešního Queenslandu brali konzumaci členů kmene jako čest, kterou mohli vzdát zesnulému. Většinou to byl vysoce postavený muž.<sup>122</sup> Také se domnívali, že ze zemřelého načerpají jeho kladné vlastnosti.<sup>123</sup>

#### 1. 4. 5 Severní, Střední a Jižní Amerika

Přestože byly počáteční vztahy mezi bílými osadníky a Indiány sebemilejší, s přibývajícím počtem bělochů na americkém území, narůstalo mezi nimi napětí, obzvláště když se osadníci snažili dobývat území bojovnějších kmenů Velkých plání. Mezi těmito skupinami docházelo k nevyhnutelným konfliktům, ale existovalo jen několik málo indiánských kmenů, kteří praktikovali kanibalismus i přesto byli všichni Indiáni označováni za kanibaly.<sup>124</sup>

Na severozápadním pobřeží Kanady žil indiánský kmen Kwakiutlů. Vzhledem k tomu, že byli izolovanější, podobně jako i jiné kmeny, měli tendenci se uzavírat do sebe. Jejich náboženství a život kmene považovali za vysoce osobní záležitost. Byli

---

<sup>119</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 200.

<sup>120</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 45

<sup>121</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 200 - 201.

<sup>122</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 45.

<sup>123</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 202.

<sup>124</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 29.



převážně lovci a rybáři, lidské maso nebylo běžnou součástí jídelníčku.<sup>125</sup> Jimi praktikovaný kanibalismus byl součástí složitého systému ritualizovaného chování, vypracovaného na ochranu a ve prospěch kmene.<sup>126</sup> Kwakiutlové měli bohatě rozvinutou kmenovou mytologii. Každý kmen měl svá božstva a duchy, někteří jsou zlý jiní dobří, pro oboje platí nutnost si je usmiřovat, lichotit jim nebo se před nimi mít na pozoru. Krok, který každý Kwakiutl musí podniknout, je získat přízeň a tudíž i ochranu jednoho z kmenových duchů. K tomu má mnoho možností, většinou se radí se staršími svého rodu a rady si může přizpůsobit podle svých vlastních sklonů.<sup>127</sup>

Mezi nejobávanější kmenové bohy patřil Baxbakualanuxsiwaj (což znamenalo „ten, kdo první žere lidi při ústí řeky“), byl zobrazován jako obluda s mnoha zakrvácenými ústy. Zasvěceným Baxbakualanuxsiwajovým žákům se říkalo Hamatsové. Pokud se někdo toužil stát Hamtsou musel projít zvláštním iniciačním rituálem. Nejprve musel kandidát žít osamocen v lese po dobu zhruba tří měsíců, aby „vstřebal ducha“ největšího kanibala.

Když se starší Hamatsové rozhodli s novicem setkat, byl povinen připravit kanibalskou hostinu. Základem celé hostiny bylo samozřejmě maso mrtvého člověka, které nebylo těžké sehnat, protože Kwaikiutlové pohřbívali své zesnulé zavěšením na strom. Mrtví určený ke konzumaci byl nejprve máčen ve slané vodě a uzen nad ohněm. Při iniciační hostině spolkně budoucí Hamatsa čtyři kousky z mrtvoly a následně je za pomoci pití slané vody vyzvrací, během celého ceremoniálu ho ostatní Hamatsové sledují a zjišťují, zda opravdu vyzvracel všechny čtyři kousky.<sup>128</sup>

Po tříměsíčním poustevničením vpadne mladík do své vesnice v Baxbakualanuxsiwajově masce, vykřikuje „Hap! Hap! Hap!“ („Jíst! Jíst! Jíst“) a při tom ukazuje příslušníkům kmene na části jejich rukou a prsou. Jakmile to začne dělat popadne ho skupina mužů, odvede k moři, kde ho máčejí, aby zklidnili jeho „posvátnou křeč“.<sup>129</sup>

---

<sup>125</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 58.

<sup>126</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 19.

<sup>127</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. 59.

<sup>128</sup> TALALAJ, J., TALALAJ, S. *Nejpodivnější sexuální obřady, obyčeje a zvyky*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2001. s. 173 – 175.

<sup>129</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 67.

Po té mladík vrácený do vesnice tančí. Podle Hogga<sup>130</sup> tvoří tanec velmi důležitou součást života Kwkuitlů. Jeho význam spočíval v tom, že poukazoval na vstup ducha do těla tanečníka.

Tímto ceremoniálem získal nový Hamatsa privilegium jíst lidské maso. S tím se ovšem pojily i určité zábrany, po takovém jídle měl Hamatsa zakázáno jíst teplou stravu a sex po celých šestnáct dní.<sup>131</sup>

První obyvatelé, s nimiž se setkala výprava Kryštofa Kolumba, byli Karibové, kteří pojídali své nepřátele. Podle Karibů je odvozen pojem kanibal. Španělé neuměli vyslovit slovo „cariba“, přetvořili ho na „caniba“ a ke slovu „cannibal“ byl už jen krůček. Jakmile zjistili, jaké mají Karibové jídelní zvyky, nabyl název ostrovanů „cannibal“ univerzálnějšího významu.

Španělé první přivezli zprávy o zařazení lidského masa na jídelníček Karibů. Lidé zde byli vařeni, opékáni, uzeni, soleni i konzumováni syroví. Nejoblíbenějším způsobem přípravy bylo opékání na rožni nad ohněm ze syrového dřeva „barbacoa“, odtud pochází dnešní název pro rožnění „barbecue“.<sup>132</sup>

Ke známějším kanibalům Střední Ameriky se řadí Aztékové. Informace o nich pochází z dobových svědectví kněží zúčastněných ve španělských výpravách, protože byli vyhlazeni kombinací španělské agrese a evropských chorob. Hlavní úlohu v aztéckém kanibalismu měl nábožensko – magický prvek.<sup>133</sup> Důležitou složkou aztécké kultury byly lidské oběti, díky nimž se vedly nepřetržité války se sousedními národy. Podle Blacka<sup>134</sup> byla pravidelná dodávka obětí nezbytně nutná pro udržení přízně bohů.

Aztékové byli původně kočovným kmenem, jež zaujal usedlý život Mayů, na jejichž území vpadli. Převzali od nich dovednosti v zemědělství a řemeslnictví, které nadále zlepšovali. Mayové byli pro Aztéky vzorem i v uctívání božstev, jež napodobovali a dodali mu vlastní ráz.

Vytvořili si tak vlastní systém obřadů a rituálů. Aztékové ztotožňovali život a mužnost krále či náčelníka s úrodností půdy a prosperitou lidí. Nejvyšším aztéckým bohem byl bůh války Uitzilopochtli, jež byl ztotožňován se Sluncem, pojímán jako bůh

<sup>130</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 66.

<sup>131</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 20.

<sup>132</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 25 - 27.

<sup>133</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 29.

<sup>134</sup> BLACK, R. *Nejkrutější kanibalové v dějinách*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2010. s. 27.

Slunce a stejně jako u boha – náčelníka bylo důležité udržet jeho mužnou sílu, a to dodávkou srdcí lidských obětí. Aztécké ceremoniály se stávali rozpracovanější a složitější. Aztécký rok měl osmnáct období po dvaceti dnech a během těchto období se konali specifické rituály a obřady.<sup>135</sup>

Scénář rituálu vypadal následovně: „*Oběť byla přivedena k chrámovému oltáři – obvykle kamenné desce na vrcholu stupňovité pyramidy – a držena pěti kněžími – čtyři drželi končetiny a pátý hlavu. Nejvyšší kněz pak otevřel oběti hrud' obsidiánovým nožem, vyřízl dosud bijící srdce a zvedl je do výšky ke slunci. Poté ho uložil do nádoby s kadidlem. Jeho vůně se spolu s vůní kadidla nesla k nebi. Tělo bylo svrženo nebo sneseno – pokud oběť byla urozeného původu nebo projevila statečnost – z pyramidy a předáno věznilům.*“<sup>136</sup> Ti si jej pak rozdělili ke konzumaci. Jednotlivé detaily rituálů se lišily podle toho, kterému bohu oběť patřila a druhu oběti.

Bůh Slunce nebyl jediný, kdo si vyžadoval dávku obětí, existovala mužských i ženských hierarchie aztéckých božstev. V únoru se obětovali malé děti bohům deště a vodstev, aby úroda v novém roce nebyla zničena suchem.

Boha Měsíce Toteca si v měsících předcházející první setbě usmířovali obětováním válečného zajatce. Čím byl zajatec statečnější, tím byly lepší vyhlídky na novou úrodu. Při tomto rituálu byla oběť připoutána k dřevěné konstrukci s roztaženými nohama a rukama. Připravení lučičníci se do něj střefovali a krev stékající na půdu ji měla posvětit. Pokud zajatec ještě žil, obřad pokračoval tradičním způsobem - vyříznutím srdce.<sup>137</sup>

Podle Constantina<sup>138</sup> bylo největší slavností pro Aztéky Toxcat, která se konala v době, kdy slunce dosahovalo na obloze nejvyššího bodu. Oběť byla z řad zajatců vybrána již o rok dříve. Celých dvanáct měsíců si žil zajatec přepychově, byl uctíván jako bůh, lidé s k němu klanili. Navíc poslední tři týdny svého života strávil se čtyřmi krásnými „nevěstami“. V den slavnosti byl obvyklým způsobem obětován a zároveň byl zvolen jeho nástupce.

V době sklizně kukuřice za pochodu tanečníku z pochodněmi byla obětována dívka bohyni Xilomen. Dívka byla oděna stejně, jako byla bohyně zobrazována, s níž byla dočasně ztotožněna. Tváře měla pomalované žlutou a červenou barvou, červená pera jí

<sup>135</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 47 – 48.

<sup>136</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 16 – 17.

<sup>137</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 48 – 49.

<sup>138</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 18.

zdobila nohy a ruce, na sobě měla štít a v ruce červenou třpytivou hůl. Celou noc dívka tančila před Xilomeniným chrámem, pak byla uchopena knězem. Kněz jí nesl na zádech, zatímco velekněz jí nejprve odřízl hlavu a potom vyrval srdce.

K vyvrcholením aztéckého roku docházelo v lednu. Jednalo se o oslavy boha ohně. Přestože byly předcházející slavnosti vždy spojené s lidskými oběťmi, při tomto vrcholu roku se lidé obětovali každý čtvrtý rok. Oběť nebyla jen jedna, tvořil jí pár – čerství novomanželé. Pár byl vhozen do plamenů boha Ohně, těsně před smrtí vytažen a ze jejich spálených těl vyrval velekněz srdce.<sup>139</sup>

Aztécký kanibalismus byl pouze významnou součástí rituálů. Neexistuje žádný důkaz, že by Aztékové rádi jedli lidské maso. Constantine<sup>140</sup> tvrdí: pokud by Mexiko oplývalo zvířenou, je možné, že by Aztékové přešli ke zvířecí oběti. Obětovaní i ti co obětovali věřili, že tím udrží chod vesmíru. Nebo je též možné, že kruté rituály sloužily vládnoucí třídě k udržení strachu mezi lidmi a k zásobení trhu čerstvým masem.

Neblaze proslulými lovci lidí byli brazilští Tupinambové. Obřadně a s velkou slávou zabíjeli své zajatce chycené v nájezdech na sousední vesnice.<sup>141</sup> Tupinambové žili, pracovali, vychovávali své děti v rodinách podobně jako Evropané. Ke svým přátelům byli velmi slušní a na hlavách měli vyholené tonzury. Ale s nepřáteli zacházeli mimořádně krutě.<sup>142</sup> Na nepřátelské kmeny pořádali bojové výpravy s velmi jednoduchou, ale chytrou strategií. Naučili se využívat „jedovatého plynu“. Poblíž vesnice, jež chtěli přemoci, zapálili velkou hranici ze dřeva. Jakmile začal foukat vítr směrem ke nepřátelským chýším, začali do ohniště házet listy a plody pepřovníku. Štiplavý kouř linoucí se vesnicí, vyháněl dusicí se obyvatelé vesnice z chýší. Dezorientovaní vesničané pak byli pro Tupinamby snadnou kořistí.<sup>143</sup> Zajatce přivedli do vesnice, kde se na něj vrhly místní ženy, oholili mu obočí a neustále se mu vysmívaly. Zajatec dokonce dostal přežralé ovoce, které po nich mohl házet, aby jim to mohl oplatit. Příliv urážek ukončil až kmenový popravčí s válečnou holí. Za hlasitého jásotu okolí začal zajatce bít do hlavy, dokud nevypustil duši. Jeho krev zachytávali

---

<sup>139</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 51 – 53.

<sup>140</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 19.

<sup>141</sup> HUBINGER, V. *Lidojedství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 46.

<sup>142</sup> BLACK, R. *Nejkrutější kanibalové v dějinách*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2010. s. 95 – 96.

<sup>143</sup> TALALAJ, J., TALALAJ, S. *Nejpodivnější sexuální obřady, obyčeje a zvyky*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2001. s. 177 – 178.

do obřadních nádob, tu pak pily starší ženy a děti. Kojící matky si prý zajatcovou krví potírali bradavky, aby jeho chuť mohli ochutnat i kojenci.<sup>144</sup>

Jindy zas došlo k zabití zajatce soubojem muže proti muži s předem jasným vítězem. Z polohy mrtvého předpovídali budoucnost toho, kdo zajatce zabil.<sup>145</sup> Tupinambové měli evidentně bohatou fantazii, co se zabíjení zajatců týče. Největšími nepřáteli byli Portugalci a pokud se Tupinambům dostali do rukou, zahrabali je po pás do země. Následně do jejich trupů házeli šipky, plivali na ně, vyzívali je, aby zemřeli smrtí statečných, načež je následně upálili.<sup>146</sup>

Tupinambové věřili, že svými kanibalskými praktikami vykonávají pomstu za příslušníky kmene zabitě nepřáteli. Jedině to byl způsob, jak mohli své předky potěšit. Někdy se stávalo, že uražený ukousl původci urážky část těla a na místě jej snědl. Zákonem pomsty byli posedlí natolik, že prý kousali do kamene, o který zakopli.<sup>147</sup>

Přestože se těmito zvyky Tupinambové řídili téměř před pěti sty lety, kanibalismus se v Jižní Americe, zvláště v nížinách podél Amazonky, dochoval až do dvacátého století. Kmen Cubeo vedl války jen za účelem sníst zajatce. Pokud jich ukořistili víc než mohli během jedné oslavy sníst, bylo nadbytečné maso nasušeno na později. Zajatci, kteří nebyli ihned zkonsumováni, čelili velmi krutému osudu. Byl jim odříznut penis a šourek a ty si pak vítězové zavěsili u pasu a tančili slavnostní tance. Nakonec byli nepřátelé opečení a snědeni. Cubeové nekonzumovali jen své nepřátelé, vzdávali tak úctu svým zesnulým příbuzným. Své mrtvé před pohřbem zpopelnili, po dvou měsících exhumovali, rozemleli kosti a vzniklý prášek smíchali s pivem a pili.<sup>148</sup>

Další vražedný rituál v Jižní Americe praktikují kmenový čarodějové zvaní Kainamaové. Oběti těchto čarodějnických rituálů jsou zohavováni a tráveni po dobu několika měsíců nebo i let, nakonec umírají strašlivou smrtí.<sup>149</sup> Oběti bývá nešťastník, který se prochází cestou, kde na něj již čarodějové číhají. Zkrátka v nesprávný čas na nesprávném místě. Oběť zajmou a zmrzačí ji. Strhnou mu šíji, přelámou ruce, nohy, prsty. Dělají vše proto, aby zajatci znemožnili pohyb a způsobili mu, co největší bolest.

---

<sup>144</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 31.

<sup>145</sup> HUBINGER, V. *Lidojedství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 49.

<sup>146</sup> BLACK, R. *Nejkrutější kanibalové v dějinách*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2010. s. 96 – 97.

<sup>147</sup> TALALAJ, J., TALALAJ, S. *Nejpodivnější sexuální obřady, obyčeje a zvyky*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2001. s. 178.

<sup>148</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 31 – 32.

<sup>149</sup> BLACK, R. *Nejkrutější kanibalové v dějinách*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2010. s. 29

To není vše. O několik měsíců nebo let později oběti zavedou do úst a do řitního otvoru ostré předměty s jedovatými toxiny. Několik dní po smrti, zabodne čaroděj do těla dutou hůl a vysaje její obsah. Kainamaové si tak získávají ochranu bohů před hněvem příbuzných obětí.<sup>150</sup>

#### 1. 4. 6 Afrika

V Africe kanibalismus zdaleka nevymizel. Kontrolovat domorodce v buši je totiž nemožné. Donedávna se lidským masem živili všichni obyvatelé povodí Konga. Důvod není ani tolik náboženský, spíš jim lidské maso chutná více než z kteréhokoliv zvířete. Afričané se dokonce naučili maso udit, aby se tak stalo trvanlivějším a méně se kazilo při velkých teplotách. Takže je docela možné, že se na afrických tržištích vyskytne.

Oblíbená část lidského těla se mezi kmeny různí. Někteří preferují dlouhé pruhy masa ze stehen, lýtek nebo paží, jiní upřednostňují ruce nebo chodidla. Zpravidla hlava a její obsah se nejí, ale některé kmeny je považují za lahůdku. Většina domorodců konzumuje vnitřnosti kvůli jejich vysokému obsahu tuku.<sup>151</sup>

Jednotlivé kmeny se liší i v zabití a přípravě člověka. Příslušníci kmene Bafum-Bansaw v západní Africe svým originálním způsobem přípravy zajatce mučili. Podávali jim klystýr z vroucího palmového oleje nebo mu ho nalívali přímo do žaludku. Očekávaným výsledkem byla snaha dosáhnout co nejvíce šťavnatého masa. Oběti však trpěli nesnesitelnou bolestí.

Jiné kmeny svou budoucí potravu namáčeli několik dní do vody, maso se tak naložilo a jednoduše se dalo zbavit kůže. Bassangeové si účinnost této metody ověřovali tím, že odřízli hlavu a vhodili ji do mraveniště. Pokud ji mravenci spořádali, bylo vše v pořádku. Jinde své zajatce polívali vřící vodou, aby je mohli lépe stáhnout z kůže, samozřejmě za živa. Existovali kmeny, kteří svou oběť pohřbili, po určité době exhumovali a již ve značném rozkladu tělo konzumovali.

Těla se pak jedla buď syrová, vařená či pečená. Nigerijští Kjarawové obalovali těla hlínou a pak je teprve pekli, čímž je zbavili veškerého ochlupení.<sup>152</sup>

---

<sup>150</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 20 – 23.

<sup>151</sup> BLACK, R. *Nejkrutější kanibalové v dějinách*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2010. s. 31 – 32.

<sup>152</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 23 – 39.

Vzbouřenci Mau Mau v Keni v 50. letech využívali kanibalismu v zasvěcovacích obřadech. V armádě Mau Mau existovalo pro osm hodností osm různých přísah. Všechny obřady provázející povýšení provázelo pojidání lidského masa. „Čerstvý rekrut začal směsí ovčí krve s vlastní; než se stal generálem, pojídal směs, připravenou z bělocha a složenou z drcených zápěstních kostí, krve a exkrementu. Polní maršálové byli krmeni mozkem a srdcem tohoto bělocha, nebo masem muže a dítěte, zabitých pro tyto účely.“<sup>153</sup>

Leopardí lidé ze Sierra Leone užívali kanibalismu za stejným účelem. Nevinná oběť byla nedílnou součástí zasvěcovacích obřadů Leopardích lidí. Zasvěcovaný dostal večer porci lidského masa a pak se svými druhy strávil, za neustálého řevu napodobujícího leoparda, noc v lese. O den později šli Leopardí lidé poprosit do vesnice o oběť. Upřednostňována byla dívka starší čtrnácti let, která byla v rodině prvorozenou dcerou. O dívku žádali její matku, která samozřejmě nejprve odmítla, pak svolit musela, protože věděla, že by o život mohlo přijít více lidí. Dívka byla v noc obětování vyslána na tmavou cestu, kde jí bylo podříznuto hrdlo. Tělo bylo rozřezáno, vnitřnosti ohledány a podrobeny věštbě. Kus masa dostal náčelník dokonce i rodiče dívky. Tento rituál měl vyvolat magickou sílu, které měla přinést užitek celému kmeni. Je pravděpodobné, že členům společnosti samotný akt působil potěšení.<sup>154</sup>

Ani v Africe nebylo pojidání vlastních zesnulých jako projev úcty výjimkou. Některé východoafrické kmeny uchovávali usušené maso mrtvých příbuzných pro mimořádné hosty. Kmen Bagesu v Ugandě prováděl rituál pojidání svých mrtvých v přísném utajení, sice to všichni z vesnice věděli, ale v rámci rituálu předstírali, že tomu tak není. Všichni příbuzní byli svoláni do jednoho domu, kde zemřelého oplakávali. Po setmění bylo tělo položeno na kus neobdělané půdy na pospas šakalům. Mužští příbuzní se ukryli nedaleko mrtvého a napodobovali vytí šakalů. To byl varovný signál pro vesničany, kteří v tu dobu nesměli vycházet ven. V noci nejstarší žena z příbuzných došla k tělu a rozčtvrtila jej. Část odnesla domů a zbytek ponechala šelmám. Po několika dnech maso uvařili a snědli.<sup>155</sup>

---

<sup>153</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 23.

<sup>154</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 109 – 116.

<sup>155</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 34 – 35.

## 1. 4. 7 Evropa

V průřezu dějin se civilizovaná Evropa vždy snažila svým působením ovládnout jiné kultury, protože věřili v jedinečnost té své evropské. Ovšem sama Evropa nebyla bez chyby. Ačkoli při objevování nových světů odsuzovala kanibalské praktiky místních obyvatel, nemohla sama říci, že v Evropě se nic takového nikdy nestalo. Ani Evropě se kanibalismus nevyhnul.

Už v prvních zprávách římského dějepisce a kronikáře Tacita se objevuje zmínka o válečných keltských kmenech obývajících území dnešní Británie. Keltové svým poraženým nepřítelům uřezávali hlavy a předávali je svým duchovním, druidům. Druidové pak pojídali mozky z těchto hlav s vírou, že získají jejich moudrost, důmysl a vědomosti.<sup>156</sup>

Lidské maso dokonce ochutnal i anglický král Richard Lví srdce. Přál si k večeři pečeného vepře. Ale kuchař žádného neměl, a tak zabil zajatého Saracéna a připravil jej místo vepře. Král nic nepoznal, velmi mu večeře chutnala a chtěl vidět hlavu toho vepře. Hlava servírované oběti mu byla ukázána, král se hlasitě smál a doporučil saracénské maso i svým vojákům a vojevůdcům. Údajně vyzval i Boha a jeho nebeské kůry, aby se zúčastnily této neobvyklé hostiny.<sup>157</sup>

Historie evropského kanibalismu není tolik bohatá jako na ostatních kontinentech, lidské maso zde nebylo vyhledávanou pochoutkou, ale lékem. Ještě teplá krev gladiátorů, kteří zemřeli v aréně, byla prodávána a skupována epileptiky. Krev byla vůbec považována za sídlo životní substance. Věřilo se, že k léčbě řady nemocí lze užít krev dvouletého dítěte. Léčitelům francouzského krále Ludvíka XI. stačilo jakékoliv dítě. Lid si to zapamatoval. A když se o pár století později ztratilo několik francouzských dětí, poddání se domnívali, že má panovník lepru. Největším dodavatelem krve byl popravčí mistr, který měl jako první právo na krev popraveného. V Dánsku bylo epileptiků doporučováno, aby se shromažďovali pod popravištěm a zachytávali si krev do pohárků. Arnald z Villanovy, kterému je připisován objev whisky, se podařilo objevit magická elixír s příměsí krve, jež měl udržet umírajícího na živu alespoň na poslední zpověď. lektvar se stácel na jaře a několikrát se destiloval s ovocem a nektarem.<sup>158</sup>

---

<sup>156</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 27.

<sup>157</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 250.

<sup>158</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 47 – 50.



I lidské maso si našlo v evropské medicíně své uplatnění. Lékárny 16. a 17. století měly na skladě sušené a na prášek drcené lidské pozůstatky. nejoblíbenějším lékem londýnských lékařů byly „mumie“, vyrobené z balzamovaného lidského těla. Constantine<sup>159</sup> o tom píše: „*Ideální pro tyto účely byli údajně rusovlasí muži, kteří zemřeli násilnou smrtí (jakkoli jejich výskyt zřejmě nebyl nijak hojný). Za dobrého počasí byla mrtvola obvykle uložena na několik dní před rozřezáním a jednotlivé kusy pak posypány myrhou a aloe. Říkalo se, že namočené do vína a usušené v hrnci na zastíněném místě vyléčí téměř cokoli.*“ Těla nejčastěji těla pocházela z popravišť, ale tato nabídka nepokryla poptávku. Dalším řešením získání kvalitních mumií byl dovoz z Egypta, který měl mumií zásoby.

Kanibalismus v Evropě lze označit za pokrytectví. Evropané 16. a 17. století na základě věcných, zcela odosobněných lékařských předpisů konzumovali lidské maso ve prospěch zdraví vyvolených jedinců a dále ostře kritizovali domorodé Američany za jejich sklon ke kanibalismu. Při tom pro obyvatele Evropy nebyl kanibalismus společensky důležitý, ani nábožensky motivovaný, tvořil jen nový druh zboží.<sup>160</sup>

---

<sup>159</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 50.

<sup>160</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 47 – 50.

## **1. 5 Kanibalismus in extremis**

V předchozích kapitolách byl nastíněn kanibalismus jako kulturní standard, kdy se lidské maso jedlo, protože bylo akceptovanou součástí jejich kultury. V dějinách kanibalismu se člověk vyskytl v podmínkách neúnosného hladovění, kdy požívání lidského masa bylo jediným východiskem pro přežití. Řeč je o kanibalismu in extremis, tedy konzumaci lidského masa v situacích krajní nouze, kdy člověk usiluje o přežití všemi prostředky a za extrémních okolností se uchyluje i ke kanibalismu, třebaže pochází z prostředí, kde je kanibalismus normálně zavrhován.

Děje se tak většinou v důsledku zoufalého hladu, v situacích bez možnosti jiné potravy. V tu dobu se probudí vrozený pud sebezáchovy, kdy je nutné překonat osobní a mravní zábrany vůči konzumaci lidského masa. Člověk se spíše bojí, že ztratí poslední zbytky civilizovanosti, než z kanibalismu samotného.<sup>161</sup>

### **1. 5. 1 Hladomor**

Jedna z prvních zpráv o kanibalismu vyvolaném hladem pochází z Egypta z let 1200 – 1201. Egypťští rolníci každý rok spoléhali na nilské záplavy, které zavlažovaly jejich půdu. Jenže roku 1200 k záplavám nedošlo, nastalo sucho a nebyla žádná úroda. Mnoho rolníků hledalo záchranu ve větších městech jako Káhira a Mísr. Ale ani odtud pomoc nepřicházela, hlad byl všude. Mnoho lidí padlo za oběť moru a jiným nakažlivým chorobám. Lidé byli zoufalí, jedli zdechlíny, psy i výkaly a nakonec došlo i na maso lidské. Rostoucí kanibalismus probouzel rozhořčení. Postupem času si lidé na podobnou představu zvykli, by dokonce si ji oblíbili. Na rozdíl od přírodních kmenů, které pojídali kohokoliv jen ne vlastní rodinu, Egypťané se spíše zaměřili na své příbuzné. Mrtvola, která byla snědena, většinou patřila manželovi, synovi či jinému blízkému příbuznému. Podle jejich tvrzení, bylo lepší, když si příbuzného snědí sami, než by ho měl sníst někdo cizí. Nejdříve se konzumovali ti, jež umřeli přirozenou smrtí, následně došlo i k zabíjení. Matkám byly odebírány děti doslova z náručí a mizeli z ulic. Člověk, který byl za kanibalismu usvědčen, byl upálen za živa a stal se tak potravou pro ostatní.<sup>162</sup>

---

<sup>161</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 47.

<sup>162</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 85 – 87.

K hladomoru nemusí dojít jen díky neúrodě a nedostatku potravin. Během hladomoru v Rusku a Ukrajině v letech 1929 – 1932, bylo potravy víc než dostatek, jen nebyla dostupná. Smutné je, že hladomor byl vyvolán uměle a byly důsledkem bezuzdných ideologických a osobních ambicí a hlavně lhostejnosti k životům obyčejných lidí. Komunisté v čele se Stalinem se rozhodli kolektivizovat zemědělství. Lidé se ovšem bránili a bolševici je potrestali odejmutím veškerých výnosů a zabavením osiva.<sup>163</sup> Všichni, do se tomu postavili, byli pozabíjeni nebo násilím odvečeni do oblastí s drsnějším podnebím. Nalezené obilí se posílalo do měst a potraviny byly konfiskovány. Venkované jedli domácí zvířata, ničili náčiní a pálili obilí, aby je nemuseli nechat komisařům.<sup>164</sup>

Následoval hlad, lidé jedli všechno, co alespoň na chvíli ukonejšilo prázdný žaludek. Strhávali tapety a vařili je, neboť pasta, jíž se lepili ke stěně obsahovala i mouku. Vařili si polévky s tesařského klihu. Režim dobře věděl, co se děje, přesto zůstávaly sýpky zavřené.<sup>165</sup>

Objevila se nejedna zpráva o tom, jak rodiny konzumují své děti a o trzích s lidským masem. Miliony lidí zemřelo hlady nebo následkem hladu někoho jiného. Oficiální zdroje uvádějí 4,5 miliónu zemřelých lidí.<sup>166</sup>

Velmi dlouhou historii mají čínské hladomory. Podle císařských dokumentů došlo od počátku dynastie Chan v roce 221 př. n. l. do konce dynastie Ming v roce 1644 ke 131 případům hladomoru, většinou způsobených suchem. Za tuto dobu zemřela celá polovina populace a císař Kchao-Tsu svým poddaným dovolil jíst nebo prodávat děti. V mnohem pozdějších se počet hladomorů a s tím i případů kanibalismu zvýšil, ale tentokrát kvůli přelidněnosti. Obzvlášť krutý hladomor nastal v letech 1874 – 1877, kdy roku 1877 podal římskokatolický biskup zprávu o pojídání manželek svými manželi, dětí rodičem a rodičů dětmi. Prodej lidského masa nebyl výjimkou, dokonce se objevil nový druh karbanátků s obsahem lidského masa, prodával se po čtyřech amerických centech za libru.

---

<sup>163</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 48 – 49.

<sup>164</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 105.

<sup>165</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 48.

<sup>166</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 106.

Číně se nevyhnul hladomor ani v minulém století. V roce 1953 Mao Ce-tung slíbil, že k industrializaci dojde v následujících deseti až patnácti letech, ale rozmyslel si to. V roce 1958 vyhlásil tzv. „Velký skok“, při kterém chtěl předstihnout kapitalistický svět. V plánu měl zvýšit vývoz zemědělských produktů, jež měl zaplatit technologií a stroje potřebné k modernizaci. Milióny venkovských hospodářství se mělo sdružit do 26 000 výkonných kolektivních farem. Za úkol měli farmy plnit zemědělské cíle a vyrábět ocel v tisíci malých domácích pecí.

Tento plán byl iluzí, při jeho plnění k žádnému ohromnému růstu zemědělské produkce nedošlo. Přesto zvýšený vývoz zemědělských produktů nepřestal. Zásoby jídla se tenčily, vše zhoršoval fakt, že sedláci byli nuceni opustit půdu a pracovat v domácích ocelárnách. Roku 1958 začali lidé umírat hlady. Mao byl na tuto skutečnost upozorněn, ale jen nad tím mávl rukou.

Během hladomoru v letech 1958 – 1961 zemřelo přes třicet miliónů lidí. Narozdíl od předchozích období, kdy se lidé ze země trpící hladem mohly odstěhovat, to nyní režim nedovoloval. Lidé byli opět nuceni jíst, co se dá, včetně dětí a mrtvol. Pokud byli tito donuceni kanibalové přistižení, režim je popravil.<sup>167</sup>

## 1. 5. 2 Katastrofy

V době míru a hojnosti se nebylo k nalezení moc míst, kde by nebyla jiná potrava než naši bližní. Snad jen na místech odříznutých od okolí jako třeba člun uprostřed moře.

Jeden z nejznámějších případů kanibalismu se odehrál roku 1816 na ztroskotané fregatě Meduse, která byla na cestě do Senegalu. Fregata najela díky neschopnosti kapitána na severozápadním africkém pobřeží na útes. Loď bylo nutné opustit, k dispozici bylo jen 6 záchranných člunů pro 250 osob, pro zbývajících 150 bylo nutné postavit vor. Ve člunech plul kapitán a starší důstojníci, vor měli k sobě přivázaný, ale za nějakou dobu usoudili, že je brzdí, tak ho odvázáli a plavili se napřed. Vor po nalodění zbytku posádky klesl, až jim sahala voda po pás a byl nechán na pospas osudu. Lidé pomalu umírali na následky svých zranění, vyčerpáním a žízní i šarvátky si vybraly své oběti. Námořníci se pokoušeli lovit ryby, ale neúspěšně. Žvýkali kožené

---

<sup>167</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 87 – 108.

opasky a klobouky a nakonec jim nezbylo nic jiného než vrhnout se na mrtvolky. Po nalezení plavidla zbylo na palubě pouze 15 přeživších.<sup>168</sup>

Podobný osud provázela velrybářská loď Essex. Essex se roku 1819 odebrala s dvacetičlennou posádkou na lov velryb z Nantucketu na jihozápadním pobřeží Floridy k Tichému oceánu. V listopadu 1820 přibližně 4 900 km se posádce podařilo harpunovat velrybu. V tom na příď Essexu zaútočil obrovský vorvaň. Po prvním nárazu hlavou následoval další, který už příď protřhl.

Posádka nastoupila do tří záchranných člunů se zásobami potravin a vody, přístroji na určování polohy a loď opustila. Od nejbližší pevniny je dělily dva týdny plavby. Onou pevninou byl ostrov Tahiti proslulý lidojedstvím. Ze strachu o svůj život se námořníci rozhodli plout na vzdálenější Velikonoční ostrov. Člunům velel kapitán Pollard, první důstojník Chase a druhý důstojník Joy. Po šesti dnech plavby Chaseho plavidlo napadla zřejmě kosatka, Black<sup>169</sup> tvrdí, že to byl s větší pravděpodobností žralok. Tato skutečnost ovšem nic nemění na tom, že Chaseův dravec těžce poškodil. Dvaadvacet dní posádka trpěla, až doplula na Dulcieinův ostrov. Zde našli pitnou vodu, avšak jediným zdroje potravy tvořilo mořské ptactvo a jeho vajíčka, které dvaadvacet mužů nenasytilo. Posádka se rozhodla plout dál, jen tři muži zde na vlastní žádost zůstali.

Silné bouře způsobily vychýlení člunů z kurzu a kapitán se rozhodl plavit se k břehům Jižní Ameriky. Další bouře čluny od sebe navzájem oddělily. A na všech člunech se děly podobné věci. Muži slábli, docházeli jim síly, až v Pollardově člunu navrhl Owen Coffin někoho sníst. Pollard zprvu návrh zamítl, pak už odporovat nemohl. Shodou náhod si Coffin vytáhl nejkratší slámku, která ho odsuzovala k obětování. Coffin byl kapitánův bratranec a kapitán se nabídl místo něj. Losování proběhlo znovu, tentokrát osud ukázal na Coffinova kamaráda, který Coffina prosil, aby se s ním vyměnil. Coffin byl zastřelen a sněden. Jen kapitán odmítl jíst svého příbuzného.

---

<sup>168</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 49 – 50.

<sup>169</sup> BLACK, R. *Nejkrutější kanibalové v dějinách*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2010. s. 22

Na Chaseově člunu došlo k něčemu podobnému, jen oběť zemřela z přirozených příčin. Až další lidská potrava byla obětí losu. Toto peklo trpěli několik měsíců, až nakonec byli zachráněni.<sup>170</sup>

Případy kanibalismu se neodehrávali jen na moři. Na kanibalismus bývali odkázáni i lidé ztracení na souši.

12. října 1972 vyrazilo letadlo Fairchild F 277 patřící uruguayským aerolinkám směr Chile. Na palubě byl ragbyový klub Old Chrisitans, jejich příbuzní a fanoušci. Pasažerů bylo celkem pětadvacet. Letadlo mělo pro nepřítel počasí čtyřadvacetihodinové mezipřistání v Mendoze. Poté pokračovalo v nešťastné cestě. Během letu dostali piloti nařizeno stočit letadlo doprava a klesat. Letadlo zpomaloval protivítr a druhý pilot nesprávně přečetl polohu. Posléze vzduchová kapsa vytlačila letadlo z mraků. Letadlo již nešlo zvednout a nárazem o horskou stěnu přišlo o jedno křídlo a zád' se sedmi pasažerů. Následovalo druhé a trup se řítil střemhlav ze svahu. až se zastavilo v hlubokém sněhu.

Přežilo třiatřicet lidí. Sedm pasažerů zůstalo v odtržené zádi, čtyři členové posádky byli rozdrceni v kajutě. Druhého rána se dožilo osmadvacet lidí. Nehody se stále kupily. Trosečníci se nacházeli v těžko přístupné oblasti, ve výšce 3 500 metrů, kde v noci teplota klesá až 30°C pod nulu. Letadlo bylo bílé a se sněhem splývalo. Rádio přijímalo, ale nevysílalo. Přeživší se domnívali, že znají svoji polohu, ale opak byl pravdou.

Trup letadla se jim stal provizorním přístřeším. Denní přídělky ze zásob jídla došly během několika dní. Malá skupinka se vydala hledat zád', bez úspěchu. Po několika dnech hladu došlo na otázku kanibalismu. Vedli se o tom diskuze. Constantine<sup>171</sup> líčí myšlenky, které kanibalismus činily přijatelnějším: „*Uruguayci pocházeli u civilizace dosud zvyklé na syrové maso o losování o ně; křesťané pak snadno našli ospravedlnění pro konzumaci mrtvých v příkladu eucharistie a povinnosti zachovat život všemi možnými prostředky.*“ Někteří na svou novou stravu přistoupili bez potíží, jiní si jen těžko zvykali. Pro překonání odporu si maso vařili, ale byli i tací, jež ho jedli syrové.

Po nějaké době zasáhly letadlo dvě laviny. Jedna smetla trup letadla a druhá pohřbila osm lidí. 17. listopadu se tříčlenná výprava složená z cestujících vydala na záchrannou cestu. Po dvou dnech se museli vrátit, protože jim došlo, že se vypravili špatným

---

<sup>170</sup> BLACK, R. *Nejkrutější kanibalové v dějinách*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2010. s. 21 – 24.

<sup>171</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 81.

směrem. Po načerpání trocha sil uskutečnili další záchranou cestu, tentokrát ve dvou, aby jim zásoby jídla vydrželi, co nejdéle. Po čtyřech dnech cesty 21. prosince odpoledne dorazili do chilské vesnice, kde dostali najíst. Poté se znovu rozběhla záchraná akce, která vyprostila šestnáct přeživších ze sedmdesátidenního trápení.<sup>172</sup>

### 1. 5. 3 Války

V předchozí dvě kapitoly se týkaly skupin lidí, které se dostaly do případů krajní nouze a byly nuceni volit mezi kanibalismem nebo smrtí hladem. Pro primitivní kmeny bylo lidské maso převážně válečnou kořistí, ve válečnictví civilizovaných zemí dochází ke kanibalismu méně často a z odlišných pohnutek. V zemích, které zužovali války, kolabovaly standardy lidského chování, smrt číhala na každém kroku a vládli všudypřítomný hlad. Rozdrcené sociální striktury často vedli k tomu, že lidé, jimž se kanibalismus protivil, se ho dopouštěli, protože to mohla být jejich jediná možnost pro přežití nebo z pomsty. Byl-li motivem hlad, nezáleželo na tom, kdo byl konzumován. V případě pomsty se stával obětí člověk v uniformě nepřátelského vojska.

Typickým případ kanibalismu z pomsty se udál v 9. století ve Španělsku. Roku 890 u Elviry, nedaleko Granady, armáda severoafrických muslimů porazila španělskou armádu. Maurský velitel nařídil povraždit skoro 12 000 španělských zajatců. Karta se brzy obrátila, o něco později během španělského protiútoky padl. Tělo bylo odtaženo do Elviry, jakmile to rozlíčené elvirské vdovy s sirotci spatřili, vrhli se na něj, roztrhali a snědli.<sup>173</sup>

Jako váleční kanibalové vešli ve známost Křižáci. Během první křížové výpravy pojídali své nepřátele s cílem vyvolat zlou krev. Obzvláště tím chtěli ponížít muslimy, jejichž mrtvé tělo muselo zůstat nedotčené, aby se mohlo dostat do nebe. Ale úplně nejčastějším důvodem pojídání lidského masa byl stále hlad.

„Evropští kanibalové“ nejvíce působili roku 1098 při obléhání Antiochie. Tato kanibalská jednotka se nazývala Tarfúry, jednalo se o tlupu žebravých tuláků vedenou zchudlým normanským šlechticem. Od první křížové výpravy se oddělila, a když jim

---

<sup>172</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 77 – 83.

<sup>173</sup> DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. s. 53 – 54.

došlo jídlo pojídala mrtvé muslimy. Ani vykopávání muslimských hrobů za účelem konzumace jim nebylo cizí.<sup>174</sup>

Druhá světová válka byla nejbohatší na historiky o kanibalismu. Kanibalismus se vyskytl všude, kdy byl hlad od koncentračních táborů počínaje po obléhaná města konče.

Jedním z měst trpících obléháním byl Leningrad (dnešní Sankt Petersburg). 22. června 1941 zahájil Hitler Operaci Barbarossa – invazi do Sovětského svazu. Vojáci byli vypravěni většinou pěšky nebo na koních. Útok zahrnoval tři směry – Kyjev, Moskva a Leningrad. Kyjev dobyli v polovině září, v Moskvě byl začátkem prosince útok odražen. Jen Leningrad byl 15. září obklíčen a odříznut se třemi miliony obyvatel od okolního světa na 900 dní.

Po válce bylo v Leningradu zbudováno muzeum jeho obléhání. Policie, armáda a lékaři své záznamy přísně cenzurovali, aby nevyšly najevo hrůzy, které se tu odehrály. Takže ani v muzeu nebyla zmínka o praktikách, které pomohly mnoha lidem přežít. Teprve po pádu komunismu byly záznamy odtajněny.

Zima, která přišla, byla zrovna ta nejhorší. Němečtí vojáci mrzli, za to měli, co jíst. Obyvatelé Leningradu byli oblečeni dobře, ale k potravinové zásoby docházeli. Tisíce lidí zahynuli hladem nebo na následky zranění při dělostřeleckém ostřelování. Jedlo se, co se dalo. Na talíř jako první přišli domácí zvířata, z oblohy zmizeli ptáci, lidé se snažili vyhrabávat zmrzlou trávu a tavili kliš. Na tržištích byl hlavním platidlem chleba. Prodávala se tam cukrem nasáklá půda z vyhořelého cukrovaru a masové paštičky neznámého původu. Zoufalství lidí dohnalo i k takovým činům, jako odřezávání kusů masa z mrtvol, kterých bylo na ulicích hojně. I pohřbení lidé nebyli zdaleka v bezpečí, po otevření rakve zde bylo k nalezení jen hlava a nohy. Do různých lstivých pastí hladový trhovec odchytil i živé oběti. Přibývalo stále více pohřešovaných dětí.

V roce 1941 žili ze strachu z kanibalismu snad všichni Leningradané. Důkazy lidojedství byli k vidění každý den.<sup>175</sup>

---

<sup>174</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 89 – 91.

<sup>175</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 97 – 99.



## 1. 6 Kriminální kanibalismus

V předchozích kapitolách šlo o kanibalismus, který se dá svým způsobem pochopit, akceptovat. Tato kapitola se věnuje trochu jinému druhu kanibalismu. Především kanibalismu deviantnímu, praktikovaném jedinci, v jejichž kultuře je lidojedství tabu. V žádném případě nejde o kanibalismus spáchaný v krajní nouzi ani o kanibalismus z akceptovatelných ideologických či náboženských pohnutek. Jedná se o činy sociopatů, psychopatů a jinak duševně nemocných osob.

Kriminální kanibalismus lze rozdělit do čtyř základních skupin: sexuální, agresivní, nutriční a duchovní/rituální. Při sexuálním kanibalismu pachatel konzumuje lidské maso z důvodů dosažení intenzivnějšího a příjemnějšího pohlavního uspokojení. Když pachatel pojídá lidské maso, aby získal pocit nadvlády a moci nad ostatními lidmi, jde o agresivní kanibalismus. O nutričním kanibalismu, mluvíme tehdy, pokud se pachatel oddává lidojedství jednoduše proto, že mu lidské maso chutná. K náboženskému neboli rituálnímu kanibalismu dochází u pachatelů, kteří své bližní pojídají, aby se spojili se svým božstvem.<sup>176</sup>

Samozřejmě se nám nelíbí tvrzení, že kanibalismus přežívá do dnešní doby, ovšem důkazy jeho existenci potvrzují. Lidojedství je provozováno častěji a pravidelněji, než se nám odvažuje věřit. V posledních 100 letech došlo k nespočtým případům kanibalismu, v této kapitole budou nastíněny příběhy několika nejznámějších.

### Gilles Garnier

Roku 1573 se Gilles Garnier z francouzského Dole přiznal k vraždě mnoha dětí. Poblíž jeho obydí se našlo spoustu mrtvých dětských těl roztrhaných a napůl snědených. Je možné, že to byl první případ masového vraždění. Jako motiv svého činu uváděl vtělení Dábla. Sám o sobě tvrdil, že je vlkodlak a ke vtělení do něj mu pomohl jakýsi duch. Stačilo se při čarodějnickém obřadu potřít čarovnou mastí. Garnier se přiznal, že po té co zabil dvanáctiletou holčičku, její tělo roztrhal drápy a zuby, část jejího těla snědl a část vyřízl a donesl domů ženě Apoleně. Podobným způsobem naložil i s ostatními oběťmi. Uznal, že touhu udělat něco takového, měl i v lidské podobě. Samozřejmě byl upálen za živa.<sup>177</sup>

<sup>176</sup> BLACK, R. *Nejkrutější kanibalové v dějinách*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2010. s. 12.

<sup>177</sup> MARTINGAL, M. *Kanibalové: bestiální zabijáci*. 1. vydání. Praha: Vašut, 2001. s. 19.

## **Georg Karl Grossman**

Grossman byl drobný muž kolem padesátky, divokého vzezření se zplihlým knírem. Na začátku dvacátých let si pořídil řeznický krámk blízko jedné železniční stanice v Berlíně. Dvakrát týdně trávil celý den na nástupišti, kde zastavovali zrychlené dálkové vlaky s levnými vagóny čtvrté třídy. Vystoupila-li dívka, která vypadala, že přijela do města poprvé hledat práci nejspíše jako služebná, slušně ji oslovil a nabídl svoje služby. Předpokladem bylo, že dívka musela být i dobře živená. Během rozhovoru nabídl mladé dívce práci hospodyně pro svou mládeneckou domácnost. Jakmile děvče souhlasilo, nikdo jí od té doby neviděl.

Děvče v domě sloužilo pár dnů, pak ji Grossman zabil. Naporcovał ji jako domácí zvíře určené ke konzumaci, maso si nechal, zbytek vyhodil do stoky. Z masa udělal klobásky, které pak prodával na nádraží. Stálého přílivu děvčat si všiml jeho soused, který ho udal. U Grossmana se našla spousta ženského prádla a nezbývalo mu nic jiného než se přiznat.

Zda byl sám Grossman kanibalem není jisté, ale kanibaly udělal ze svých nevědomých zákazníků.<sup>178</sup>

## **Albert Fish**

Albert Fish se narodil roku 1870, čekalo ho krušné dětství a mnohem horší osud připravil svým obětem. Otec mu zemřel ve věku jeho pěti let, matka si našla práci a umístila ho do sirotčince ve Washingtonu D. C. Zde s ním bylo špatně zacházeno, stejně jako ostatní chlapci byl často bit, ale narozdíl od ostatních mu to dělalo radost. V devíti letech byl vrácen domů. V patnácti domov opustil a slušně se živil jako malíř pokojů a dekoratér. Už tehdy ho vzrušoval pohled na děti, pod kabátem chodil nahý platil dětem za sex nebo si ho vynutil násilím. V roce 1898 se oženil se ženou, se kterou měl šest dětí. Ta od něj po dvaceti letech odešla.

Fish tvrdil, že zabil kolem 400 dětí, ale nikdo mu tuto cifru nevěřil. Ovšem není pochyb o tom, že počet zabitých dětí byl trojciferný. Jeho oběti byly většinou děti černé pleti, protože zmizení takového dítěte nepoutalo tolik pozornost policie. Děti mučil, zabil a snědl. Vše co dělal, ho sexuálně vzrušovalo.

Prozradil se v až případě vraždy Grace Buddové. Alber Fish přišel ke dveřím Buddovým, představil se jako Frank Howard a nabídl Edwardu Buddovi (bratrovi

---

<sup>178</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 231.

Grace) práci na farmě. Rodině Buddových připadal Fish důvěryhodný, nabídku přijali a o týden později ho pozvali na oběd. Na obědě se seznámil s malou desetiletou Grace Buddovou. Starším sourozencům dal peníze na kino a Grace požádal, aby ho doprovodila na narozeninovou slavnost jeho sestry. Grace si oblékla společenské šaty a odešla s novým přítelem. Fish si dívku odvedl k sobě, zabil jí a zkonsumoval. Po šesti letech poslal rodičům nepodepsaný dopis, ve kterém popisuje, jak jejich dceru zabil a snědl. Policie podle dopisu pachatele dopadla.

Fish se ke všemu přiznal. Dával svým zločinům i náboženský podtext. Kastroval malé chlapce, což mělo symbolizovat Abrahámovu obětování Josefa. Byl podroben mnoha výslechům policie i psychiatrů. Psychiatři předložili seznam s osmnácti sexuálními úchytkami, ke kterým se Fish přiznal, včetně koprofagie (konzumace fekálií), exhibicionismu, různých forem fetišismu, sado-masochismu, undinismu (sex, zahrnující močení) a kanibalismu. Rád ubližoval i sám sobě.

V soudním procesu byl Fish odsouzen k trestu smrti elektrickým křeslem. Fish se na něj údajně těšil. A měl tu možnost si ho užít hned dvakrát. Poprvé totiž došlo v křesle ke zkratu kvůli jehlám, které měl zločinec v těle.<sup>179</sup>

### **Ladislav Hojer**

Ladislav Hojer vyučený sklenář zavraždil v letech 1978 - 1982 zvlášť sadistickým způsobem celkem pět žen. Motivem útoku byla sexuální agrese. Neduživě vyhublého mladíka s řídkým kníre pod nosem znalci označili za osobu se sníženou hranicí inteligence (IQ 88). Byl citově tupý a chyběly mu základní morální normy a úcta k lidskému životu. Byl uzavřený a málo komunikativní. Nikdy neměl s dívkou dobrovolný pohlavní styk, pouze vynucený.

K první vraždě došlo 2. listopadu 1978 v Děčíně na nábřeží řeky Labe. Jeho původní bydliště bylo v Praze, ale do Děčína přijel, aby si zde sehnal ženu. Vyhledl si třicetiletou ženu, srazil ji k zemi, znásilnil a uškrtil.

Druhou vraždu spáchal 9. února 1980 ve vlaku z Prahy do Děčína jako voják základní služby. Sledoval pětadvacetiletou dívku, když šla na záchod vnikl za ní a stejně jako u první vraždy jí znásilnil a uškrtil.

---

<sup>179</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 144 – 149.

V témže roce se vydal vlakem do Košic, kde opět potkal mladou ženu, které provedl to samé jako těm předchozím. Její mrtvé tělo bylo nalezeno až po roce na dně nádrže Ružín bez hlavy a zápěstí. Geny dodnes nebyla identifikována.

Nejhrůznější čin spáchal v Brně 31. ledna 1981. Měl po skončení vojenské služby a vydal se z Prahy do Brna, kde se toulal celý den. V noci na tramvajové zastávce si všiml osmnáctileté dívky vracející se z plesu. Dívku odtáhl do parčíku mezi panelovou výstavbu. pokoušel se jí znásilnit, ale dívka se bránila. Opět ji uškrtil, ale nezůstal jen u toho. Dívčino tělo se mu líbilo na tolik, že ji ochudil o části, které jí dělají ženou. Uřízl jí prsa a genitálie. Ty si odnesl v igelitové tašce domů a asi po týdně je v osolené vodě snědl.

Poslední zavražděnou byla jednapadesátiletá žena asi půl roku před předchozí vraždou. Ženu večer s nožem v ruce přepadl. Šlo mu o to samé jako u všech předchozích. Po znásilnění byla rukama uškrcena.

O několik dní později byl Hojer za vraždu poslední ženy dopaden. Díky práci kriminalistů se během dalších devíti měsíců přiznal i k ostatním vraždám.

Znalci jeho nápravu vyloučili a Hojer byl odsouzen k trestu smrti.<sup>180</sup>

### **Jeffrey L. Dahmer**

Nic neproslavilo Milwaukee ve Wisconsinu jako případ Jeffryho L. Dahmera. Už od dětství neměl stejné koníčky a sny jako ostatní kluci. Měl rád pitvání přejetých zvířat, sbíral lidské lebky, které předtím patřily živým lidem a snil o sexu s mrtvolou. Přesněji řečeno s mrtvým mužem. Dahmer byl homosexuál a jeho oběťmi byli převážně homosexuálové černé pleti. Měl s nimi pohlavní styk před smrtí i po ní. Někdy tyto mrtvoly rozčtvrtil a pojídal jejich maso.

Celkem zavraždil osmnáct lidí. Jen jedné oběti Tracymu Edwardsovi se podařilo uniknout. Když byl u Dahmera na návštěvě, Dahmer mu nařídil, aby otevřel ledničku, kde byla lidská hlava, po té ho přinutil lehnout si na zem a poslouchal jeho srdce. Dahmer měl rád srdce, také jich měl pár v lednici. Obvykle oběti omámil nápojem s drogou, ale Edwards ten svůj nevpil, a tak se mu podařilo uniknout a vše oznámit na policii.

---

<sup>180</sup> BLACK, R. *Nejkrutější kanibalové v dějinách*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2010. s. 251 – 258.

Jeffrey L. Dahmer byl odsouzen k odnětí svobody nepodmíněně na doživotí, přesně na 957 let. Do roku 1994 dostal 12 000 dopisů, občas ho i navštívil otec. Nakonec ho spoluvězni umlátili k smrti.<sup>181</sup>

### **Issei Sawaga**

Výnosnou kariéru založenou na vraždě a kanibalismu si vypěstoval Issei Sawaga, syn zámožného japonského průmyslníka. Již od dětství byl kanibalismem doslova posedlý. Přivedla ho k tomu noční můra z dětství spojená s představou, jak ho někdo vaří v hrnci. Svůj díl na to měla i dětská hra, kterou hrával s otcem a bratrem, kdy si měli poradit s přípravou imaginární hostiny. Největším objektem jeho kulinářských tužeb byla vysoká, krásná žena ze západu.

První delikt se mu povedl v 70. letech v Tokiu, kdy násilím vnikl do pokojů západních studentek. Incident byl utajen a psychiatr ho označil za mimořádně nebezpečného, což jeho otec nepřijal. Sagawa odjel na otcem zaplacená studia ve francii, kde měl západních studentek na výběr. Oslnila ho světlovlasá studentka filozofie, kterou si pozval k sobě do bytu. Při čtení z knížky poezie ji zastřelil. Dívku naporcovaal, část masa snědl syrové, část si uvařil s pepřem a solí a co se mu nehodilo zabalil do kufřů. Kufry chtěl ukrýt v Bouloňském lesíku. S dvěma těžkými kufry byl velice nápadný, znervózněl, kufry upustil a utekl. Svědci přivolali k podezřelým zavazadlům policii.

Francouzští policisté a soudci ho po výslechu označili za duševně nezpůsobilého k zúčastnění soudního procesu. Umístili ho do psychiatrické léčebny Paula Girauda a zkoumali, zda se dá vyléčit. Odborníci usoudili, že je nevyléčitelný a odeslali ho domů. Japonská policie ho chtěla obžalovat, avšak Francoouzi odmítli poskytnout k případu důkazy. Sagawův otec přesvědčil vedení japonské psychiatrické léčebny, aby ho propustilo. A tak už čtyři roky po vraždě studentky byl Sawaga na svobodě.

Dnes je ve své zemi celebritou, o svých zkušenostech napsal několik knih, stal se mediálním poradcem pro případy kanibalismu a přispíval do pornografických časopisů.<sup>182</sup>

---

<sup>181</sup> VECKA, J. P. *Al Packer z pohledu prospektora aneb jak udělat ledvinky, srdíčko a bocháněk*. 1. vydání. Brno: Tribun, 2007. s. 49.

<sup>182</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 194 – 195.

## 1. 7 Psychologické aspekty kanibalismu

Svět ve kterém žijeme, vnímáme a vykládáme prostřednictvím kultury. Jen kultura z nás dělá lidi a poskytuje nám prostředky k chápání světa. Zvláštností naší kultury dichotomická kategorizace jevů, tedy skládání řetězců protikladných dvojic jevů, např. dobro a zlo, studené a teplé. Velmi významnou dvojici protikladů tvoří příroda a kultura, které lze ještě přiblížit dalšími dvojicemi, jež tu obecnou charakterizují: divoké – zkracené, venku – doma, zvíře – člověk atd. Tato dichotomizace platí pro vše a jen vyjadřuje samozřejmou podobu světa jak ji vidíme. Avšak v posledních dobách ukázaly antropologické analýzy, že existují jiné kultury, které pojímají svět odlišně. K těmto zjištění se Hubinger<sup>183</sup> vyjadřuje: „*Trochu paradoxně a snad až legračně působí skutečnost, že nevýznamnost dichotomizace světa v některých kulturách je zjišťována vědou, která jí vděčí za svou existenci.*“ Touto vědou je právě sociální antropologie, ona a jí příbuzné obory jsou totiž především vědami o odlišnostech. Hlavním zájmem zkoumání etnologů a sociálních antropologů jsou společnosti mimoevropské, v nejlepším případě hodně exotické, izolované a neobvyklé. Podle Hubingera<sup>184</sup> je to dědictví myšlení, ze kterého tento obor vznikl, a jehož podstatným projevem je víra, že tyto společnosti do jisté míry reprezentují minulé fáze vývoje lidské společnosti obecně. Z těchto důvodů se také u přírodních národů a společností podobně klasifikovaných očekávalo chování v podstatě protikladné chování tzv. civilizovanému.

Paradoxní je, že v průběhu pátrání po rozdílech a hledání jejich původu, se nashromáždilo tolik materiálu, který ukazuje spíše podobnost i v zeměpisně velice vzdálených kulturách. Zabití a snědení člověka nebylo nikde považováno za běžnou a obyčejnou událost. V naší společnosti jde o zavrženíhodný trestný čin, ale např. pro mladé Papuánce to znamená zařazení do skupiny lidí, kteří jsou mezi sebou stejní, ale zároveň se odlišují od ostatních, většinou žen, dětí a nedospělých chlapců. V naší kultuře to lze přirovnat k situaci, kdy chlapec dostane občanský průkaz a začne se holit. Po dosažení takového věku a určitého stupně fyzické a sociální zdatnosti se mění status jedince a tuto změnu je třeba dát najevo všem ostatním. Změna sama o sobě nemá smysl, ale jen v určitém kontextu, ve společnosti lidí, kteří jí rozumí a dovedou ji správně interpretovat. Takže u Papuánců zabití a snědení člověka nezávisí na jejich libovůli, náladě nebo vražedných choutkách. Znamená to pro ně sociální

<sup>183</sup> HUBINGER, V. *Lidojedství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 103.

<sup>184</sup> HUBINGER, V. *Lidojedství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 45.

nutnost, kulturně sankciovaný čin, který není běžný a má docela přesně definovaný smysl.<sup>185</sup>

Kmeny přírodních národů tvoří tzv. organizovaný dav, ve které vědomá osobnost mizí a city i myšlenky jsou zaměřeny stejným směrem. Takový útvar nepřemýšlí, přijímá nebo odmítá ideje jako celek, nesnese diskuzi ani odpor. Pokud se na lid dobře působí, jsou ochotni se obětovat za vnuknutý ideál. Jejich city jsou prudké a výstřední, sympatie se rychle mění ve zbožňování a nesympatie v nenávisť. Tím se vytvoří kolektivní duše, která má velmi určité vlastnosti. Má-li se takových vlastností získat, je k tomu zapotřebí vlivu jistých podnětů. Na většinu přírodních národů má největší vliv náboženství. Náboženský cit má tyto charakteristické znaky: zbožňování domnělé vyšší bytosti, bázeň před mocí, která se jí přisuzuje, slepé poslouchání jejich rozkazů, neschopnost rozebírat její dogmata, touhu šířit je a tendenci pokládat za nepřátele všechny, kdo ji neuznávají.<sup>186</sup>

V naší civilizaci je cena života v různých dobách a různých místech rozdílná. Člověk v situaci, která leží mimo jeho obvyklou zkušenost a jeho kulturu, je omluven, když se zachová přiměřeně k situaci. Za normálních okolností je kanibalismus neodpustitelný, ale za situací, které normální nejsou, by mohlo chování civilizované kultury odsoudit jedince k smrti. Proto se není čemu divit, když se v člověku „probudí zvířecí instinkty“ a jedná podle logiky situace, kterou vyhodnocuje v pojmech kultury, v níž žil předtím.<sup>187</sup>

Na dotaz, proč se někteří lidé dopouštějí zločinného kanibalismu, má snahu odpovědět řada teorií. Pro základní vysvětlení tohoto jevu postačí rámcový nástin na němž se odborníci shodují. Podle převládajícího přesvědčení se nejčastěji jedná o následek traumatu, obzvláště došlo-li k němu v ranném dětství. Vzácným případem je, když se odrostlejší dítě nedokáže vyrovnat s ukončením kojení, odstavení od prsu pak u něj může vyvolat chorobnou úzkost a následné bludné představy, v nichž pojídá vlastní matku. Vlastně sní o orální agresi. Podle Blacka<sup>188</sup> je „...možné, že dítě trpící přehnanou závislostí na matce v důsledku prodlouženého kojení bude v dospělém věku náchylnější k projevům kanibalismu jako k prostředku vybití nashromážděné frustrace.“ Domněnku, že agrese k matce je jedním z faktorů, které mohou vyvolat kanibalismus, jsou podporovány rozhovory, které psychologové s delikventy vedli.

---

<sup>185</sup> HUBINGER, V. *Lidojedství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 46 – 103.

<sup>186</sup> LE BON, G. *Psychologie davu*. 1. vydání. Praha: Kra, 1994. s. 13 – 14 a 49.

<sup>187</sup> HUBINGER, V. *Lidojedství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 70.

<sup>188</sup> BLACK, R. *Nejkrutější kanibalové v dějinách*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2010. s. 13.

Další domnělým faktorem vyvolávajícím kanibalismus může být nahromaděný stres. Např. Albert Fish začal provozovat kanibalismus až po rozpadu manželství, ovšem tato domněnka nevysvětluje, proč se u něj vyskytovali kanibalské představy již v raném mládí.<sup>189</sup>

Většina lidojedů, která prodělala psychiatrické vyšetření, jevila známky duševní poruchy, nebo dokonce schizofrenie, tak tomu bylo u Isseie Sagawi. Jejich osobnostní charakteristiky vykazovaly řadu shodných rysů psychopatického chování. Tyto rysy zahrnovaly egocentrické a nabubřelé chování, absenci výčitek svědomí a pocitu viny, nedostatek strachu, nedostatek empatie, otupělé a povrchní city. Z hlediska vyšších forem psychopatického chování lze tyto rysy považovat za typickou sociální úchylku psychopatů: impulzivní reakce, malá kontrola chování, potřeba vyvolat city a sexuální vzrušení, nedostatek odpovědnosti, problémy chování v raném věku, asociální chování v dospělosti.<sup>190</sup>

---

<sup>189</sup> BLACK, R. *Nejkrutější kanibalové v dějinách*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2010. s. 12 – 13.

<sup>190</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 165.



## 1. 7 Kanibalismus v literatuře a filmu

Jednou z vytýkaných chyb západních civilizací, je dlouhodobé intelektuální následně pak mocenské a ekonomické ovládnutí kultur. Tato chyba má však i svou světlou stránku – snaha o intelektuální nadvládu často pramení z touhy po poznání a po dobrodružství. O již podniknutých dobrodružstvích se nám dochovaly záznamy.<sup>191</sup>

Jedním z prvních autorů, kteří se zmínili o kanibalismu, byl řecký historik Herodotos (kolem roku 450 př. n. l.). Ve svých *Dějínách* popsal kanibalské praktiky mezi Issedony a kočovnými skytskými Massagety, včetně úmyslného zabíjení a požívání starých lidí z vlastních kmenů. Právě on popsal zvyk, podle něhož se lidské lebky používali jako poháry na pití. V posledních letech před naším letopočtem podal jiný řecký historik, Strabon, zprávu o požívání lidského masa v Irsku a o 400 let později napsal to samé Svatý Jeremiáš o skotských nájezdnících, kteří podnikali nájezdy na římskou hranici a pili krev svých nepřátel.

O kanibalech se nezmiňovali je historici, snad nejvíce informací podávali obchodníci, misionáři a cestovatelé. Asi nejznámějším evropským cestovatelem je Marco Polo. V cestopise *Milion* popisuje čtyřiaadvacet let trvající cestu z Benátek po Dálném východě, hlavně Tatarsku a Číně. V něm i potvrdil, že se u Číňanů a Tibetanů setkal s konzumací svých bližních.<sup>192</sup>

S velmi podrobným a živým popisem projevů kanibalismu na Novém Zélandě z roku 1770 se můžeme setkat u cestovatele Jamese Cooka a jeho přítele přírodovědce Josepha Bankse. Bohužel James Cook si ho vyzkoušel i na vlastní kůži.

Z nám bližší doby podal očitě svědectví i Charles Darwin, z jehož deníků z let 1830 – 1836 vzešla kniha *Cesta kolem světa*. Popisuje období hladu v nehostinných končinách Ohňové země na jihu amerického kontinentu, kdy se museli původní obyvatelé uchýlovat k nutričnímu kanibalismu.<sup>193</sup>

V cestopisných zprávách lidí kanibalismus sice udivoval, ale nebyly pro ně tolik dostupné a poutavé jako prozaicky zpracované příběhy. Tím nejbližším žánrem jsou pohádky, které děti učí rozeznávat dobro od zla. Pohádku vždy tvoří dva světy – reálný a nereálný. Reálný svět je svět hrdiny, jeho vlastnosti, okolí, kde bydlí, okolní krajina, ostatní lidské postavy mají normální životní starosti. Zatímco ten nereálný svět, dalo by

<sup>191</sup> HUBINGER, V. *Lidojedství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 39.

<sup>192</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 13.

<sup>193</sup> HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. s. 238 – 243.

se říci nelidský, je ukryt pod zemí, za mořem, na nebi zkrátka někde hodně daleko. V tomto světě se hrdina utkává s postavami, které mají nepřátelský charakter a snaží se hrdinovi škodit. Jde o bytosti s nadpřirozenými schopnostmi, kteří mohou vypadat jako lidé nebo jim jsou v něčem podobní. Pohádkové prostředí je tedy nelidské, záporné postavy připravují na hrdiny nelidské tresty a tím nejhrošším je snědení hrdiny.

Pohádkových postav provozujících kanibalismus je mnoho druhů. Typickými pohádkovými lidojedy jsou čarodějnice, jezinky a různé babizny. Většinou jde o starší ženy nepěkného zjevu žijící hluboko v lese daleko od lidí. Většinou nemají jména, snad jen baba Jaga. Hrdina si, jak už to v pohádkách bývá, s ní poradí, typickým příkladem je pohádka *O perníkové chaloupce*.

Lidské maso si občas rádi dají trpaslíci, skřítkové, skřeti a jiné bytosti nevelkého vzrůstu, ale velké moci. Většinou jde o milé dobrosrdečné mužiky s nadpřirozenou silou, ale najdou se i zlé výjimky např. *Loktibrada*.

Podobně jako čarodějnice i obří obývají opuštěná místa. Jsou charakterizováni velkým vzrůstem, neobyčejnou silou, neupraveným vzhledem, silným hlasem a nižší inteligencí. Častou jsou zobrazováni spoře oděni a chlupatí, což podtrhuje jejich divokost. Většinu dne spí, jsou líní, rychle se rozzuří a čekají na potravu, nejlépe lidskou. Tak tomu bylo v pohádce *O kouzelné fazoli*. Problematiku lidojedství u obrů řešili i v *Arabele*.

Všechny předchozí bytosti měli lidský zjev. Pohádková lidožravá zvířata jej nemají, ale jsou obohacena o lidské vlastnosti. Tou nejčastější byla schopnost rozumět lidské řeči a používat jí. Mezi nebezpečná lidožravá zvířata se řadí hlavně vlci a draci.<sup>194</sup>

Soudní procesy s kanibalskou tematikou nadále zůstávají středem zájmu medií, ale i tak se zdá jako by začaly reálné příběhy ztrácet na dramatickosti. Daleko více uspokojí četba nebo sledování dobře zpracované zprávy, která je autorem trochu okořeněná. Otázkou je proč jsou smyšlené příběhy lákavější než příběhy skutečných lidí. Vždyť vymyšlené historiky jsou lépe přizpůsobené tomu, co posluchač, divák či čtenář opravdu chce.

Ve fiktivních příbězích se kanibalismus vyskytoval již dávno před 15. stoletím, setkáváme se s nimi už v řeckých mýtech a legendách. Ovidius v *Proměnách* barvitě popsal pomstu Prokné, která svému manželovi Tereovi k večeři naservíruje jejich syna za znásilnění její sestry Filomeny. V dalších letech se tomuto tématu věnovalo jen málo

---

<sup>194</sup> HUBINGER, V. *Lidojedství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 9 – 26.

pozornosti. Ovidiův příběh přepsal Shakespeare pod názvem *Titus Andronicus*. O kanibalech se Shakespeare zmínil i v *Othelovi*, kde jeho setkání s kanibaly mělo postavě dodat romantického kouzla. Přijatelnou dávku kanibalismu, motivovaného bojem o přežití, podává Dantovo *Peklo*. Voltair své dílo *Candide* okořeňuje Turky konzumující lidské hýždě. Nejdále zašel Jonathan Swift, který ve své knize *Skromný návrh* uvažuje o kanibalismu jako řešení irské chudoby.

Do tématu kanibalismu se pustili i v mnohem pozdějších dobách Allan Edgar Poe a Mark Twain. Poe zasadil svůj *Příběh A. Gordona Pyma* do Nantucketu, líčí v něm situaci po ztroskotání, následující dlouhodobé hladovění na širém moři. Zde si navíc barvitě popisuje realisticky vykreslené okamžiky, kdy o přežití hrdinů rozhoduje slámka a kanibalské hody na jednom z nich. Twainův *Kanibalismus v železničních vagoncích* se odehrává na americkém západě ve vlaku, zapadaném sněhem.

První slavný sci-fi román s kanibalským tématem *Stroj času* napsal H. G. Wells. Viktoriánský vědec na cestě do budoucnosti objeví idylickou společnost, která nepracuje. Vědec pak přijde na to, že se společnost vyvinula dvěma směry. Na povrchu země žily ty sympatické bytosti, se kterými se setkával a pod zemí žila zarostlá monstra. Monstra ovládají bytosti ze shora, které jim pak slouží jako potrava. Roku 1960 byl román poprvé zfilmován.

Autoři 20. století se o kanibalismus začali zajímat více a někdy se jím i nechali pohltnout. Norman Mailer v románu *Americký sen*, nechá svou postavu snít o tom, jak se se služebnou podělí o manželku. Zápletka dramatu *Náhle loňského léta* od Tennessee Williamse se točí kolem traumatické události, při které jedna žena zjistí, že jejího bratrance napadla a zkonsumovala banda dětí ulice. V *Americkém psychu* Bretta Eastona Ellise odpor vzbuzuje účinek spojení sexuální psychopatie a kanibalismu. Jde o příběh na motivy skutečného případu Jeffreyho Dahmera.

V 15. století napsal Tom Prest *Šňůru perel*. jedná se o příběh Sweeneyho Todda – démonického holiče z Fleet Street. Sweeney se živil jako holič v Anglii a svým zákaníkům poskytoval nadstandardní služby, které byly jejich poslední. Jejich mrtvoly holič dopravoval do sousedního pekařství, kde z nich pekařka dělala výborné masové koláčky. Tento příběh motivoval řady autorů, kteří ho dále rozvíjeli. Dokonce se stal předlohou muzikálového zpracování a v roce 1936 se dočkal i filmového zpracování.<sup>195</sup>

---

<sup>195</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s. 195 – 198.

Předlohou pro filmové zpracování byla i snad nejznámější literární kanibalská postava doktor Hannibal Lecter. Tom Harris tohoto hrdinu obsadil do více románů, které na sebe navazovaly. První byl *Červený drak*, následovalo *Mlčení jehňátek* a zatím posledním dílem je *Hannibal*. Hlavní zápornou postavu dr. Hannibala Lektra ztvárnil Anthony Hopkins. Vyvolává představu kanibala našich snů, je výřečný, inteligentní a dráždivě děsivý. Na štěstí jde jen o zcela smyšlenou postavu.<sup>196</sup>

Filmový kulturní kanibalismus bývá zasazen do exotické přírody, kde se nepropustnou džunglí šíří zvuky bubnů. Ukazuje se tak neprozkoumaný svět s divokými obyvateli, které film vykresluje primitivní a zaostalé. Příkladem takového filmu jsou *Kanibalové* italsko-kolumbijské koprodukce. Film pojednává o reportérech, kteří se vydali natočit film o obyvatelích pralesů Jižní Ameriky. Reportérům přijde život domorodců nezáživný a rozhodnou se ho narušit. Objevují se zde autentické záběry lidojedských hodů, včetně zabití posledního majitele kamery, která záběry pořídila. Ve filmu se uvádí, že příběh se stal a záběry jsou skutečné. Ovšem o tom, jak se dostala kamera reportérů z rukou oněch divochů do rukou filmařů, se už v historice nic nepraví.<sup>197</sup>

Filmů o kanibalismu motivovaném touhou přežít je mnohem více. Vznikly dokumenty o opravdovém boji o přežití Donnerovy skupiny a Franklinovy expedice. První hraný film natočený v roce 1984 na motivy příběhu Donnerovy skupiny se jmenoval *Donnerova skupina – Cesta k přežití*. Podobný film *Hladoví* (1999) spojuje tragédii Donnerovy skupiny a případu Alfreda Packera. Nejznámějším filmem o kanibalismu motivovaným touhou přežít, je bezpochyby *Přežít!*, příběh uruguayského ragbyového týmu, jehož letadlo ztroskotalo v Andách.

Filmaři se nechali inspirovat životy a dobou skutečných vraždících kanibalů. *Krvavý klan* natočený v roce 1991, vypráví skutečný příběh Katy Beanové, dcery Sawneyho Beana, která údajně jako jediná přežila hromadnou popravu. Zajímavé je, že jí dokazali najít pouze filmaři. Na filmovém plátně se objevili i němečtí pováleční kanibalové, činný Fritze Harmanna líčí film *Něžní vlci*, další německý řezník Georg Karl Grossman se objevil ve filmu *Šílený řezník*. Zfilmovány byly i příběhy Petera Kurtena – düsseldorfského upíra a Eda Geina dalšího skutečného kanibala. O kriminální kariéře

---

<sup>196</sup> BUVAL, J. *Pravý Hannibal Lecter: sérioví vrazi dneška*. 1. vydání. Olomouc: Fontána, 2004. s. 11 – 12.

<sup>197</sup> HUBINGER, V. *Lidojedství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 53.

Andreje Čikatyla poskytuje výpověď filmu *Občan X* (1995). Z posledních vraždících kanibalů se dočkal i Issei Sagawa, který na něm sám zpolupracoval.

Rekvizity z lidských částí jsou k vidění ve filmech *Tři na háku na maso* (1972) a *Texaský masakr motorovou pilou* (1974).

Pak tu máme filmy s kanibalismem čistě smyšlené. *Návrat pěti* podává příběh o havárii letadla v americké džungli. *Utátá ruka*, kde hladový trosečník losuje, komu bude amputována ruka ke konzumaci. Horory často užívají kanibalismu k vystupňování napětí, mezi ně se řadí *Šílená tlustá Ethel II.* (1985), *Krvelační faraoni z Pittsburgu* (1989) a *Běsné stařeny* (1989).

Na kanibalismus můžeme narazit i ve vědeckofantastických filmech: *Vetřelcova kořist z roku 1983*, *Adrenalin – Strach z útoku*, *Pachut'*, *Soylent Green* a mnoho dalších.<sup>198</sup>

---

<sup>198</sup> CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. s 198 – 201.

## 2 EMPIRICKÁ ČÁST

### 2. 1 Cíl výzkumu

Pro lepší a komplexnější pohled na otázku kanibalismu jsem se rozhodla použít do své diplomové práce vlastní výzkumné šetření, které nahlíží na názor současné společnosti.

Fenomén kanibalismus je velmi kontroverzní téma. Lidé jsou jím odpradávná fascinováni, vyvolává v nich odpor, ale zároveň hlad po literatuře, či filmech s pachem krve. Proto se prostřednictvím tohoto výzkumu snažím zjistit jaký postoj, případně jaké názory má česká společnost na kanibalismus. Dalším předmětem mého zkoumání je zjistit, co respondenti o antropofágii skutečně vědí.

Pro výzkum jsou definovány následující cíle:

1. Zjistit, jaký postoj má česká společnost ke kanibalismu.
2. Zjistit, jaké je povědomí české společnosti o kanibalismu.

### 2. 2 Hypotézy

Abych se mohla pustit do výzkumného šetření stanovila jsem si následující dvě hypotézy.

H<sub>1</sub>: Dotazovaní mladší 45 let označí kanibalismus za přijatelný v kritických situacích nebo u primitivních kmenů častěji než respondenti starší 45 let.

Tuto věkovou hranici jsem zvolila proto, že odděluje dvě vývojová období. Respondenti mladší 45 let zastupují hebetické období a období životní stabilizace a vyvrcholení. Zatímco respondenti starší 45 let jsou zahrnuti v obdobích interevium

(počínající involuce) a senium.<sup>199</sup> Vycházím z poznatku, že lidé mladšího věku mají větší chuť po poznání a také více příležitostí.

H<sub>2</sub> : Respondenti domnívající se, že jasně vědí co kanibalismus je, dovedou uvést příklad známého kanibala nebo kanibalský kmen častěji než respondenti, kteří se domnívají, že orientačně vědí o co jde.

### **2. 3 Charakteristika výzkumného vzorku**

Pro výzkumný vzorek jsem si zvolila respondenty všech věkových kategorií od 20 let. Ráda bych získala náhledy k tématice více generací. Pro lepší přehlednost jsem si je rozdělila do čtyř věkových kategorií 20 – 30 let, 31 – 45 let, 46 – 60 let a 60 a více let, podle biopsychologického vývoje.<sup>200</sup>

Respondenti jsou i různého vzdělání, což umožňuje získat různorodější názory na danou tematiku. Chtěla jsem se tak vyhnout zaměření na určitou vzdělanostní či sociální vrstvu.

Vybraný vzorek obyvatel žen i mužů pochází z mého blízkého okolí, tedy z okruhu mých přátel, známých, spolužáků a jejich rodin, protože se domnívám, že mezi nimi naleznou požadovanou skupinu lidí.

### **2. 4 Metodika výzkumu**

Uskutečnění výzkumu předcházelo prostudování odborné literatury zaměřené na danou problematiku s následnou analýzou a syntézou potřebných informací.

Pro sběr informací jsem jako výzkumnou metodu zvolila dotazník. Většina autorů ho považují za nejefektivnější a časově méně náročnou metodu sběru dat od většího počtu respondentů.

Dotazník jsem tvořila sama a po konzultaci s mým vedoucím diplomové práce a s pracovníkem katedry psychologie a patopsychologie, jsem jej upravila do konečné podoby.

---

<sup>199</sup> Příhoda in VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 2. vydání. Praha: Karolinum, 1999. s. 20.

<sup>200</sup> Příhoda in VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 2. vydání. Praha: Karolinum, 1999. s. 20.

Dotazník byl zcela anonymní, obsahoval úvodní část skládající se z oslovení, účelu dotazníku, instrukcí k vyplňování a z hlavní části se 17 otázkami. Otázky v něm jsou uzavřené a to buď dichotomické, kdy si respondenti mohli vybrat jen jednu za dvou odpovědí, nebo polytomické kdy si mohli vybrat z více alternativ a otázky otevřené. Respondenti mají za úkol vyhovující odpověď zakroužkovat, nebo doplnit.

V dotazníku jsem kladla v první řadě otázky týkající se věku, pohlaví a vzdělání. Další dotazy byly orientovány na téma diplomové práce a jejich názor. Dotazník zahrnuje i vědomostní otázky.

Dotazník je přiložen v přílohách.

## **2. 5 Realizace výzkumu**

Realizace výzkumu proběhla na popsaném výzkumném vzorku. Většinu dotazníků jsem distribuovala osobně elektronickou poštou nebo osobním kontaktem. S částí rozdaných dotazníků mi pomáhaly mé spolužačky a známí. Většina respondentů pochází z místa mého bydliště Ústí nad Labem a z místa mého studia Olomouce nebo do těchto měst dojíždějí za školou či prací, ovšem místo bydliště nebylo předmětem mého zájmu.

Sběr informací byl i k mému údivu velice rychlý, trval přibližně jeden měsíc.

Rozdala jsem 200 dotazníků, vytvořených v programu Microsoft Word. Z rozdaných 200 dotazníků se mi vrátilo 180, návratnost tedy činila 90%. Větší návratnost byla u osob, jimž byl dotazník mnou doručen osobně, protože bylo vyplnění dotazníku časově nenáročné, respondenti jej po vyplnění ihned vraceli.



## 2. 6 Výsledky výzkumu a jejich analýza

Jak už jsem uvedla v předchozí kapitole návratnost dotazníků byla 90%, tj. 180 vrácených dotazníků. Všichni respondenti vyplnili dotazník odpovídajícím způsobem a žádný dotazník nebylo třeba vyřadit. I když někteří respondenti, zřejmě z řad mých známých nebralo dotazník zcela vážně a v otázkách, kde bylo třeba uvést známého kanibala nebo mořeplavce se objevilo moje jméno. Analyzované otázky jsou uvedené ve stejném pořadí jako v dotazníku, který respondenti vyplňovali.

Získané údaje jsem nejprve zpracovávala osobně. Poté jsem vše zaznamenávala za pomoci počítače v programu Microsoft Excel do tabulek četností a do **kontingenční tabulky**. Čísla v kontingenční tabulce uvádí četnost respondentů, kteří odpověděli určitým způsobem na první otázku a současně určitým způsobem na druhou otázku<sup>201</sup>. K ověření nulových hypotéz, které jsem si stanovila, jsem použila test dobré shody chí-kvadrát.

U otázek, které se obtížně kvantifikují, jsem doplnila o vysvětlující text.

Výsledky jsem zanesla do grafů. Použila jsem 2 typy grafů a to výsečový a sloupcový.

### Statistické ukazatele

**Absolutní četností ( $n_i$ )** je číslo, které nás informuje o velikosti a rozsahu zkoumaného jevu, udává kolikrát se varianta vyskytuje, v tabulce je uvedená v celých číslech.

**Relativní četnost ( $f_i$ )** je podíl četnosti absolutní a celkové četnosti ( $n$ ) a informuje o tom, jak velká část z celkového počtu připadá na danou hodnotu.

Vzorec relativní četnosti:

$$f_i = \frac{n_i}{n}$$

Relativní četnost lze vyjádřit i v procentech, kdy se hodnota  $f_i$  vynásobí 100%.<sup>202</sup>

**Pozorovaná četnost (P)** je četnost, která byla ve skutečnosti zjištěna.

---

<sup>201</sup> CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. s. 92.

<sup>202</sup> CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. s. 42 – 43.

**Očekávaná četnost (O)** lze vypočítat tak, že celkové množství respondentů v dané kategorii vynásobíme s celkovým množstvím respondentů, které zadaly tutéž odpověď. Výsledek vydělíme celkovým množstvím dotazovaných respondentů pro danou kategorii a otázku.

### ***Test dobré shody chí-kvadrát***

Test shody chí-kvadrát je zaměřen na ověření nulové hypotézy. Tento test ověřuje, zda četnosti, které byly získány měřením, se významně odlišují od očekávaných četností. Hodnocení závislosti znaků závisí na sestavení kontingenčních tabulek.<sup>203</sup>

Zformulováním nulové a alternativní hypotézy je zahájen test dobré shody chí-kvadrát. **Nulová hypotéza H<sub>0</sub>** je předpoklad, že mezi sledovanými jevy je vztah. Zatímco **alternativní hypotéza H<sub>A</sub>** předpokládá, že mezi sledovanými jevy vztah není.<sup>204</sup>

Zda výše uvedené hypotézy budou přijaty či nikoliv, se rozhodne na bázi testování nulové hypotézy. K tomuto účelu se používá tzv. **testové kritérium ( $\chi^2$ )**.

Vzorec pro testové kritérium:

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

Při rozhodování o platnosti nulové hypotézy, srovnáváme vypočítanou hodnotu testového kritéria s tzv. **kritickou hodnotou**, kterou nalezneme ve statistických tabulkách. „*Příslušnou kritickou hodnotu hledáme vždy pro určitou hladinu významnosti a určitý počet stupňů volnosti.*“<sup>205</sup>

**Hladina významnosti ( $\alpha$ )** určuje pravděpodobnost, že nulovou hypotézu nesprávně odmítneme. Volí se buď hladina významnosti 0,05 (tj. s 5% přesností) nebo 0,01 (tj. s 1% přesností).<sup>206</sup>

**Počet stupňů volnosti (f)** je charakterizován počtem řádků a sloupců v tabulce.

---

<sup>203</sup> BÁRTLOVÁ, S., et al. *Výzkum a ošetřovatelství*. 1. vyd. Brno: NCO NZO, 2005. s. 126.

<sup>204</sup> CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. s. 83.

<sup>205</sup> CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. s. 83.

<sup>206</sup> CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. s. 83.

Vzorec stupňů volnosti:

$$f = (r - 1) * (s - 1)$$

r...počet řádků v tabulce

s...počet sloupců v tabulce

Pokud je hodnota testového kritéria menší než kritická hodnota, přijímáme nulovou hypotézu. Je-li hodnota testového kritéria větší či stejně velká jako hodnota kritická, pak nulovou hypotézu odmítáme. Jsme-li nuceni přijmout nulovou hypotézu, pak mezi sledovanými jevy není podstatná souvislost.<sup>207</sup>

**Použité statistické veličiny:**

$\alpha$  – hladina významnosti

f – stupně volnosti

$f_i$  – relativní četnost (uvádí se v desetinných číslech nebo procentech)

$n_i$  – absolutní četnost – udává se v celých číslech ( $n_1 + n_2 + n_3 + \dots + n_x = N$ )

N – velikost výběrového souboru

O – očekávaná četnost

P – pozorovací četnost

r – počet řádků v tabulce

s – počet sloupců v tabulce

X – varianta, nebo-li možnosti odpovědí

$\chi^2$  – testové kritérium chí-kvadrát

$\Sigma$  – suma; celkem

---

<sup>207</sup> CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. s. 84.

## 2. 6. 1 Rozbor otázky č. 1

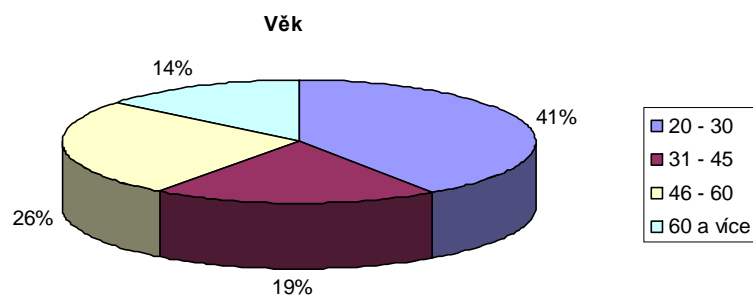
Věk

- a) 20 – 30
- b) 31 – 45
- c) 46 – 60
- d) 61 a více

Tab. č. 1 Věková struktura respondentů

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
20 - 30	73	41%
31 - 45	35	19%
46 - 60	47	26 %
60 a více	25	14%
Σ	180	100%

Graf č. 1 Věková struktura respondentů



Respondentů bylo celkem 180. Jak už plyne z grafu č. 1 věková kategorie 20 – 30 let měla nejvíce zástupců se 41%. Respondentů ve věku 31 – 45 let odpovídalo 19%. Kategorie 46 – 60 let zastupovalo 26% respondentů. Nejmenší počet respondentů vykazovala věková skupina 60 a více let se 14%.

## 2. 6. 2 Rozbor otázky č. 2

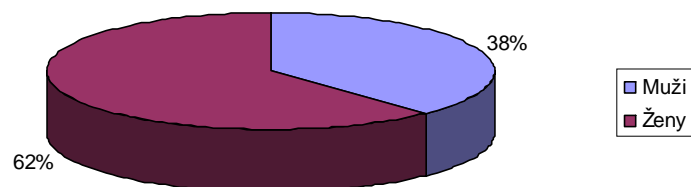
Pohlaví

- a) muž
- b) žena

**Tab. č. 2 Pohlaví respondentů**

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
<b>Muži</b>	68	37,80%
<b>Ženy</b>	112	62,20%
$\Sigma$	180	100%

**Graf č. 2 Pohlaví respondentů**



Z celkového počtu 180 dotazovaných tvoří valnou většinu ženy 62%. Muži tvoří jen 38%.

## 2. 6. 3 Rozbor otázky č. 3

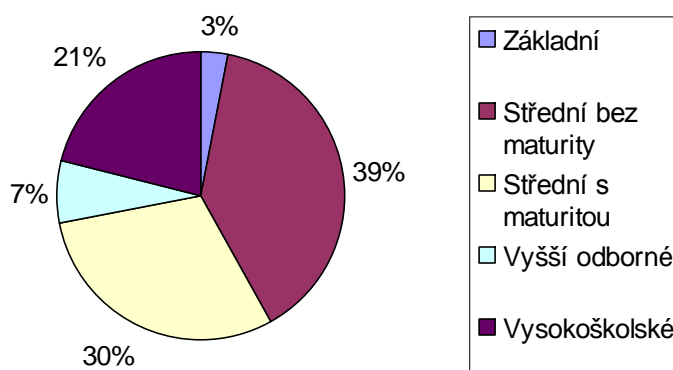
Vzdělání

- a) základní
- b) střední bez maturity
- c) střední s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské

**Tab. č. 3. Vzdělání respondentů**

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
Základní	5	3%
Střední bez maturity	70	39%
Střední s maturitou	55	30%
Vyšší odborné	13	7%
Vysokoškolské	37	21%
Σ	180	100%

**Graf. č 3 Vzdělání respondentů**



Nechtěla jsem se zaměřovat pouze na jednu vzdělanostní skupinu, abych mohla získat širší pohled na tematiku. Z grafu je patrné, že nejvyšší převahu mají respondenti se středním vzděláním bez maturity se 39%. Druhou největší skupinu se 30% tvoří respondenti se středním vzděláním s maturitou. Vysokoškoláky zastupuje 21% respondentů. V dotazníku odpovídalo 7% respondentů s vyšším odborným vzděláním. A nejmenší 3% skupinu tvořili respondenti se základním vzděláním.

## 2. 6. 4 Rozbor otázky č. 4

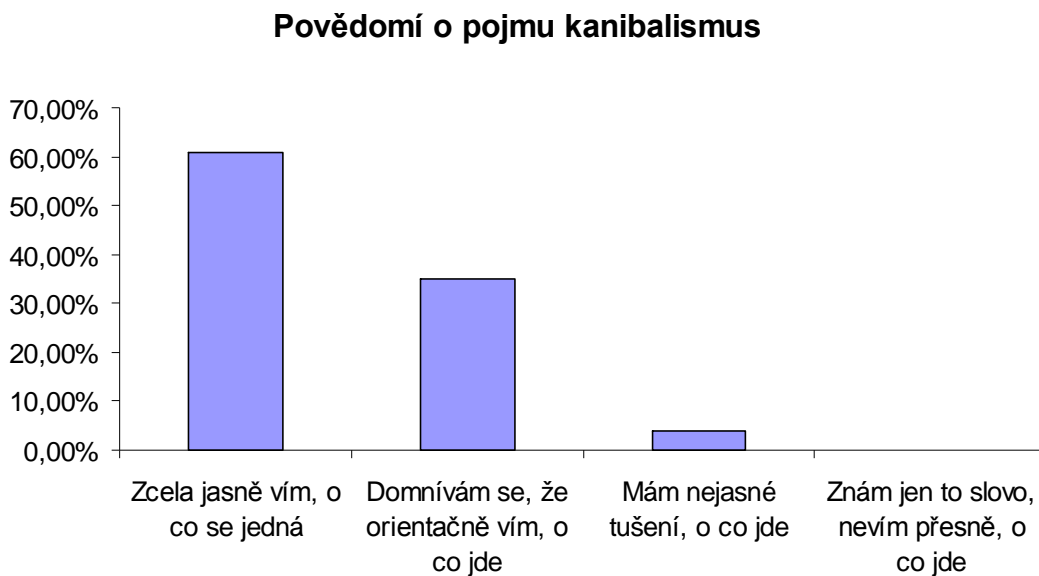
Víte co je to kanibalismus?

- a) zcela jasně vím, o co se jedná
- b) domnívám se, že orientačně vím, o co jde
- c) mám nejasné tušení, o co jde
- d) znám jen to slovo, nevím přesně, o co jde

**Tab. 4** Povědomí o pojmu kanibalismus

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
a)	110	61 %
b)	63	35 %
c)	7	4%
d)	0	0 %
Σ	180	100%

**Graf č. 4** Povědomí o pojmu kanibalismus



Z výzkumného šetření vyplývá, že všichni dotazovaní přibližně vědí, co pojem kanibalismus znamená. Největší část 61% zaujmají respondenti, kteří jasně vědí, o co se jedná. Pouze 4 % dotazovaných má nejasné tušení.

## 2. 6. 5 Rozbor otázky č. 5

Udělal(a) jste si na kanibalismus nějaký názor?

- a) ano
- b) ne

**Tab. č. 5 Utvořená názoru na kanibalismus**

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
Ano	180	100%
Ne	0	0 %
Σ	180	100%

Abych nahlédla do názorů respondentů, bylo nejprve důležité zjistit, zda si už názor na kanibalismus udělali. Graf jsem nevytvářela, již z tabulky je patrné, že všichni respondenti utvořený názor na kanibalismus mají.

## 2. 6. 6 Rozbor otázky č. 6

Jaký máte názor na kanibalismus?

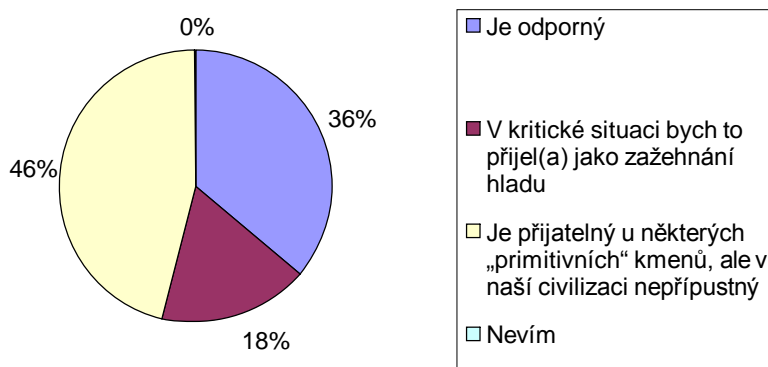
- a) je odporný
- b) v kritické situaci bych to přijal(a) jako zažehnání hladu
- c) je přijatelný u některých „primitivních“ kmenů, ale v naší civilizaci nepřipustný
- d) nevím

**Tab. č. 6 Obecný postoj ke kanibalismu**

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
a)	65	36%
b)	32	18%
c)	83	46%
d)	0	0%
Σ	180	100%



**Graf č. 5 Obecný postoj ke kanibalismu**

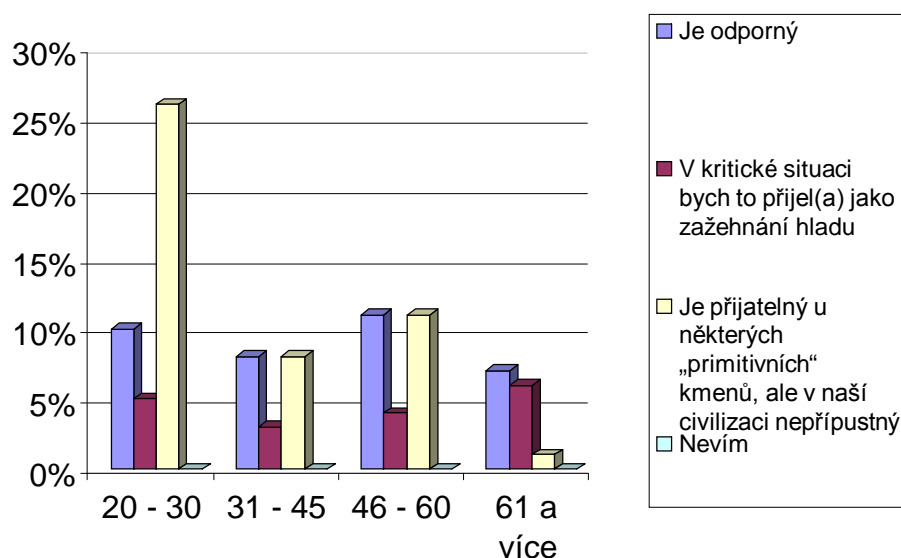


Největší část 46% respondentů uvedlo, že je kanibalismus přijatelný u některých „primitivních“ kmenů, ale v naší civilizaci nepřijatelný. Pro 36% respondentů je kanibalismus jako odporný. 18% lidí by ho tolerovalo v kritické situaci pro zažehnání hladu. K možnosti „nevím“ se nikdo nepřihlásil.

**Tab. č. 7 Obecný postoj ke kanibalismu v závislosti na věku**

	Věk								$\Sigma$	
	20 - 30		31 - 45		46 - 60		61 a více			
<b>X</b>	$n_i$	$f_i$	$n_i$	$f_i$	$n_i$	$f_i$	$n_i$	$f_i$	$n_i$	$f_i$
<b>a)</b>	18	10%	14	8%	20	11%	13	7%	65	36%
<b>b)</b>	9	5%	6	3%	7	4%	10	6%	32	18%
<b>c)</b>	46	26%	15	8%	20	11%	2	1%	83	46%
<b>d)</b>	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
$\Sigma$	73	41%	35	19%	47	26%	25	14%	180	100%

**Graf č. 6 Obecný postoj ke kanibalismu v závislosti na věku**



Zde je vidět, že nejtolerantnější skupinou k „primitivním“ kmenům jsou lidé ve věkové skupině 20 – 30 let. Na grafu č. 6 můžeme vidět, jak tolerance kanibalismu u „primitivních“ kmenů se stoupajícím věkem klesá. Tabulka č. 7 mi dále poslouží pro statistické vyhodnocení.

#### STATISTICKÉ VYHODNOCENÍ HYPOTÉZY $H_1$

$H_1(O)$ : Dotazovaní mladší 45 let označí kanibalismus za přijatelný v kritických situacích nebo u primitivních kmenů častěji než respondenti starší 45 let.

$H_1(A)$ : Dotazovaní mladší 45 let neoznačí kanibalismus za přijatelný v kritických situacích nebo u primitivních kmenů častěji než respondenti starší 45 let.

**Tab. č. 8 Kontingenční tabulka**

X	Věk				Σ
	20 - 30	31 - 45	46 - 60	61 a více	
a)	26,36	12,64	16,97	9,03	65
b)	12,98	6,22	8,36	4,44	32
c)	33,66	16,14	21,67	11,52	83
d)	0	0	0	0	0
Σ	73	35	47	25	180

**Tab. č. 9 Kontingenční tabulka očekávaných četností**

X	Věk				Σ
	20 - 30	31 - 45	46 - 60	61 a více	
a)	2,65	1,00	0,54	1,75	5,09
b)	1,22	0,05	0,22	6,97	8,42
c)	4,52	0,08	0,13	7,87	12,6
d)	0	0	0	0	0
Σ	8,39	0,24	0,89	16,59	26,11

Testové kritérium  $\chi^2 = 26,11$

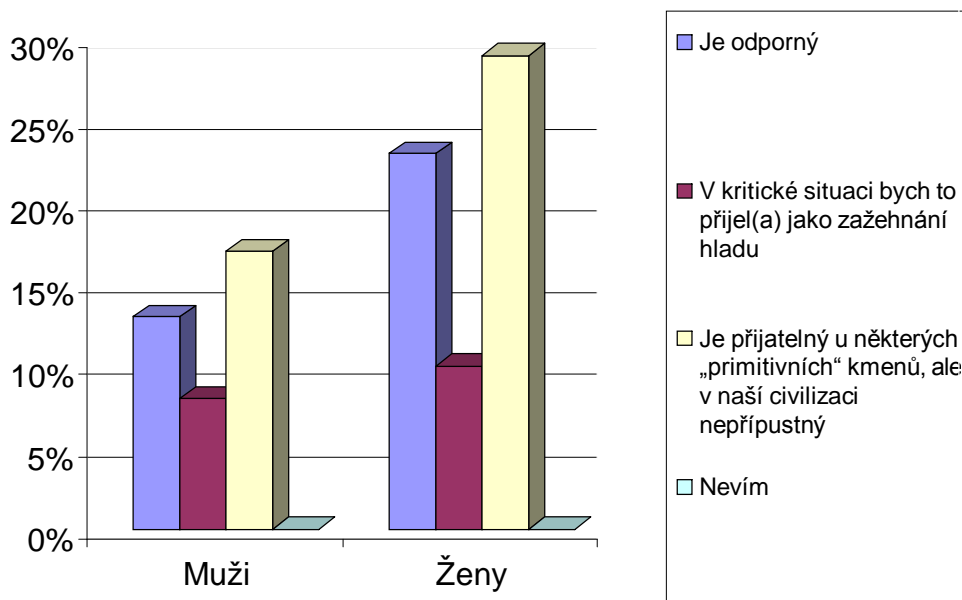
Počet stupňů volnosti  $\chi^2_{0,05}(9) = 2,262$

Vypočítaná hodnota je vyšší než hodnota udávaná, jako kritická hodnota chí-kvadrátu v tabulkách. A proto mohu s přesností 5% tvrdit, že se mi  $H(O)$  potvrdila. Dotazovaní mladší 45 let častěji označí kanibalismus za přijatelný v určitých situacích nebo u primitivních kmenů než respondenti starší 45 let.

**Tab. č. 10 Obecný postoj ke kanibalismu v závislosti na pohlaví**

X	Pohlaví					
	Muži		Ženy		Σ	
	$n_i$	$f_i$	$n_i$	$f_i$	$n_i$	$f_i$
a)	23	13%	42	8%	65	21%
b)	14	8%	18	3%	32	11%
c)	31	17%	52	8%	83	25%
d)	0	0%	0	0%	0	0%
Σ	68	38%	112	62%	182	100%

**Graf č. 7 Obecný postoj ke kanibalismu v závislosti na pohlaví**

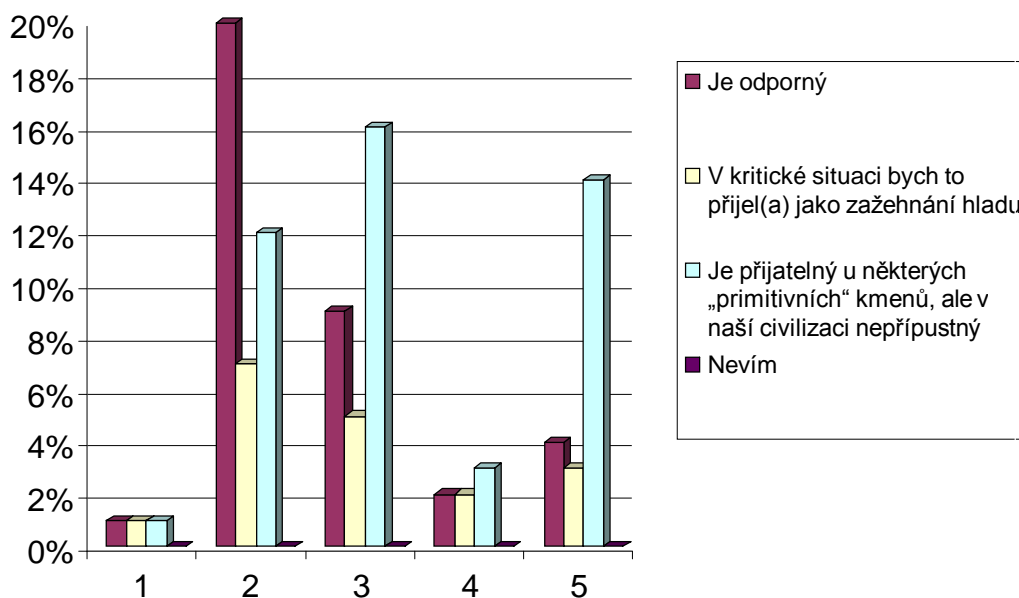


Na tabulce č. 10 a grafu č. 7 můžeme vidět srovnání obecných postojů ke kanibalismu mužů a žen. Vzhledem k tomu, že žen byl větší počet, lze si všimnout, že jejich odpovědi se příliš nelišily.

**Tab. č. 11 Obecný postoj ke kanibalismu v závislosti na vzdělání respondentů**

X	Vzdělání										Σ	
	Základní		Střední bez maturity		Střední s maturitou		Vyšší odborné		Vysokoškolské		n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
a)	2	1%	36	20%	16	9%	4	2%	7	4%	65	36%
b)	1	1%	12	7%	10	5%	4	2%	5	3%	32	18%
c)	2	1%	22	12%	29	16%	5	3%	25	14%	83	46%
d)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Σ	5	3%	70	39%	55	30%	13	7%	37	21%	180	100%

**Graf č. 8 Obecný postoj ke kanibalismu v závislosti na vzdělání respondentů**



Popisek:

1. Základní vzdělání
2. Střední vzdělání bez maturity
3. Střední vzdělání s maturitou
4. Vyšší vzdělání odborné
5. Vysokoškolské vzdělání

Kanibalismus jako odporný označovali nejvíce respondenti se středním vzděláním bez maturity a to ve 20%. Kanibalismus přijatelný u primitivních kmenů byl s 16% nejvíce zaznamenán mezi respondenty se středním vzděláním s maturitou. Podobně odpovídali vysokoškolsky vzdělaní a ve 14% odpovědí také považovali kanibalismus přijatelný u „primitivních“ kmenů. 3% dotazovaných s vyšším odborným vzděláním se více přiklápělo ke stejné odpovědi. Odpovědi respondentů se základním vzděláním byly vyrovnané.

## 2. 6. 7 Rozbor otázky č. 7

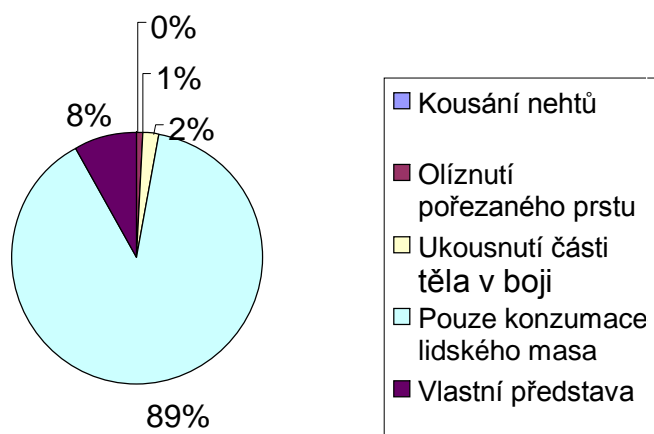
Který z následujících pojmů považujete za kanibalismus?

- a) kousání nehtů
- b) olíznutí pořezaného prstu
- c) ukousnutí části těla v boji
- d) pouze konzumace lidského masa
- e) ani jedna z uvedených možností, za kanibalismus považují:

Tab. č. 12 Představa respondentů o kanibalismu

X	$n_i$	$f_i$
Kousání nehtů	0	0, %
Olíznutí pořezaného prstu	2	1 %
Ukousnutí části těla v boji	4	2 %
Pouze konzumace lidského masa	160	89 %
Vlastní představa	14	8 %
$\Sigma$	180	100 %

Graf č. 9 Představa respondentů o kanibalismu



Z odpovědí respondentů převažovala konzumace lidského masa jako výklad kanibalismu. 8% respondentů mělo svou představu, ve všech případech uvedli celé lidské tělo, včetně orgánů a kostí. Na třetím místě se umístilo ukousnutí části těla v boji,

což zakroužkovali 4 respondenti. Pouze 2 respondenti berou za kanibalismus už olíznutí pořezaného prstu. Kousání nehtů nikdo neoznačil.

## 2. 6. 8 Rozbor otázky č. 8

Viděl(a) nebo četl(a) jste film, literaturu s kanibalskou tematikou?

- a) ano
- b) ne

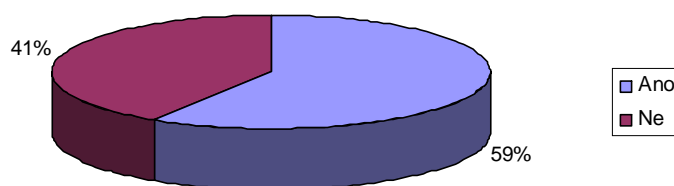
Pokud ano, jaký

Kolik literatury či filmů jste četl(a), viděl(a)?

**Tab. č. 13 Shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tematikou**

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
Ano	106	59%
Ne	74	41%
Σ	180	100%

**Graf č. 10 Shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tematikou**



V odpovědích na otázku, zda respondenti shlédli film či přečetli literaturu s kanibalskou tematikou, převládali v 59% většině odpovědi ano.

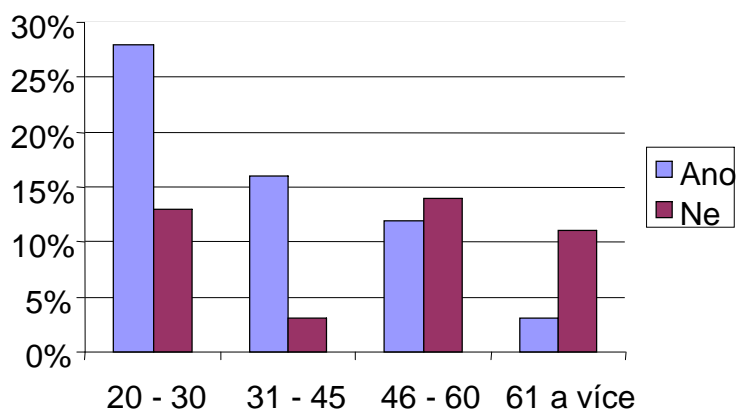
V dotazu jaké filmy viděli či knihy četli si často nemohli vzpomenout, ale z uvedených odpovědí vedl *Hannibal*, *Mlčení jehňátek*, druhé místo obsadil film *Kanibalové* a *Přežít*. Mezi jinými zazněl film *Žer nebo umři!* V jedné odpovědi se dokonce objevil jeden díl seriálu *Sběratelé kostí*.

Průměrný počet shlédnutých filmů či přečtené literatury jsou 2.

**Tab. č. 14 Shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tematikou v závislosti na věku respondentů**

X	Věk								Σ	
	20- 30		31 - 45		46 - 60		61 a více		n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
Ano	51	28%	29	16%	21	12%	5	3%	106	59%
Ne	22	13%	6	3%	26	14%	20	11%	74	41%
Σ	73	41%	35	19%	47	26%	25	14%	180	100%

**Graf č. 11 Shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tematikou v závislosti na věku respondentů**



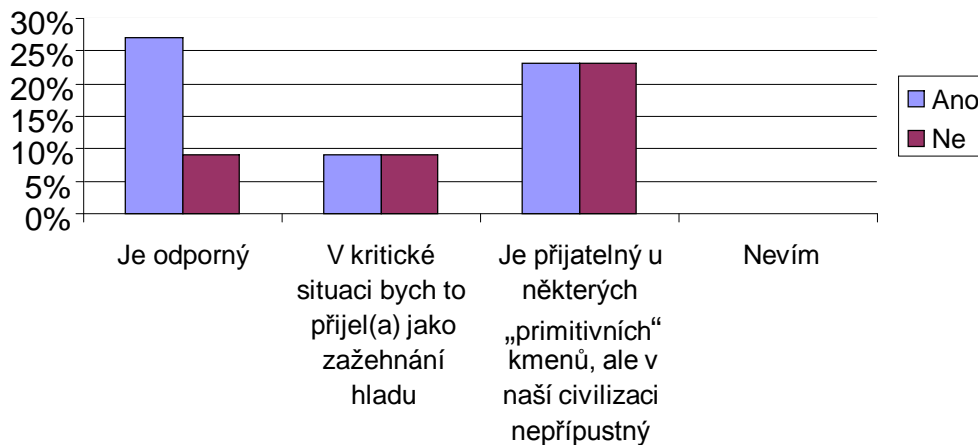
Z grafu č. 11 můžeme vypožorovat, že s přibývajícím věkem počet „ne“ klesá.



**Tab. č. 15 Shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tematikou v závislosti obecném postoji ke kanibalismu**

		Konkrétní názor na pojem kanibalismus									
		Je odporný		V kritické situaci bych to přijel(a) jako zažehnání hladu		Je přijatelný u některých „primitivních“ kmenů, ale v naší civilizaci nepřipustný		Nevím		Σ	
X		n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
Ano		48	27%	16	9%	40	23%	0	0%	104	59%
Ne		17	9%	16	9%	43	23%	0	0%	76	41%
Σ		65	36%	32	18%	83	46%	0	0%	180	100%

**Graf č. 12 Shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tematikou v závislosti obecném postoji ke kanibalismu**



Zde jsem se zajímala i o závislost shlédnutých filmů či přečtené literatury na obecném postoji ke kanibalismu. Co se týče postoje „v kritické situaci bych to přijel(a) jako zažehnání hladu“ a „je přijatelný u některých „primitivních“ národů, ale v naší civilizaci nepřipustný“ je stav vyrovnaný. 27% respondentů, kterým je kanibalismus odporný se již s kanibalskou tematikou ve filmu či literatuře setkalo.

## 2. 6. 9 Rozbor otázky č. 9

Odpovídejte, pokud jste v otázce č. 8 zakroužkoval(a) „ano“ .Líbí se Vám filmy, literatura s tématikou kanibalismu současné doby?

a) ano

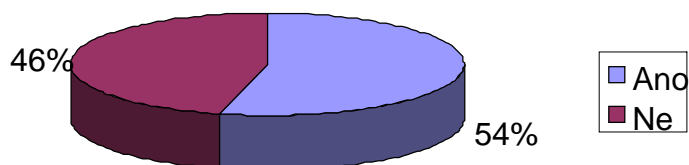
b) ne

Proč?

**Tab. č. 16** Líbivost filmů či literatury s tématikou kanibalismu současné doby

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
Ano	57	54%
Ne	49	46%
Σ	106	100%

**Graf č. 13** Líbivost filmů či literatury s tématikou kanibalismu současné doby



54% dotazovaných ze 106 lidí, kteří o tom četli nebo viděli film, se literatura a filmy s tématikou současné doby líbí. Zbýlým 46% ne.

Na otázku proč byly odpovědi různé. Těm co se to líbí, uváděli jako důvod, zajímavost zpracování filmu. Často se objevoval i názor: „je zajímavé, co je člověk schopen udělat, aby přežil“ nebo „mám rád filmy podobného rázu“.

Lidé, kterým se literatura a filmy, kde se vyskytuje kanibalismus, nelíbí, se vyjadřovali ve smyslu: „je to odporné“, „pokud nejde o přežití, neměli by to natáčet“. Mezi jinými zaznělo: „dodnes se mi o tom zdají noční můry“.

## 2. 6. 10 Rozbor otázky č. 10

Odpovídejte, pokud jste v otázce č. 8 zakroužkoval(a) „ano“. Líbí se Vám filmy, literatura s tématikou kanibalismu přírodních národů?

a) ano

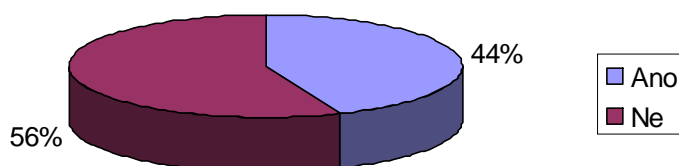
b) ne

Proč?

**Tab. č. 17** Líbivost filmů či literatury s tématikou kanibalismu přírodních národů

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
Ano	47	44%
Ne	59	56%
Σ	106	100%

**Graf č. 14** Líbivost filmů či literatury s tématikou kanibalismu přírodních národů



Téma kanibalismu přírodních národů není pro 59 ze 106 dotazovaných líbivá. Častým důvodem, který respondenti psali do dotazníku, bylo: „jsou primitivní“, „divoši jsou nechutní“ nebo „mají odporné zvyky“.

Zato pozitivní hodnocení psali ti, kterým se toto téma líbí. Většinou se shodovali na názoru: „je zajímavé nahlédnout do tolik odlišné kultury“.

## 2. 6. 11 Rozbor otázky č. 11

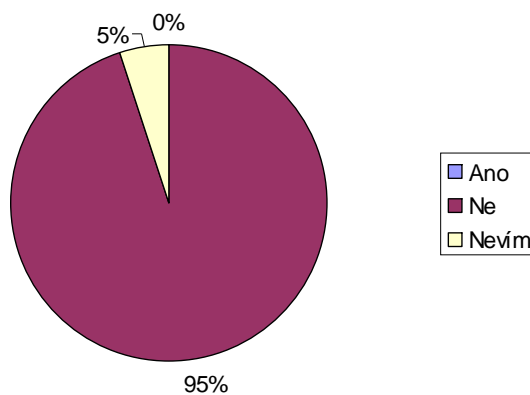
Snědl(a) byste vědomě lidské maso?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

**Tab. č. 18 Vědomá konzumace lidského masa**

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
Ano	0	0%
Ne	171	95%
Nevím	9	5%
Σ	180	100%

**Graf č. 15 Vědomá konzumace lidského masa**



Nikdo naštěstí nevedl, že by vědomě pozřel lidské maso. 9 dotazovaných neví a většina tj. 171 lidí by vědomě lidské maso nepozřelo.

## 2. 6. 12 Rozbor otázky č. 12

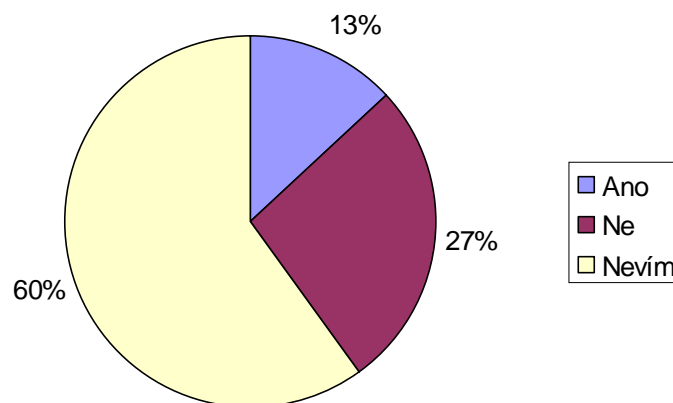
Toleroval(a) byste požívání lidského masa při ohrožení lidského života vyhladověním?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

**Tab. č. 19 Konzumace lidského masa v ohrožení života vyhladověním**

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
Ano	23	13%
Ne	49	27%
Nevím	108	60%
Σ	180	100%

**Graf č. 16 Konzumace lidského masa v ohrožení života vyhladověním**



Z výzkumného vzorku z 60% převažovala odpověď „nevím“. Jasně „ne“ vyslovilo 27% respondentů. 13% dotazovaných by při ohrožení života konzumaci lidského masa tolerovalo.

## 2. 6. 13 Rozbor otázky č. 13

Co je pro Vás největší prohřešek proti lidskosti? Následujícím pojmy seřadte stupnicí od 1 do 4, kdy 1 je prohřeškem nejmenším.

.....týrání

.....zabití

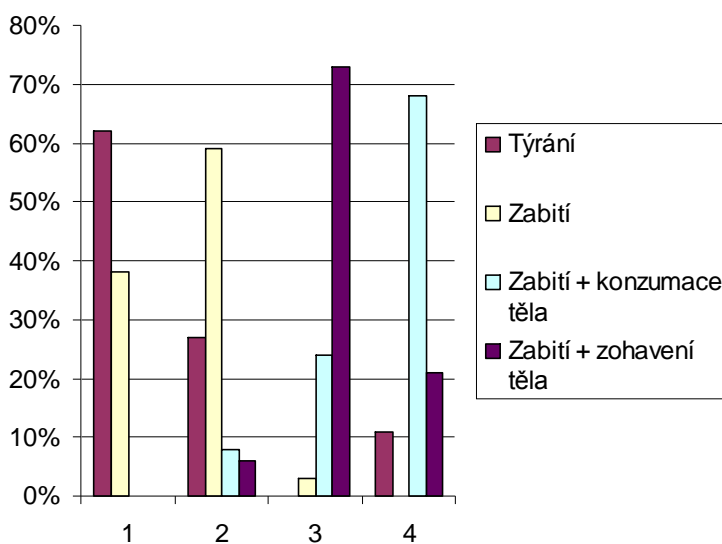
.....zabití a konzumace oběti

.....zabití a zohavení těla

Tab. č. 20 Stupnice prohřešku proti lidskosti

Stupnice	Prohřešek proti lidskosti								Σ	
	Týrání		Zabití		Zabití + konzumace těla		Zabití + zohavení těla			
	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
1	112	62%	68	38%	0	0%	0	0%	180	100%
2	48	27%	107	59%	15	8%	10	6%	180	100%
3	0	0%	5	3%	44	24%	131	73%	180	100%
4	20	11%	0	0%	121	68%	39	21%	180	100%
Σ	180	100%	180	100%	180	100%	180	100%		

Graf č. 17 Stupnice prohřešku proti lidskosti



V této dotazníkové položce, jsem chtěla zjistit na jaké místo řadí konzumaci těla. Respondenti měli za úkol seřadit pojmy stupnicí od 1 do 4, kdy číslo 1 zastupovalo prohřešek nejmenší. Zabití a konzumace těla se na 4. místě stupnice objevovalo

nejčastěji a to ve 121 odpovědí. Největší část respondentů 131 se shodla na umístění zabítí a zohavení těla na 3. místě.

## 2. 6. 14 Rozbor otázky č. 14

Znáte nějakého známého kanibala, či lidojedský kmen?

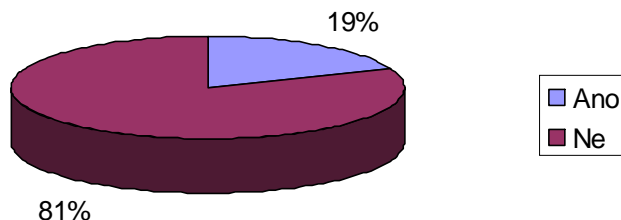
- a) ano
- b) ne

Pokud ano, uveďte koho:

**Tab. č. 21 Znalost kanibala či lidojedského kmene**

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
Ano	34	19%
Ne	146	81%
Σ	180	100%

**Graf č. 18 Znalost kanibala či lidojedského kmene**



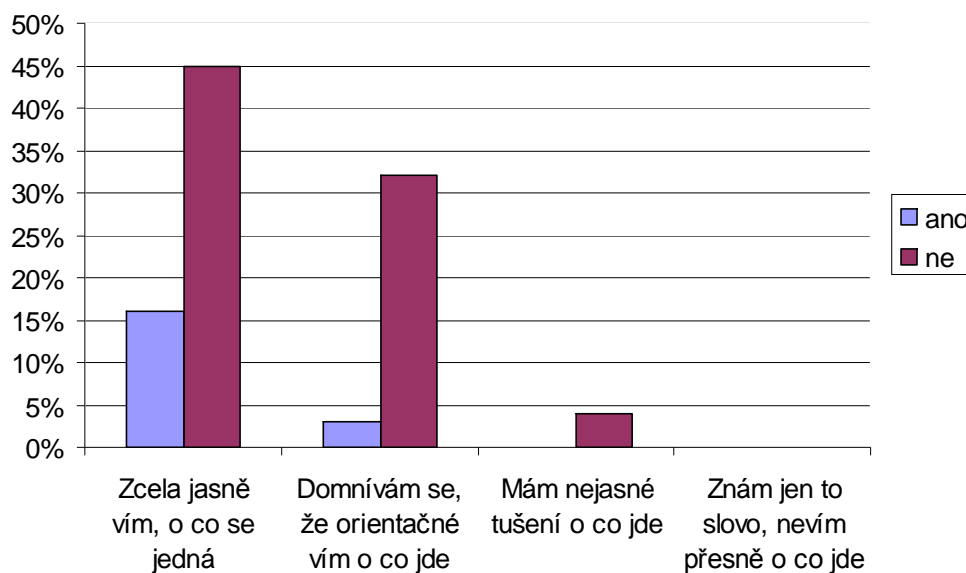
Z výzkumného vzorku se domnívá jen 19%, že zná nějakého známého kanibala, nebo lidojedský kmen. Mezi nejčastější uváděné kanibaly patřili: *polynéské kmene*, *indiáni Jižní Ameriky*, *některé africké kmene*, *původní australské obyvatelstvo*, *kmene Nové Guiney* a v jednom dotazníku se objevili *obyvatelé oblasti Asmat*. V pěti případech respondenti uvedli jméno *Hannibal Lecter*, což není skutečná postava. Z toho vyplývá, že známého kanibala zná 31 dotazovaných. Na třech dotaznících bylo dokonce

uvedené moje jméno, nejspíše z recese, ovšem bylo na nich zakroužkováno „ne“, tak jsem je zařadila do skupiny, která prohlašovala, že nikoho neznají.

**Tab.č. 22 Znalost známého kanibala nebo kanibalský kmen v závislosti na obecném postoji ke kanibalismu**

X	Obecný postoj ke kanibalismu								Σ	
	Zcela jasně vím, o co se jedná		Domnívám se, že orientačně vím o co jde		Mám nejasné tušení o co jde		Znám jen to slovo, nevím přesně o co jde			
	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
<b>Ano</b>	28	16%	6	3%	0	0%	0	0%	31	19%
<b>Ne</b>	82	45%	57	32%	7	4%	0	0%	146	81%
<b>Σ</b>	110	61%	63	35%	7	4%	0	0%	180	100%

**Graf č. 19 Znalost známého kanibala nebo kanibalský kmen v závislosti na obecném postoji ke kanibalismu**



Na první pohled je jasné, že dotazovaní, jež se v obecném postoji vyjádřili, že jasně vědí, co je kanibalismus, častěji znali nějakého kanibala. Pro jistotu jsem si své tvrzení ověřovala statistickým vyhodnocení.



## STATISTICKÉ VYHODNOCENÍ HYPOTÉZY H<sub>2</sub>

H<sub>2</sub> (0): Respondenti domnívající se, že jasně vědí co kanibalismus je, dovedou uvést příklad známého kanibala nebo kanibalský kmen častěji než respondenti, kteří se domnívají, že orientačně vědí o co jde.

H<sub>2</sub> (A): Respondenti domnívající se, že jasně vědí co kanibalismus je, nedovedou uvést příklad známého kanibala nebo kanibalský kmen častěji než respondenti, kteří se domnívají, že orientačně vědí o co jde.

**Tab. č. 23 Kontingenční tabulka**

Povědomí o pojmu kanibalismus				
X	Zcela jasně vím, o co se jedná	Domnívám se, že orientačně vím o co jde	Mám nejasné tušení o co jde	Σ
<b>Ano</b>	20,78	11,9	1,32	34
<b>Ne</b>	89,22	51,1	5,68	146
Σ	110	63	7	180

**Tab. č. 24 Kontingenční tabulka očekávaných četností**

Povědomí o pojmu kanibalismus				
X	Zcela jasně vím, o co se jedná	Domnívám se, že orientačně vím o co jde	Mám nejasné tušení o co jde	Σ
<b>Ano</b>	2,51	2,93	1,32	6,76
<b>Ne</b>	0,58	0,68	0,31	1,57
Σ	3,09	3,61	1,63	8,33

Testové kritérium  $\chi^2 = 8,33$

Počet stupňů volnosti  $\chi^2_{0,05}(2) = 4,303$

Vypočítaná hodnota je vyšší než hodnota udávaná, jako kritická hodnota chí-kvadrátu v tabulkách. Takže mohu s přesností 5% tvrdit, že se mi H(O) potvrdila. Respondenti domnívající se, že jasně vědí co kanibalismus je, dovedou uvést příklad známého kanibala nebo kanibalský kmen častěji než respondenti, kteří se domnívají, že orientačně vědí o co jde.

## 2. 6. 15 Rozbor otázky č. 15

Znáte nějakého slavného mořeplavce nebo cestovatele, který psal o kanibalech?

a) ano

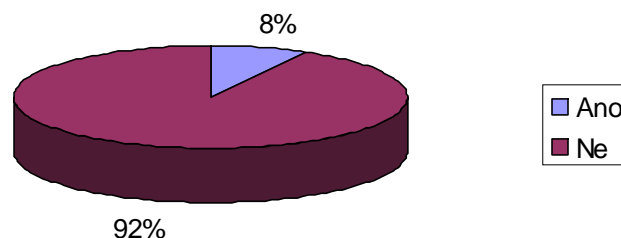
b) ne

Pokud ano, uveďte koho:

**Tab. č. 25 Znalost známého mořeplavce nebo cestovatele, který psal o kanibalismu**

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
Ano	14	8%
Ne	166	92%
Σ	180	100%

**Graf č. 20 Znalost známého mořeplavce nebo cestovatele, který psal o kanibalismu**



Známého mořeplavce nebo cestovatele znalo pouze 8% respondentů, což je ještě menší než u předchozí otázky. V odpovědích respondentů se vyskytovali pouze 3 možnosti: *Marco Polo*, *James Cook*, jednou se v odpovědi vyskytl i *Charles Darwin*. Opět jsem v jednom dotazníku v této položce našla své jméno a započítala jsem to do odpovědi „ne“.

## 2. 6. 16 Rozbor otázky č. 16

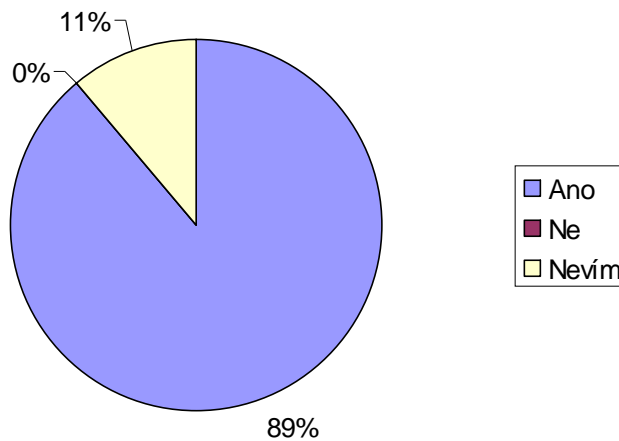
Myslíte, že se ještě někde kanibalismus provozuje?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

**Tab. č. 26 Domněnka o existenci kanibalismu**

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
Ano	160	89%
Ne	0	0%
Nevím	20	11%
Σ	180	100%

**Graf č. 21 Domněnka o existenci kanibalismu**



Odpovědi na tuto otázku byly zcela jednoznačné, celých 89% si myslí, že kanibalismus stále ještě existuje. Pouze 11% se nedokáže rozhodnout a zakroužkovalo možnost „nevím“.

## 2. 6. 17 Rozbor otázky č. 17

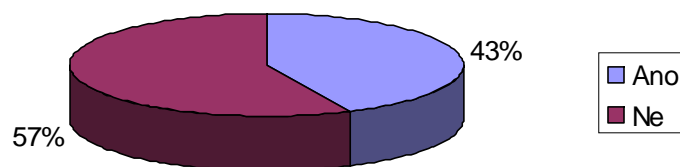
Chtěl(a) byste se o kanibalismu více dovědět?

- a) ano
- b) ne

**Tab. č. 27 Zájem o získání více informací o kanibalismu**

X	n <sub>i</sub>	f <sub>i</sub>
Ano	77	43%
Ne	103	57%
Σ	180	100%

**Graf č. 22 Zájem o získání více informací o kanibalismu**



Překvapilo mě, jak velká část má zájem dozvědět se o kanibalismu víc, tvořilo ji 43% respondentů. Ostatní tj. 53% o něco podobného zájem nemají.

## 2. 7 Diskuze

Kanibalismus – pojídání bytostí téhož druhu. Takto by se dal tento fenomén zjednodušeně definovat. Vyvolává v nás odpor a tabu, ale zároveň nás přitahuje. Není cestovatel, který by si neopomněl zapsat alespoň malou poznámku, pokud se s jevem setkal. Jakmile se s kanibalismem civilizovaný svět seznámil, začali se o něm psát knihy a točit filmy s okořeněnými příběhy, aby byli pro čtenáře či diváka poutavější. Do značné míry může autor obyčejného člověka ovlivnit, ale na konec je na lidech jaký si na tento odporně přitažlivý fenomén udělají názor.

Analýzou výsledků výzkumu jsem zjistila následující fakta.

V úvodu bych vás chtěla seznámit s charakteristikou získaných informátorů. Z celkového počtu 180 respondentů bylo 73 (41%) ve věku 20 – 30 let, 35 (19%) ve věku 31 – 45 let, 47 (26%) ve věku 46 – 60 let a nejméně respondentů 25 (14%) se pohybovalo ve věku 61 a více let. Věkové rozdělení jsem si zvolila pro zjednodušení analýzy výsledků. Vzhledem k tomu, že jsem své informátory hledala ve svém okolí, shromáždila jsem nejvíce respondentů ve věkové kategorii 20 – 30 let, protože jsou mi věkově nejbližší.

V mém studijním zaměření se vždy vyskytovalo více žen než mužů a z toho důvodu tvoří ženy většinu z výzkumného vzorku 122 (62,2%). Mužů je 68 (37,8%).

Při předkládání dotazníku jsem usilovala o co nejrozmanitější škálu nejvyššího dosaženého vzdělání, abych získala pestré spektrum názorů. Nejpočetnější skupinu 70 (39%) tvoří respondenti se středním vzděláním bez maturity, které zahrnuje učňovské obory. Druhá největší skupina s 55 (30%) členy má střední vzdělání s maturitou. 37 (21%) má vysokoškolské vzdělání. Vyššího odborného vzdělání dosáhlo 13 (7%) dotazovaných. Respondentů se základním vzděláním bylo nejméně, 5 (3%).

Následující část diplomové práce je již věnována zjišťování postojů či názorů na danou problematiku. Prvním dotazem bylo, zda vědí co kanibalismus je. Nadpoloviční většina 110 (61%) dotazovaných se domnívá, že zcela jasně ví, o co se jedná. 63 (35%) si myslí, že orientačně pojem kanibalismus zná. Jen 7 (4%) respondentů má nejasné tušení, co kanibalismus je. Nikdo neuvedl, že vůbec neví co kanibalismus je. Z toho vyplývá, že pojem lidojedství je populaci převážně znám.

Abych mohla pokračovat ve výzkumném šetření, musela jsem nejprve zjistit, zda už si respondenti na kanibalismus nějaký názor utvořili. Všichni dotazovaní odpověděli, že názor na kanibalismus již mají.

Podle Hubingera<sup>208</sup> pojem lidojedství v naší kultuře známe a postoj k němu máme zformulovaný naší kulturou (kanibalismus je špatnost, je to zlo, je opakem lidství). Tento postoj nám umožňuje specifické vnímání reality jiných kultur a zásadně ovlivňuje náš názor na případy kanibalismu v naší vlastní kultuře. Toto tvrzení potvrzují i odpovědi výzkumného vzorku. V odpovědích převládal postoj, že kanibalismus je přijatelný u některých „primitivních“ kmenů, ale v naší civilizaci nepřijatelný, v 83 (46%) případech. Hned na druhém místě jen s malým rozdílem se umístil názor, který označil kanibalismus za odporný. Odpovědělo tak 65 (36%) dotazovaných. K názoru, že je kanibalismus přijatelný v kritické situaci jako zažehnání hladu, se přiklonilo 32 (18%) respondentů. Vysvětlení je jednoduché, kanibalismus je něco, co přesahuje obvyklou zkušenost člověka a vždy jde o mimořádnou záležitost. Hubinger<sup>209</sup> o tom píše: „*Je to jev tak zvláštní, že ve všech kulturách bez výjimky, tedy i té naší, západní nebo u euroatlantické, jak se jí dnes říká, je spojován s podobně odpudivými a ‚nekulturními‘ jevy – s promiskuitou, krvesmilstvem, se záhrobními bytostmi, s nekulturností a divokostí.*“

Dále mě zajímalo, zda pohled na kanibalismus ovlivňuje věk. Ukázalo se, že rozdíly v názorech tu jsou. Věková kategorie 20 – 30 let se více přiklání k názoru, že je kanibalismus přijatelný u „primitivních“ kmenů. Odpovědělo tak 46 (26%) respondentů z této věkové skupiny. Postoj ostatních věkových skupin je v podstatě vyrovnaný, přijatelnost u primitivních kmenů o odpornost kanibalismu, vždy převyšuje názor, který tvrdí, že by se dalo kanibalismu využít v kritických situacích. Jen pro poslední věkovou skupinu 61 a více let je kanibalismus spíše odporný. Potvrdila se mi tak i hypotéza. Dotazovaní mladší 45 let častěji označili kanibalismus za přijatelný v určitých situacích nebo u primitivních kmenů než respondenti starší 45 let. Myslím, že věková kategorie mladší 45 let, má ještě tendence si získávat informace a mají k nim i větší přístup. Proto mohou být k použití kanibalismu za kritických situací tolerantnější a u přírodních národů více respektují kanibalismus jako součást jejich kultury.

Obecný postoj ke kanibalismu v závislosti na pohlaví je vyrovnaný. Mezi mužským a ženským smýšlením o kanibalismu není rozdíl.

---

<sup>208</sup> HUBINGER, V. *Lidojedství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 68.

<sup>209</sup> HUBINGER, V. *Lidojedství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 7.

Postoje ke kanibalismu z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání se různí. Zatímco názory respondentů se základním vzděláním jsou vyrovnané, nejvyššího rozdílu jsem zaznamenala u skupiny se středním vzděláním bez maturity, kteří se staví ke kanibalismu s odporem. Vyjádřilo se tak 36 (20%) respondentů z této skupiny. V ostatních skupinách je tomu jinak. S velkým rozdílem převládá názor, že je kanibalismus přijatelný u „primitivních“ kmenů. Zejména u středně vzdělaných s maturitou ve 29 (16%) odpovědích a u vysokoškolsky vzdělaných ve 25 (14%) odpovědích. Nejspíš jde opět o možnost a množství získaných informací. Podle získaných odpovědí tolerance kanibalismu u přírodních národů stoupá s výší dosaženého vzdělání. Abychom mohli tolerovat zvyky jiné kultury, informace o nich potřebujeme.

Kanibalismus je velmi těžké vymezit a je často otázkou společenského kontextu a okolností, má různé stupně přijatelnosti. Proto jsem do dotazníku vložila otázku, co lidé považují za kanibalismus. U některých afrických kmenů už kousání nehtů a olíznutí i vlastní kapky krve je kanibalismus. Zajímalo mě tedy, jaký pohled na to má naše společnost. 160 (89%) lidí považuje za kanibalismus pouze konzumaci lidského masa. Pro 4 (2%) dotazované je kanibalismus ukousnutí části těla v boji. 2 (1%) respondenti berou za kanibalismus už olíznutí pořezaného prstu. 14 (8%) respondentů mělo svou představu, ve všech případech uvedli celé lidské tělo, včetně orgánů a kostí. Nikdo neoznačil kousání nehtů za kanibalismus, nejspíše z důvodů, že je to celkem běžný zlozvyk a za kanibala by se pak musel označit každý, kdo tomuto zlozvyku podlehl.

Informace o kanibalech nejčastěji získáváme z literatury a filmů. Z dotazovaných se 106 (59%) lidí setkala s kanibalismem v knize či filmu. Zbylých 74 (41%) se s ničím podobným neseťkalo. Průměrný počet shlédnutých filmů či přečtené literatury jsou 2. Z analýzy výsledků vyplynulo, že zcela nejpobulárnějším kanibalským filmem nebo knihou je *Mlčení jehňátek*. Hned na druhém místě respondenti uváděli film *Přežít!* o ztroskotání v Andách a film o indiánech Jižní Ameriky *Kanibalové*.

Provedla jsem srovnání shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tematikou v závislosti na věku respondentů. Toto srovnání jsem udělala záměrně, abych zjistila zda shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tematikou ovlivňuje věk. Výsledky ukázaly, že respondenti do 45 let se častěji setkali s kanibalismem ve filmu nebo knize, než starší respondenti. Vysvětlují si to tím, že mladší lidé mají větší přístup k internetu a jiným mediím, tudíž mají větší možnost se s něčím takovým setkat. Je

i možné, že před Sametovou revolucí se k nám dostávalo takových filmů a knih méně. Hubinger<sup>210</sup> uvádí: „*Za hlubokého a reálného socialismu bylo téma lidojedinství v podstatě tabu. Přesné důvody se lze jedině domýšlet, ale velkou roli v tom hrála socialistická etika, která si v některých oblastech potrpěla na zvláštní, snad až bigotní mravopověstnost.*“

Při srovnání shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tematikou v závislosti obecném postoji ke kanibalismu, jsem zjistila, že u těch, kteří označili kanibalismus „v kritické situaci bych to přijal(a) jako zažehnání hladu“ a „je přijatelný u některých ‚primitivních‘ národů, ale v naší civilizaci nepřijatelný“ je stav vyrovnaný. 48 (27%) respondentů, pro které je kanibalismus odporný, se setkala s filmem či literaturou s kanibalskou tematikou. Otázkou je, zda film viděli náhodně či záměrně. Většinou, když si člověk pustí do čtení nějaké knihy nebo shlédnutí filmu, předem ví alespoň nástin toho, o co v knize či filmu jde. A už jenom to, že průměrný počet shlédnutých filmů nebo přečtené literatury s obsahem kanibalismu je 2, vypovídá spíše o záměrnosti.

Líbivost setkání s kanibalismem ve filmu či literatuře jsem rozdělila na problematiku přírodních národů a současných kanibalů v naší civilizaci. Co se týče líbivosti literatury, filmu s tematikou současného kanibalismu, 57 (54%) dotazovaným se tato tematika líbí. Zbylým 49 (46%) ne. V této otázce měli respondenti možnost se vyjádřit, proč se jim to líbí nebo ne. Často se vyskytli názory : „*mám rád filmy podobného rázu*“. Ke kanibalismu v extrémních situacích byly připomínky: „*je zajímavé, co je člověk schopen udělat, aby přežil*“. Lidé, kteří vyjádřili nelibost k tomuto tématu, doporučovali, aby se nic takového nenatáčelo. Vyšší číslo oblíbenosti tematiky kanibalismu současné doby odůvodňují Hawes, Korn, Radice<sup>211</sup>: „*Obecné mínění je, že podněty sadistické krutosti jsou ukryty v každé lidské duši, ale že tato nutkání někteří ovládají lépe než jiní.*“ Hubinger<sup>212</sup> má trochu jiný názor: „*Jsou to dobře vykalkulované útoky na psychiku člověka, pro kterého je kanibalismus úděsnou představou, ale který je už na tolik otužilý, že se na jeho uměleckém i neumělém ztvárnění dokáže popást.*“

Líbivost filmů, literatury s kanibalismem u přírodních národů je na tom s výsledky obráceně. 47 (44%) se takto využitě téma líbí, ale 59 (56%), tedy většinou, ne. Častým uváděným důvodem, který respondenti psali do dotazníku, bylo: „*jsou primitivní*“,

---

<sup>210</sup> HUBINGER, V. *Lidojedinství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 88.

<sup>211</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedinství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 180.

<sup>212</sup> HUBINGER, V. *Lidojedinství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 81



„divoši jsou nechutní“ nebo „mají odporné zvyky“. Z pozitivních názorů se objevilo: „je zajímavé nahlédnout do tolik odlišné kultury“. Negativní postoj k danému tématu nám vytvářejí naše předsudky. „Izolace od vnějšího světa se podepsala i takovýchto jen zdánlivě okrajových záležitostech. Skoro nikdo sice nesdílí názor, že Pražan je vrcholem vývoje lidstva (jak to svého času tvrdil Gobineau o Pařížanech), ale panuje dojemná shoda v názoru na to, kdo jsou ti nejnižší. Přece ti, kteří žijí nejbliž přírodě, odkázáni na své instinkty, jen sotva schopní nějaké vyšší emoce, nevzdělatelní lenoši z druhého konce světa, jejichž dědečkové ještě byli lidojedi.“<sup>213</sup>

Z výzkumného šetření naštěstí vyplynulo, že nikdo z dotazovaných by vědomě nepozřel lidské maso. 171 (95%) odpovídalo na dotaz, zda by pozřeli vědomě lidské maso absolutním „ne“. 9 (5%) respondentů, nevědělo. Je možné, že se zamýšleli nad možností konzumace lidského masa v kritické situaci.

V odpovědích na dotaz, zda by respondenti tolerovali konzumaci lidského masa v kritických situacích, většina 108 (60%) nevěděla. 49 (27%) respondentů by nic podobného netolerovalo a 23 (13%) respondentů takovou možnost schvalují. To, že 60% dotazovaných neví, zda by se kanibalismus v kritické situaci dal tolerovat, je dáno nejspíš tím, že si nedokážou představit, jak by se v takové situaci zachovali a jak moc by byla pro ně obtížná. Hawes, Korn a Radice<sup>214</sup> tvrdí, že už jen slovo „kanibalismus“ v nás vyvolává tabu. Souvisí to s tím, jak pohlížíme na lidi za života a smrti a jak se k nim chováme. Pojídání člověka vyžaduje její naporcování a přípravu ke konzumaci. Žijeme v kultuře izolované od umírání, smrti a pohřbů. Takže i zdroj potravy je nám skryt a zatemněn, většina lidí nakupuje maso u řezníka již naporcované nebo dáváme přednost už baleným kouskům ve folii v supermarketech. Jíme maso, ale snažíme se nevidět jeho původ. Pro své mrtvé jsme si vymysleli rituály pohřbívání. Takže tu spadá tabu na dva pojmy – jídlo a umírání. Pak se není co divit, že kanibalismus, se svojí vrozenou pudovostí, nás šokuje a děsí.

Z hlediska etiky je velký rozdíl, jestli je oběť trestného činu týrána, „pouze“ zabita, zabita a zohavena nebo zabita a snědena. Proto jsem do dotazníku zařadila položku, kde měli respondenti seřadit předchozí pojmy stupnicí od 1 do 4. Nejlépe se umístilo týrání, bylo nejčastěji zařazováno pod stupeň 1. Nejspíše proto, že u týrání existuje možnost úniku, kdežto u zabití ne, to se nejčastěji umísťovalo na stupni 2. Nejvyššího

---

<sup>213</sup> HUBINGER, V. *Lidojedství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. s. 100.

<sup>214</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 187.

zástupu se dočkal stupeň č. 3, na který bylo nejvíce dáváno zabití a zohavení těla. Nejhuře se umístilo zabití a konzumace těla na 4 stupni. Dalo by se říci, že mrtvému už může být jedno, jak s ním naložíme, ale společnost na to hledí jinak. Podle Hawes, Korn, Radice<sup>215</sup> je důvodem vyhýbání se kanibalismu, výrazný nedostatek instinktů v naší společnosti. Vždyť málokdo z nás viděl mrtvolu.

34 (19%) respondentů, se domnívá, že zná známého kanibala nebo lidojedský kmen. Ve skutečnosti znalo kanibala jen 31 dotazovaných, protože jako opravdového kanibala považovali postavu z mlčení jehňátek Hannibala Lectera. Mezi dalšími jmenovanými opravdovými kanibaly byly: *polynéské kmeny, indiáni Jižní Ameriky, některé africké kmeny, původní australské obyvatelstvo, kmeny Nové Guiney, obyvatelé oblasti Asmat*. Ani jednou se nevyskytlo jméno současného kanibala, což je překvapující, když si představím, kolik kauz proběhlo zprávami a kolik knih a filmů bylo inspirováno skutečnými příběhy opravdových kanibalů současné civilizace.

Respondenti domnívající se, že jasně vědí, co kanibalismus je, dovedli uvést příklad známého kanibala nebo kanibalský kmen častěji než respondenti, kteří se domnívají, že orientačně vědí, o co jde. Na první pohled, by si člověk mohl říct, že je to jasná věc. Vycházela jsem však z domněnky, že i méně znalý člověk by si mohl na nějaké jméno nebo kmen vzpomenout, když jsou nyní hlavně média zaplavována zprávami z různých koutů světa. Přesto jsem předpokládala, že ti, co jsou jistější ve znalosti pojmu kanibalismus, budou o této problematice vědět více.

Se znalostí známého mořeplavce nebo cestovatele, který psal o kanibalismu, na tom nejsou dotazovaní nejlépe. Znalo je pouhých 14 (8%) respondentů. Mezi jmenovanými se nejčastěji vyskytovala jména: *Marco Polo, James Cook*, a jednou i *Charles Darwin*. Toto zjištění mě docela překvapilo. Čekala jsem, že bude tato otázka mnohem jednodušší než požadavek na jméno kanibala či kanibalského kmene, protože se o cestovatelích a mořeplavcích učí už na základní škole.

160 (89%) respondentů si myslí, že se kanibalismus ještě provozuje. O jeho úplném vymizení neuvažuje nikdo, ale 20 (11%) dotazovaných si není jisto. Podle postojů soudím, že by mnoho lidí raději věřilo v jeho neexistenci.

103 (57%) dotazovaných by nechtělo znát více informací o kanibalismu. V 77 (43%) odpovědích jsem se dozvěděla pravý opak. Přestože je to číslo menší, je vyšší než jsem předpokládala.

---

<sup>215</sup> HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. s. 186.

## Závěr

Kanibalismus, jev věčně zatracovaný, ale zároveň přitažlivý. Tento pojem v nás vyvolává tabu, tedy něco dalo by se říct „zakázaného“ či „posvátného“. Ještě existují přírodní národy, které kanibalismus stále praktikují. Tato myšlenka v nás vyvolává zděšení. Nejsme tolik spjatí s přírodou, máme vytvořený svůj žebříček hodnot, svá etická, morální a filozofická pravidla daná naší civilizovanou kulturou. Některé instinkty jsem ztratili, protože je již nepotřebujeme nebo nám je naše kulturní pravidla nedovolují. Pak na přírodní národy pohlížíme z vrchu jako na někoho zaostalého. Ovšem existují výjimky, které přírodní národy chápou jako úplně odlišnou kulturu s jinými hodnotami. Většinou to bývají ti, kteří mají o jiných kulturách více objektivních informací, jež jim umožňují vytvořit si objektivní názor.

Docela jinak se chováme, když slyšíme o lidojedech z naší civilizace, které ke kanibalismu donutil hlad. Je to pro nás snesitelnější pochopit, pokud šlo o extrémní situaci. Ale většinou si každý z nás nedovede představit, jak by se v takových situacích zachoval.

Lidojedství je krajním případem chování, mimořádně nebezpečným pro společnost, pokud je doprovodným projevem kriminálních činů duševně nemocných jedinců. Přesto lidé raději slyší příběh současného civilizovaného kanibala, protože onen příběh bývá okořeněn důmyslností a inteligencí vraha (jako tomu bylo v *Mlčení jehňátek*), která většinou skutečnému pachatelovi chybí. Filmy či literatura s tímto tématem je pro nás přitažlivější, protože doba i prostředí jsou nám blízké a v každém z nás se skrývá sadistická duše, kterou je třeba nějakým způsobem uspokojit. Zabýváním se literatury, filmů s kanibalismem je ten nejméně drastický způsob. Zarazit by nás měl skutečný nárůst kanibalů a případů asociálního chování, dáno nárůstem populace.

Samozřejmě je dobře, že kanibalismus nepřijímáme jako správnou věc, ale nemělo by tomu tak být u všech kultur. Neuvědomujeme si, že tou nejkřutější kulturou je ta naše civilizovaná. U přírodních národů patří kanibalismus k jejich zvykům a náboženství a vidí v tom smysl. Ale třeba hon na čarodějnice sloužil jen k tomu, aby uspokojil agresivní choutky inkvizitorů zaujatých proti ženám. Šikana mezi dětmi ve škole nebo vojáky na misiích nejsou správná, ale přesto úplně nevymizela. A jen rozmach asociálního chování vůbec také stojí za zamyšlení.

O kanibalismu se mezi lidmi všeobecně ví málo. Netvrdím, že by se měl kanibalismus zařadit do vyučování antropologických předmětů. Touto diplomovou prací

jsem chtěla poukázat na rozdíl vnímání určitých činů u přírodních národů a v naší civilizaci. Sice většina sdílí názor, že je kanibalismus přijatelný u přírodních národů, ale přesto je více lákají případy kanibalismu v naší kultuře. Proto by měl být kladen větší důraz na rozdíl mezi naší kulturou a kulturou přírodních národů. Aby byly ostatní národy chápány rovnocenně, akorát s odlišnými společenskými pravidly a žebříčkem hodnot.

## Seznam citované literatury:

1. BÁRTLOVÁ, S., et al. *Výzkum a ošetřovatelství*. 1. vydání. Brno: NCO NZO, 2005. 146 s. ISBN 80-7013-416-X.
2. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-009-5.
3. BISHOP, C. *Lidský duch a sexualita*. 1. vydání. Praha: Knižní klub ve spolupráci s nakladatelstvím Práh, 1997. 184 s. ISBN 80-7176-540-6.
4. BLACK, R. *Nejkrutější kanibalové v dějinách*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2010. 258 s. ISBN 978-80-7362-770-6.
5. BUVAL, J. *Pravý Hannibal Lecter: sérioví vrazi dneška*. 1. vydání. Olomouc: Fontána, 2004. 143 s. ISBN 80-7336-152-3.
6. CONSTANTINE, N. *Dějiny kanibalismu: od starověkých kultur po boj o přežití a moderní psychopaty*. 1. vydání. Praha: Brána, 2008. 208 s. ISBN 978-80-7243-346-9.
7. DIEHL, D., DONNELLY, M. *Historie kanibalismu, aneb, Ochutnej svého souseda*. 1. vydání. Praha: Práh, 2007. 302 s. ISBN 978-80-7252-193-7.
8. ERIKSEN, T. H. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. 1. Vydání. Praha : Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-465-6.
9. HAWES, CH., KORN, D., RADICE, M. *Kanibal: šokující případy lidojedství*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2002. 190 s. ISBN 80-237-3650-7.
10. HOGG, G. *Kanibalové a jejich oběti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. 275 s. ISBN 80-205-0439-7.
11. HUBINGER, V. *Lidojedství*. 1. vydání. Praha: Public History, 1996. 115 s. ISBN 80-902193-0-6.
12. CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 200 s. ISBN 80-244-1367-1.
13. JAHODA, P. *Kanibalové z hor: nejdivočejší místa světa*. 1. vydání. Brno: SVAN, 2002. 190 s. ISBN 80-85956-18-7.
14. LE BON, G. *Psychologie davu*. 1. vydání. Praha: Kra, 1994. 159 s. ISBN 80-901527-8-3.

15. MARTINGAL, M. *Kanibalové: bestiální zabijáci*. 1. vydání. Praha: Vašut, 2001. 160 s. ISBN 80-7236-027-2.
16. MAZÁK, V. *Pravěký člověk*. Praha: Fénix, 1992. 191 s. ISBN 80-85245-19-1.
17. TALALAJ, J., TALALAJ, S. *Nejpodivnější sexuální obřady, obyčeje a zvyky*. 1. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2001. 270 s. ISBN 80-7218-622-1.
18. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 2. vydání. Praha: Karolinum, 1999. 353 s. ISBN 80-7184-803-4.
19. VECKA, J. P. *Al Packer z pohledu prospektora aneb jak udělat ledvinky, srdíčko a bochánek*. 1. vydání. Brno: Tribun, 2007. 82 s. ISBN 978-80-87139-01-1.
20. WOLF, J. *Antropologie pro každý den*. 1. vydání. Praha: ARSCI, 2004. 301 s. ISBN 80-86078-42-6.
21. WOLF, J. *Poslední svědkové pravěku*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1970. 246 s. ISBN neuvedeno.

## Seznam rozšiřující literatury:

1. ARENS, W. *The Man-Eating Myth : Anthropology & Anthropophagy*. 1. vydání. Oxford : Oxford University Press, 1980. 206 s. ISBN 0-19-502793-0.
2. BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentu podle CSN ISO 690 a CSN ISO 690-2: Část 1 – Citace: metodika a obecná pravidla*. Verze 3.3. c 1999–2004, poslední aktualizace 11.11. 2004. URL:  
<<http://www.boldis.cz/citace/citace1.ps>>.  
<<http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>>.
3. BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentu podle CSN ISO 690 a CSN ISO 690-2: Část 2 – Modely a příklady citací u jednotlivých typu dokumentu*. Verze 3.0 (2004). c 1999–2004, poslední aktualizace 11. 11. 2004. URL:  
<<http://www.boldis.cz/citace/citace2.ps>>.  
<<http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf>>.
4. ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1. vydání. Praha: EUROUNION, s. r. o., 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3.
5. MARTINGAL, M. *Kanibalové: vraždící monstra*. 1. vydání. Praha: XYZ, 2006. 351 s. ISBN 80-87021-24-X.
6. RYCHLÍK, M. Kanibalové. In *Art Magazin tetování* [online]. Červen 2005 [cit. 21. září 2009]. Dostupné na: <http://www.rychlik.wz.cz/kanib.htm>.
7. RICHTER, A. *Co je dobré vědět o psaní diplomové práce*. 1. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. 19 s. ISBN 978-80-7372-406-1.
8. TUCZAY, CH. A. *Požírači srdcí: Démonické zločiny v dunajské monarchii*. 1. vydání. Praha: Euromedia Group, k. s., 2010. 174 s. ISBN 978-80-242-2554-8.

## Seznam tabulek

Tab. č. 1 Věková struktura respondentů.....	77
Tab. č. 2 Pohlaví respondentů .....	78
Tab. č. 3. vzdělání respondentů .....	79
Tab. 4 Povědomí o pojmu kanibalismus .....	80
Tab. č. 5 Utvořená názoru na kanibalismus .....	81
Tab. č. 6 Obecný postoj ke kanibalismu .....	81
Tab. č. 7 Obecný postoj ke kanibalismu v závislosti na věku.....	82
Tab. č. 8 Kontingenční tabulka .....	84
Tab. č. 9 Kontingenční tabulka očekávaných četností .....	84
Tab. č. 10 Obecný postoj ke kanibalismu v závislosti na pohlaví .....	84
Tab. č. 11 Obecný postoj ke kanibalismu v závislosti na vzdělání respondentů .....	85
Tab. č. 12 Představa respondentů o kanibalismu .....	87
Tab. č. 13 Shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tématikou.....	88
Tab. č. 14 Shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tématikou v závislosti na věku respondentů .....	89
Tab. č. 15 Shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tématikou v závislosti obecném postoji ke kanibalismu .....	90
Tab. č. 16 Líbivost filmů či literatury s tématikou kanibalismu současné doby .....	91
Tab. č. 17 Líbivost filmů či literatury s tématikou kanibalismu přírodních národů .....	92
Tab. č. 18 Vědomá konzumace lidského masa.....	93
Tab. č. 19 Konzumace lidského masa v ohrožení života vyhladověním .....	94
Tab. č. 20 Stupnice prohřešku proti lidskosti .....	95
Tab. č. 21 Znalost kanibala či lidojedského kmene .....	96
Tab.č. 22 Znalost známého kanibala nebo kanibalský kmen v závislosti na obecném postoji ke kanibalismu .....	97
Tab. č. 23 Kontingenční tabulka .....	98
Tab. č. 24 Kontingenční tabulka očekávaných četností .....	98
Tab. č. 25 Znalost známého mořeplavce nebo cestovatele, který psal o kanibalismu....	99
Tab. č. 26 Domněnka o existenci kanibalismu .....	100
Tab. č. 27 Zájem o získání více informací o kanibalismu.....	101



## Seznam grafů

Graf č. 1 Věková struktura respondentů.....	77
Graf č. 2 Pohlaví respondentů .....	78
Graf č. 3 Vzdělání respondentů .....	79
Graf č. 4 Povědomí o pojmu kanibalismus.....	80
Graf č. 5 Obecný postoj ke kanibalismu .....	82
Graf č. 6 Obecný postoj ke kanibalismu v závislosti na věku.....	83
Graf č. 7 Obecný postoj ke kanibalismu v závislosti na pohlaví .....	85
Graf č. 8 Obecný postoj ke kanibalismu v závislosti na vzdělání respondentů .....	86
Graf č. 9 Představa respondentů o kanibalismu .....	87
Graf č. 10 Shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tématikou .....	88
Graf č. 11 Shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tématikou v závislosti na věku respondentů .....	89
Graf č. 12 Shlédnutí filmu či přečtení literatury s kanibalskou tématikou v závislosti obecném postoji ke kanibalismu.....	90
Graf č. 13 Libivost filmů či literatury s tématikou kanibalismu současné doby.....	91
Graf č. 14 Libivost filmů či literatury s tématikou kanibalismu přírodních národů.....	92
Graf č. 15 Vědomá konzumace lidského masa .....	93
Graf č. 16 Konzumace lidského masa v ohrožení života vyhladověním.....	94
Graf č. 17 Stupnice prohřešku proti lidskosti .....	95
Graf č. 18 Znalost kanibala či lidojedského kmene .....	96
Graf č. 19 Znalost známého kanibala nebo kanibalský kmen v závislosti na obecném postoji ke kanibalismu.....	97
Graf č. 20 Znalost známého mořeplavce nebo cestovatele, který psal o kanibalismu....	99
Graf č. 21 Domněnka o existenci kanibalismu .....	100
Graf č. 22 Zájem o získání více informací o kanibalismu .....	101

## Seznam zkratek

atd.	a tak dále
č.	číslo
ČR	Česká republika
např.	například
n. l.	našeho letopočtu
př. n. l.	před naším letopočtem
s.	strana
Tab.	tabulka
tj.	to je
tzv.	tak zvaný

## Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník

Příloha č. 2 Obrazový materiál

## Příloha č. 1 Dotazník

Vážený respondente, respondentko,  
jmenuji se Magdaléna Špičáková, jsem studentkou Pedagogické fakulty na Univerzitě Palackého v Olomouci na Katedře antropologie a zdravotní vědy. Před sebou máte dotazník, který je součástí mé diplomové práce, týká se názorů na kanibalismus (lidojedství). Prosím Vás o laskavé vyplnění tohoto dotazníku. Každou otázku si pozorně přečtete a odpověď, která odpovídá skutečnosti a Vašemu názoru, zakroužkujte nebo doplňte. Dotazník je anonymní. Za vyplnění a spolupráci předem děkuji.

Magdaléna Špičáková

### 1) Věk:

- a) 20 – 30
- b) 31 – 45
- c) 46 – 60
- d) 61 a více

### 2) Pohlaví:

- a) muž
- b) žena

### 3) Vzdělání:

- a) základní
- b) střední bez maturity
- c) střední s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské

### 4) Víte co je kanibalismus?

- a) zcela jasně vím, o co se jedná
- b) domnívám se, že orientačně vím o co jde
- c) mám nejasné tušení, o co jde
- d) znám jen to slovo, nevím přesně, o co jde

### 5) Udělal(a) jste si na kanibalismus nějaký názor?

- a) ano
- b) ne

### 6) Jaký máte názor na kanibalismus?

- a) je odporný
- b) v kritické situaci bych to přijal(a) jako zažehnání hladu
- c) je přijatelný u některých „primitivních“ kmenů, ale v naší civilizaci nepřijatelný
- d) nevím

### 7) Který z následujících pojmů považujete za kanibalismus?

- a) kousání nehtů
- b) olíznutí pořezaného prstu
- c) ukousnutí části těla v boji
- d) pouze konzumace lidského masa
- e) ani jedna z uvedených možností, za kanibalismus považuji:.....

### 8) Viděl(a) nebo četl(a) jste film, literaturu s kanibalskou tematikou?

- a) ano
- b) ne

Pokud ano, jaký? .....

Kolik literatury, či filmů jste četl(a), viděl(a)?.....

9) **Odpovídejte, pokud jste v otázce č. 8 zakroužkoval(a) „ano“ .Líbí se Vám filmy, literatura s tematikou kanibalismu současné doby?**

a) ano

b) ne

Proč?.....

.....

10) **Odpovídejte, pokud jste v otázce č. 8 zakroužkoval(a) „ano“ .Líbí se Vám filmy, literatura s tematikou kanibalismu přírodních národů?**

a) ano

b) ne

Proč?.....

.....

11) **Snědl(a) byste vědomě lidské maso?**

a) ano

b) ne

c) nevím

12) **Toleroval(a) byste pojídání lidského masa při ohrožení lidského života vyhladověním?**

a) ano

b) ne

c) nevím

13) **Co je pro Vás největší prohřešek proti lidskosti? Následujícím pojmy seřad'te stupnicí od 1 do 4, kdy 1 je prohřeškem nejmenším.**

.....týrání

.....zabití

.....zabití a konzumace oběti

.....zabití a zohavení těla

14) **Znáte nějakého známého kanibala, či lidojedský kmen?**

a) ano

b) ne

Pokud ano, uveď'te koho:.....

15) **Znáte nějakého slavného mořeplavce nebo cestovatele, který psal o kanibalech?**

a) ano

b) ne

Pokud ano, uveď'te koho:.....

16) **Myslíte, že se ještě někde kanibalismus provozuje?**

a) ano

b) ne

c) nevím

17) **Chtěl(a) byste se o kanibalismu více dovědět?**

a) ano

b) ne

## Příloha č. 2 Obrazový materiál



Obrázek 1 Aztécký kanibalismus



Obrázek 2 Plátno T. Géricaulta Prám z Medusy



Obrázek 3 Kanibalská hostina u brazilských Tupinambů



Obrázek 4 Kanibalismus jako důsledek ukrajinského hladomoru



5 Fotografie fidžijských lovců



Obrázek 6 Issei Sagawa, kanibal dosud žijící na svobodě  
Obrázek

## ANOTACE

<b>Jméno a příjmení:</b>	Magdaléna Špičáková
<b>Katedra:</b>	Katedra antropologie a zdravotní vědy
<b>Vedoucí práce:</b>	Doc. RNDr. Jan Šteigl CSc
<b>Rok obhajoby:</b>	2010

<b>Název práce:</b>	Kanibalismus z pohledu sociální a kulturní antropologie
<b>Název v angličtině:</b>	The Cannibalism in View of Social and Cultural Anthropology
<b>Anotace práce:</b>	<p>Diplomová práce pojednává o odpuzivém, ale zároveň přitažlivém fenoménu – kanibalismu. Cílem práce je zkompletovat informace o dané problematice a nabídnout podněty k zamyšlení.</p> <p>Diplomová práce se skládá ze dvou částí: z teoretické a empirické.</p> <p>Teoretická část nabízí fakta o kanibalismu, vysvětluje význam pojmu kanibalismus a vznik slova. Další kapitola podává informace o motivaci ke kanibalismu, domněnkách jeho zániku, mýtech, bájích a legendách. Nedílnou součástí jsou kapitoly o nejstarších dokladech kanibalismu a jeho historicko-geografickém vymezení. Teoretická část se zabývá i kanibalismem v extrémních situacích, kriminálním kanibalismem a psychologickými aspekty kanibalismu. Poslední kapitolu tvoří kanibalismus ve filmech a literatuře.</p> <p>Empirická část práce je zaměřena na zjištění postoje české populace ke kanibalismu a její povědomí o tématu.</p>
<b>Klíčová slova:</b>	kanibalismus, přírodní národy, kriminální kanibalismus, kanibalismus in extremis
<b>Anotace v angličtině:</b>	<p>The dissertation deals with repulsive but attractive phenomenon - cannibalism. The aim of this work is assemble the information about existing problems and offer suggestions for the muse.</p> <p>The dissertation consists of two parts: theoretical and empirical. The theoretical part provides facts about cannibalism, explains the meaning of the concept of cannibalism and the formation of word.</p> <p>Next chapter provides the information about motivation for cannibalism, the presumptions of destruction, myths, fables and captions. Chapters are an integral part</p>



	<p>of the oldest documentation of cannibalism and his historical-geographical definition. The theoretical part also deals with cannibalism in extreme situations, criminal cannibalism and psychological aspects of cannibalism. The last chapter forms cannibalism in film and literature. The empirical part of work is focused on detection attitude of the Czech population to cannibalism and awareness of the theme.</p>
<p><b>Klíčová slova v angličtině:</b></p>	<p>cannibalism, natural tribes, criminal cannibalism, cannibalism in extremis</p>
<p><b>Přílohy vázané v práci:</b></p>	<p>Příloha č. 1 Dotazník Příloha č. 2 Obrazový materiál</p>
<p><b>Rozsah práce:</b></p>	<p>115 stran a 4 stran příloh</p>
<p><b>Jazyk práce:</b></p>	<p>český</p>